

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

38

3/07

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA, ročník XIII.

Nositel prestižní ceny Společnosti německých, českých, slovenských a rakouských právníků Karlovarské právnické dny za nejlepší odborný právnícký časopis vydávaný v České republice za rok 2003 v soutěži českých a slovenských právníckých časopisů.

Vydává Společnost pro církevní právo. Vychází třikrát ročně. Adresa redakce: Husova ul. 8, 110 00 Praha 1; e-mail: SPCP@prf.cuni.cz; <http://spcp.prf.cuni.cz>. Šéfredaktor: Jiří Rajmund Tretera. Redaktor: Pavel Landa. Redakční rada: Miloš Holub, Záboj Horák, Štěpán Hůlka, Stanislav Příbyl, Stanislav Pšenička. Grafická úprava obálky: Ing. arch. Josef Hyzler. Sazba: RNDr. Marcela Braunová. Tisk: JPM Tisk, Na Popelce 7, 150 00 Praha 5. Administrace: Ing. Jiří Vaingát. Distribuce: Andrej Urban a Jana Nosková. ISSN 1211-1635, reg. č. MK ČR E 7429. Toto číslo bylo odevzdáno k tisku dne 12. 12. 2007.

© Společnost pro církevní právo, 2007.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Katolické církevní rady kantonu Thurgau.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
the Catholic Council of the Canton of Thurgau, Switzerland.*

*Diese Nummer der Revue für Kirchenrecht
erschien dank der finanziellen Hilfe
vom Katholischen Kirchenrat des Kantons Thurgau.*

Finanční podporu Společnosti pro církevní právo
na její ediční činnost směřujte laskavě na běžný účet
u České spořitelny, a. s., 111 21 Praha 1, Na Perštýně 1,
číslo:

1939518309/0800

OBSAH

S. Příbyl: Kanonickoprávní ochrana autenticity pod označením „katolický“	199
M. Kolářová: Žena v církvi z pohledu kanonického práva	216
T. Kotrlý: Pohřbívání v kostele	232
DOKUMENTY	
Platný řád neveřejného pohřebiště v kostele z roku 2005	248
Smlouvy mezi Svatým stolicem a Litevskou republikou	251
ANOTACE A RECENZE	
Antonín Hrdina: Prameny ke studiu kanonického práva (S. Příbyl)	277
James A. Coriden: The Rights of Catholics in the Church (M. Kolářová)	280
INFORMACE	
Právní dějiny na Setkání mladých vědeckých pracovníků – Býkov 2007 (V. Knoll)	283
Z kongresu Evropského konsorcia pro výzkum vztahu církví a státu v Nikósii – listopad 2007 (J. R. Tretera, Z. Horák)	286
Na internetu	287
ZE SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO	288
NAŠE AKVIZICE	292
UKÁZKY Z PŘIPRAVOVANÉHO SLOVNÍKU CÍRKEVNÍHO PRÁVA (9)	295

CONTENTS

S. Příbyl: Canon Law Protection of the Authenticity of the Description “Catholic”	199
M. Kolářová: Women in the Church As Viewed by Canon Law	216
T. Kotrlý: On Burials in a Church	232
DOCUMENTS	
The Current Regulation of Non-Public Burial Space in a Church from 2005	248
Treaties Between the Holy See and the Lithuanian Republic	251
ABSTRACTS AND RECENSIONS	
Antonín Hrdina: Sources of Study of Canon Law (S. Příbyl)	277
James A. Coriden: The Rights of Catholics in the Church (M. Kolářová)	280
INFORMATION	
Legal History at the Meeting of Junior Scientists - Býkov 2007 (V. Knoll)	283
From the Congress of the European Consortium for Church and State Research in Nicosia – November 2007 (J. R. Tretera, Z. Horák)	286
On the Internet	287
FROM THE CHURCH LAW SOCIETY	288
OUR ACQUISITIONS	292
FROM THE PREPARED DICTIONARY OF CHURCH LAW (9)	295

INHALT

S. Přebyl: Der Schutz der Authentizität der Bezeichnung „katholisch“ im kanonischen Recht	199
M. Kolářová: Die Stellung der Frau in der Kirche gemäß dem kanonischen Recht	216
T. Kotrlý: Die Bestattung in der Kirche	232
DOKUMENTE	
Gültige Bestattungsordnung der nicht öffentlichen kirchlichen Bestattungsstelle von 2005	248
Verträge zwischen dem Heiligen Stuhl und der Lithuanischen Republik	251
ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
Antonín Hrdina: Die Quellen zum Studium des kanonischen Rechts (S. Přebyl)	277
James. A. Coriden: The Rights of Catholics in the Church (M. Kolářová)	280
INFORMATIONEN	
Rechtsgeschichte im Rahmen des Zusammentreffens der jungen wissenschaftlichen Mitarbeitern – Býkov 2007 (V. Knoll)	283
Der Kongress des Europäischen Konsortiums für Forschung der Beziehungen zwischen den Kirchen und dem Staat – Nikosia 2007 (J. R. Tretera, Z. Horák)	286
Auf den Internetseiten	287
AUS DER GESELLSCHAFT FÜR KIRCHENRECHT	288
UNSERE AKQUISITIONEN	292
PASSAGEN AUS DEM VORZUBEREITENDEN LEXIKON DES KIRCHENRECHTS (9)	295

INDICE

S. Příbyl: La protezione d'autenticità della indicazione „cattolico“ secondo il diritto canonico	199
M. Kolářová: La donna nella chiesa dal punto di vista del diritto canonico	216
T. Kotrlý: Seppelimenti in chiesa	232
DOCUMENTI	
Il regolamento vigente dei avelli non pubblici nelle chiese dal 2005	248
Gli accordi fra la Santa Sede e la Repubblica Lituana	251
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
Antonín Hrdina: Le fonti per lo studio di diritto canonico (S. Příbyl)	277
James A. Coriden: The Rights of Catholics in the Church (M. Kolářová)	280
INFORMAZIONI	
La Storia di diritto nel Incontro dei scienziati giovani – Býkov 2007 (V. Knoll)	283
Dal congresso del Consorzio Europeo per lo studio delle relazioni Chiesa-Stato a Nicosia – novembre 2007 (J. R. Tretera, Z. Horák)	286
Sull'internet	287
DALLA SOCIETÀ PER IL DIRITTO DELLE CHIESE	288
LE NOSTRE ACQUISIZIONI	292
DAL NASCENTE DIZIONARIO DI DIRITTO CANONICO (9)	295

Kanonickoprávní ochrana autenticity pod označením „katolický“

Stanislav Příbyl

Dekret Druhého vatikánského koncilu *Apostolicam actuositatem* upřesňuje vztah laického apoštolátu k církevní hierarchii, přičemž stanoví formální restrikcí pro užívání pojmu „katolický“: „Úkolem hierarchie je podporovat apoštolát laiků, vytyčit pro něj zásady, poskytovat mu duchovní pomoc, jeho činnost zaměřovat k celkovému dobru církve a bdít, aby se zachovávala nauka a řád. Vztah k hierarchii může mít apoštolát laiků různý, podle svých různých forem a cílů. V církvi je totiž velmi mnoho apoštolských akcí, které vznikly svobodným rozhodnutím laiků a jsou řízeny podle jejich prozíravého mínění. Takové akce mohou za určitých okolností lépe plnit poslání církve, a proto je hierarchie často chválí nebo doporučuje. Avšak bez souhlasu zákonité¹ církevní autority se žádné dílo nesmí nazývat katolickým.“² Koncil zde reflektuje již v té době rozvinutou spontánní činnost katolických laiků, vycházející tedy „zdola“, a snaží se formulovat harmonizační schéma takovýchto aktivit s hierarchií církve. Výrazem užšího sepětí laického apoštolátu s univerzální nebo místní církví, reprezentovanou kompetentní církevní autoritou, je podle koncilu právě označení „katolický“.

1. Transformace koncilního požadavku do Kodexu kanonického práva

Podle Jana Pavla II. byl Kodex kanonického práva latinské církve, schválený a vyhlášený v roce 1983, „posledním dokumentem Druhého vatikánského koncilu“ a v promulgační apoštolské konstituci *Sacrae disciplinae leges* papež uvedl: „Jestliže tedy 2. Vatikánský sněm vynesl z pokladu tradice věci nové

¹Současná odborná právní terminologie používá v této souvislosti výrazu „zákonné autority“. Vzhledem k tomu, že jde o oficiální církevní překlad, ponecháváme shora uvedené znění bez opravy. Pozn. red.

²*Apostolicam actuositatem* 24, český překlad: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří 2002, s. 405.

i staré, a to nové je obsaženo ve zmíněných nových prvcích, je zřejmé, že kodex do sebe pojal znak věrnosti v novosti a novosti ve věrnosti a tomuto znaku se přizpůsobuje svou vlastní látkou a zvláštním způsobem vyjadřování.³ Jeho smyslem bylo totiž transponovat rámcová usnesení koncilu do právně relevantních ustanovení.⁴ Je zřejmé, že právě koncilem vymezené oprávnění pro užívání označení „katolický“ je způsobilé k právní úpravě, vymezující přesněji, o jaké oblasti, činnosti nebo instituce se má jednat, i když se tím nesnižuje normativní hodnota samotného ustanovení koncilního dekretu: „Předchůdcem těchto opatření o právu na užívání názvu ‚katolický‘ různými skupinami je jedno místo v dekretu o apoštolátu laiků. Jistěže již toto místo ze závěrů koncilu bylo bezprostředně aplikovatelným právem, nemá pouze programový charakter nebo podobu přání či doporučení.“⁵

První a zcela zásadní programovou normou Kodexu je kánon 216 CIC/1983,⁶ který je také nejkonkrétnější ozvěnou č. 24 dekretu *Apostolicam actuositatem*:

– „Všichni křesťané se podílejí na poslání církve, a proto jsou oprávněni i svou vlastní činností, každý podle svého stavu a postavení, konat nebo podporovat apoštolát; žádná činnost (inceptum) se nemůže nazývat katolická bez souhlasu příslušného církevního představeného.“ Systematické zařazení tohoto kánonu v kodexu však neodpovídá zcela jednoznačně koncilové orientaci omezeného schválení aktivity jako „katolické“ pouze na činnost laiků podle dekretu *Apostolicam actuositatem*. To by musela být tato norma obsažena v katalogu povinností a práv křesťanů laiků, tedy v úseku kánonů 224–231.⁷ Podle úseku, do něhož je vložena, se však týká všech věřících, protože seznamu určenému

³ *Constitutio Apostolica Sacrae disciplinae leges*, český překlad: *Kodex kanonického práva. Úřední znění textu a překlad do češtiny. Latinsko-české vydání s věcným rejstříkem*, Praha, 1994, s. XIX.

⁴ „Zatímco ještě CIC/1917 mohl být jako mistrovský kus jurisprudence považován za ‚největší čin v dějinách kanonického práva od dokončení Graciánova Dekretu‘, na novém kodexu není ani tak zajímavý technický výkon kodifikace, jako spíše pojetí církve, které je jeho základem, takže mohl být označen za ‚nejpoučnější komentář k nauce Druhého vatikánského koncilu o církvi‘...“ – RIEDEL-SPANGENBERGER, Ilona, *Codex Iuris Canonici und seine ökumenischen Implikationen*, in: *Catholica. Vierteljahresschrift für ökumenische Theologie*. 38. Jahrgang, Münster 1984, s. 233.

⁵ SCHNIZER, Helmut, *Das Vereinsrecht, seine Canones und die kanonische Praxis. Reflexionen und Notizen zum VI. Kongreß der Consociatio Internationalis in München 1987*, in: *Archiv für kanonisches Recht*, 156/1987, s. 401.

⁶ Srov. obdobný kánon 19 CCEO/1990.

⁷ CIC/1983, *Liber II, Titulus II – De obligationibus et iuribus christifidelium laicorum*.

specificky pro laiky kodex předřazuje v kánonech 208–223 katalog povinností i práv všech (katolických) křesťanů.⁸

Další rozšíření a upřesnění znamená kodexová aplikace principu právní ochrany označení „katolický“ na sdružovací právo v kánonu 300:

– „Sdružení může používat označení ‚katolické‘ pouze v případě, že k tomu obdrželo souhlas příslušného církevního představeného...“

Také církevní školství je obdobným způsobem chráněno v kánonech 803 § 3 a 808:⁹

– „Název ‚katolická škola‘ může škola mít pouze se souhlasem příslušného církevního představeného.“

– „Název ‚katolická univerzita‘ může univerzita mít, i když je skutečně katolická (etsi reapse catholica), pouze se souhlasem příslušného církevního představeného.“

Právě toto posledně citované ustanovení rozlišuje obsahovou kvalitu a právní kvalifikaci. Existuje v katolické církvi jistě nespočetné množství iniciativ, sdružení, škol, publikací, periodik atd., ve kterých se podle subjektivního mínění působí nebo publikuje v duchu církevní nauky i disciplíny, avšak chybí právě ono církevní schválení, a tak může dobrá vůle původců těchto aktivit narazit na jimi někdy až nepochopitelný restriktivní zásah církevní autority, pokud přízviska „katolický“ skutečně bez povolení užívají.¹⁰

Je ovšem zřejmé, že v oblasti knih, tiskovin, periodik či elektronických médií kodex striktně vzato neváže jejich schválení na označení „katolický“. Per analogiam se ovšem také zde jeví nezbytné, aby příslušné církevní autority v rámci svých pravomocí zamezily neschváleného označení „katolický“, pokud by bylo jakkoli matoucí.¹¹ Toto oprávnění má podle kodexu charakter restriktivní, tedy povinnost a právo odmítnout spisy, které poškozují pravou víru a dobré mravy

⁸Ibid., *Titulus I – De omnium christifidelium obligationibus et iuribus*.

⁹Srov. kánony 632 a 642 CCEO/1990.

¹⁰Svědčí o tom např. reakce Mgr. Jiřího Stodoly, adresovaná jako otevřený dopis ze 3. 4. 2006 na Arcibiskupství pražské: „Jsem římským katolíkem, který odmítá přispívat do jiného náboženského časopisu, než katolického. Učení, které vyjadřuje *Te Deum* je učněním katolickým, mohu-li to posoudit jako laik. Proč nemá právo se časopis *Te Deum* zvat časopisem katolickým?“

¹¹Kromě výkladu analogického se může v těchto případech použít rovněž výkladu systematického. Jestliže podle obecně formulovaného kánonu 216 se žádná apoštolátní činnost nemůže nazývat katolická bez souhlasu příslušného církevního představeného, pak takovouto činností (*inceptum*) může být také vydávání knih (nazývané někdy jako „apoštolát knihy“) nebo tištěných či elektronických médií, i když příslušná pasáž CIC/1983 (*Liber III, Titulus IV – De instrumentis communicationis socialis et in specie de libris*) v této souvislosti o označení „katolický“ přímo nehovoří.

ve smyslu kánonu 823 § 1, jakož i pozitivní, ve formě licentia nebo approbatio podle následujících kánonů 824–832. Jedná se zde spíše než o samotné označení „katolický“ o celý komplex problematiky, známý pod klasickou terminologií jako pravidla k udělení imprimatur a pověření nihil obstat.

Na druhé straně kodex formuluje jindy přízvisko „katolický“, aniž by z něj bezprostředně vyplývaly konkrétní normativně zakotvené povinnosti. Jistěže má například kodexové označení výchovy jako „katolické“ svou ekleziologickou valenci,¹² avšak teprve ve zmíněných kánonech 803 § 3 a 808 o katolických školách a univerzitách získává také konkrétní právní aplikovatelnost.

2. Porovnání některých mechanismů právní ochrany jména či názvu

Hodnota názvu nebo autenticita původu je předmětem právní ochrany nejen v kanonickém právu. Pro srovnání lze uvést příklady z práva občanského, autorského i obchodního, ovšem u vědomí, že „každá analogie má v sobě více nepodobnosti, než podobnosti“.

Občanský zákoník v platném znění chrání na obecné rovině název jakékoli právnické osoby: „Při neoprávněném použití názvu právnické osoby je možné se domáhat u soudu, aby se neoprávněný uživatel zdržel jeho užívání a odstranil závadný stav; je možné se též domáhat přiměřeného zadostiučinění, které může být požadováno i v penězích.“¹³ To je strukturálně bližší ustanovení ochraně označení „katolický“ podle Kodexu kanonického práva, než občanskoprávní ochrana osobnosti, která má ovšem rovněž svého „dvojníka“ v kodexu.¹⁴

Pokud se týče práv fyzických osob, pak je kanonickoprávní pojetí označení „katolický“ bližší právu autorskému. Příbuzná je zde totiž distinkce mezi subjektem (autor v právu autorském, katolická církev v právu kanonickém) a „produktem“, který ze subjektu čerpá svou identitu (dílo v právu autorském,

¹²„Katolická, nikoli pouze ‚křesťanská‘, jak uvádělo *Schema canonum* z roku 1977. Tento pojem znamená, že se jedná o normy, týkající se katolíků, tedy těch, kteří jako členové katolické církve jsou podrobeni jejím zákonům (kán. 11), ale naznačuje také, že se jedná o výchovu založenou a inspirovanou katolickým antropologickým pohledem.“ – MONTAN, Agostino, *L'educazione cattolica (cann. 793–821)*, in: Quaderni della Mendola 1. La funzione di insegnare della Chiesa, Milán, 1994, s. 76.

¹³Zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů, § 19b.

¹⁴Srov. § 11 Občanského zákoníku („Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života, zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.“) a kánon 220 CIC/1983 („Nikomu není dovoleno nezákonně poškodit dobrou pověst, kterou někdo má, ani porušit právo kteréhokoliv člověka na ochranu jeho soukromí.“).

katolické inceptum v právu kanonickém). Subjekt požívá v obou případech nárok na právní ochranu svého „produktu“, jak o tom vedle již zmiňovaných kánonů 216, 300, 803 § 3 a 808 CIC/1983 svědčí obdobně ustanovení autorského zákona o osobnostních právech autora, záležejících v možnosti svým dílem disponovat: „Autor má právo na nedotknutelnost svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla, nestanoví-li tento zákon jinak. Je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. Autor má právo na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou (autorský dohled), nevyplývá-li z povahy díla nebo užití jinak, anebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.“¹⁵ Významnou analogií s požadavkem katolické církve, aby veškerá činnost konaná jejím jménem „soukromými“ subjekty, měla pověření formou přiznání názvu „katolická“, je zde právě institut autorského dohledu.

Také ochrana obchodního (firemního) jména v obchodním právu vykazuje určitou podobnost s kanonickoprávní ochranou označení subjektů a činností jako „katolických“, ačkoli iniciativa vedoucí ke zpochybnění tohoto označení není záležitostí samotné firmy, nýbrž naopak kontrahující strany, která byla neuvedením jména uvedena v omyl.¹⁶

3. Katolická akce

Druhý vatikánský koncil jednal o označení „katolický“ ve zcela konkrétním kontextu, neboť koncilním otcům šlo především o způsob, jakým se budou napříště moci vnitrocírkevně pojímat hnutí laiků, povstávající „zdola“. Modelem byla již dlouhá desetiletí existující tzv. „Katolická akce“. Již reformní papež Pius X. reflektoval na přelomu století její laický charakter, a to pozitivně: Katolická akce „ať již jakkoli, přímo či nepřímo, náleží božskému poslání Církve“.¹⁷ Jejím úkolem mělo být svobodné působení v časných záležitostech,

¹⁵Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 11 (3).

¹⁶„Poslední částí úpravy obchodního jména je jeho ochrana. Obchodní zákoník oproti úpravě v Rakousku a v Německu nepřekračuje hranice soukromého práva. Povinnost užívat obchodní jméno v něm vyjádřena není, i když ji soudní praxe vyvozuje z toho, že jenom obchodní jméno označuje právní subjekt, jiná označení tento význam nemají, takže předpokladem identifikace podnikatelského subjektu je uvedení obchodního jména v nezkrácené podobě. Neuvedení obchodního jména má za následek neplatnost, popř. nicotnost právního úkonu. Uplatnění sankcí je ovšem závislé na soukromé iniciativě poškozené strany ...“ – PELIKÁNOVÁ, Irena a kolektiv, *Obchodní právo – I. díl*. 2. přepracované vydání, Praha, 1998, s. 107.

¹⁷ „... *Quocumque modo, directe aut indirecte, ad divinam Ecclesiae missionem pertineat.*“ – Pius X., encyklika *Il fermo proposito*, in: *Acta Apostolicae Sedis*, 37 (1904 – 1905) s. 744.

hospodářských i politických.¹⁸ V meziválečném období došlo ke značnému rozvoji spontánní činnosti Katolické akce, jejíž činnost však papež Pius XI. chápal především jako účast na činnosti hierarchie a požadoval také pro laiky organizovanou činnost výslovné zmocnění hierarchie.¹⁹ Podstatnou změnu v této záležitosti nepřinesl ani Světový kongres laického apoštolátu, konaný za pontifikátu Pia XII. v roce 1957. Za těchto okolností nebyla ještě těsně před Druhým vatikánským koncilem vyjasněna otázka vztahu spontánní iniciativy katolických laiků a jejího uznání hierarchií církve.

Sama Katolická akce se uznání koncilu v dekretu *Apostolicam actuositatem* nikoli náhodou dočkala: „Už před mnoha desetiletími zorganizovali ve více národech laici, věnující se stále intenzivněji apoštolátu, různé formy aktivit a sdružení, která v úzkém spojení s církevní hierarchií sledovala a sledují cíle ve vlastním smyslu apoštolátské. Mezi nimi nebo i jim podobnými staršími institucemi zasluhují zmínku především ty, které, ačkoli užívaly různých pracovních metod, přinesly Kristovu království bohatou úrodu které po zásluze doporučovali a podporovali papežové a mnozí biskupové; od nich dostali jméno Katolická akce.“²⁰ Výsledné a schválené znění dekretu *Apostolicam Actuositatem* o apoštolátu laiků je plodem koncilních diskusí a průběžných úprav: „Během dvacátého století jsme svědky vývoje pojetí laického apoštolátu, zvláště pod zorným úhlem Katolické akce. Střet v době před koncilem i v jeho průběhu spočíval ve vyvážení práv laiků na rozvíjení apoštolátu a odpovědnosti hierarchie řídit a upravovat tuto činnost.“²¹

Hierarchii bylo koncilem vyhrazeno právě oprávnění vybavovat laické iniciativy označením „katolický“, což ovšem neznamená, že se jinak laickým iniciativám nebude dostávat i jiné, diferencovanější podpory. Pojem „katolický“ tedy není „bičem“ na tyto iniciativy, jak o tom svědčí pokračování článku 24 dekretu *Apostolicam actuositatem*: „Některé formy apoštolátu laiků hierarchie uznává

¹⁸ „*Procul dubio est haec opera, attenda eorum natura, moveri deberi cum opportuna rationabili libertate, cum ipsa de propria respondeant actione, praesertim vero in rebus temporalibus et oeconomicis ac in ministerio mere spirituali alienis.*“ – *ibid.*, s. 757.

¹⁹ „*Christifideles igitur, qui sic coiverint atque in unum coaluerint, ut ad nutum hierarchiae ecclesiasticae praesto sint, sacra ipsa hierarchia quemadmodum mandatum impetrit, sic incitamenta et stimulos adicit. Iamvero, haud aliter ac mandatum Ecclesiae divinitus commissum ipsiusque hierarchicus apostolatus, Actio eiusmodi non externa prorsus sed spiritualis, non terrena sed caelestis, non politica sed ‚religiosa‘ dicenda est.*“ – Pius XI., encyklika *Quo nobis*, in: *Acta Apostolicae Sedis*, 20 (1929), s. 385.

²⁰ *Apostolicam actuositatem* 20, český překlad: *Dokumenty II. vatikánského koncilu...*, s. 403.

²¹ RINERE, Elissa A., *Catholic Identity and the Use of the Name „Catholic“*, in: *The Jurist. Studies in Church Law and Ministry*, vol. 62, 2002, Washington, D.C., s. 139.

výslovně, i když nestejným způsobem. Navíc může církevní autorita se zřetelem na potřeby obecného dobra církve z apoštolských sdružení a děl, která bezprostředně sledují duchovní cíl, některá vybrat a podporovat zvláštním způsobem; za ně pak přebírá zvláštní odpovědnost. Tak hierarchie, která apoštolát podle okolností různým způsobem usměřňuje, spojuje některou jeho formu těsněji se svým apoštolským úřadem, ale tak, že je zachována vlastní povaha a odlišnost obou a laikům se neodnímá nezbytná možnost jednat samostatně. Tento úkon hierarchie se v různých církevních dokumentech nazývá mandát.²²

4. Historické okolnosti v Československu

V souvislosti s tímto přerodem ve vztahu k laickým aktivitám v rámci univerzální církve okolo poloviny 20. století je vhodné si uvědomit dramatické souvislosti, týkající se místní církve v Československu v téže době. Zde totiž došlo snad k jednomu z nejkřiklavějších zneužití označení „katolický“ v dějinách církve, které navíc směřovalo právě proti papežskými encyklikami a později samotným koncilem reflektované „Katolické akci“. Zatímco dnes by se mohla přílišná opatrnost církevní hierarchie v období před koncillem zdát úzkoprsá, tváří v tvář pokusu komunistického režimu v Československu zrežimovat a zmanipulovat „Katolickou“ akci se naopak jeví více než přiměřená. V roce 1949 zosnovaný destruktivní plán komunistického režimu na zorganizování paralelní a Apoštolským stolcem neschválené „Katolické“ akce lze souhrnně formulovat takto: „1. Hnutí pokrokových katolíků ponese název ‚Katolická akce‘. 2. Toto hnutí bude vyvíjet činnost přísně v rámci věrouky římskokatolické, nebudou se v něm projevovat žádné disidentské tendence (heslo Pryč od Říma), ale přitom bude naprosto jednoznačně vystupovat pro lidovědemokratické zřízení a socialistickou výstavbu. 3. Bude pěstovat kult cyrilometodějský a vytyčí si požadavek slovanských bohoslužeb. 4. V kritice Vatikánu bude hnutí ukazovat na to, že politika Vatikánu je něco jiného než učení římskokatolické církve, které chce hnutí respektovat. 5. Bude zdůrazňovat dobrý poměr mezi církví a vládou a bude podporovat pokrokové duchovní v církvi. 6. Pokroková Katolická akce bude řízena sborem přítomných na poradě, kteří budou tvořit mozkové centrum hnutí. Bude volným sdružením, příspěvky se platit nebudou, hospodářské prostředky poskytne Národní fronta a Charita, na Slovensku Spolok sv. Vojtecha. 7. Kromě ústředních orgánů českých a slovenských bude mít ‚Katolická akce‘ své krajské orgány, ústřednu katolického tisku, která bude vydávat ve velkém

²²Český překlad: *Dokumenty II. vatikánského koncilu...*, s. 406.

nákladu týdeník ve dvou jazykových mutacích, a ústředí propagace: rozhlas, film, divadlo.²³

Takovéto ofenzivě režimu vůči vnitrocírkevní autonomii se mohla církev za tehdejší platnosti CIC/1917 bránit sice přísnými kanonickými (někdy dokonce samočinnými) tresty vůči těm, kteří by si s režimem zrežirovanými organizacemi zadali,²⁴ avšak skutečná pravomoc ordinářů byla po nastolení únorového režimu prakticky nulová. Za těchto okolností je více než potěšující, že se komunistickému režimu zrežirování nepravé „Katolické“ akce ve výsledku nepodařilo.²⁵

Obdobné zneužití titulu „katolický“ se týkalo rovněž tehdejších prorežimních Katolických novin. Ty byly sice zakázány dekretem Kongregace posvátného oficia v roce 1955, avšak změna situace po koncilu ulehčila vzniklé dilema:²⁶ „Politické byro ÚV KSČ si dokonce v říjnu 1955 kladlo otázku, zda nemá být název novin změněn, ale nakonec se rozhodlo pokračovat ve vydávání beze změn... Zdá se spíše pravděpodobné, že příslušný zákaz zanikl spolu s celým indexem zakázané četby v roce 1966.“²⁷

5. Nastolení nového právního stavu Kodexem kanonického práva

Tím se dostáváme k situaci uvolnění v církvi po Druhém Vatikánském koncilu a později také obnovy svobody projevu tisku České republiky po roce 1989. Církev sice zrušila Index librorum prohibitorum a demokratický systém v Čes-

²³Cit. podle: VAŠKO, Václav, *Dům na skále/1. Církev zkoušená*, Kostelní Vydří, 2004, s.128.

²⁴CIC/1917, kánon 2334 odst. 2: „Samočinnou exkomunikací, vyhrazenou zvláštním způsobem Apoštolskému stolci, se trestá ... kdo přímo nebo nepřímo zamezuje výkon církevní pravomoci ať vnitřního ať zevního oboru, obraceje se za tím účelem na kteroukoli světskou moc.“ CIC/1917, kánon 2331 § 2: „Ti pak, kdož se spiknou proti vrchní moci Římského Velekněze nebo jeho legáta nebo příslušného ordináře anebo proti jejich právoplatným příkazům, a rovněž kdož vyzývají podřízené k neposlušnosti vůči nim, buďtež potrestáni censurami a jinými tresty; a buďtež zbaveni hodností, obrocí a jiných služeb, jsou-li duchovními; práva volby a volitelnosti úřadu, jsou-li řeholníky.“ Český překlad podle: KOP, František, *Překlad Kodexu kanonického práva*. Povolení překladu: PCI Řím 22.1.1948, č. prot. 8/47.

²⁵„Komunisté se neúspěšně pokusili zneužít existenci *Katolické akce* – diecézní organizace začleňující laiky do služby v Církvi jako katechety apod. a podporující činnost laiků ve veřejné kulturní sféře. Představitelům dosavadní Katolické akce byli uvězněni, a stranické orgány se pokusily prostřednictvím několika agentů vytvořit 10.6.1949 laickou organizaci pod stejným jménem, avšak pod jejich kontrolou. Vcelku však komunisté se svou Katolickou akcí neuspěli pro veřejný odpor některých biskupů a věrnost laiků.“ – TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo a církevní právo*, Praha, 1997, s. 97.

²⁶Acta Apostolicae Sedis, 11 (1955), s. 558.

²⁷NOVOTNÝ, Vojtěch, *Teologie ve stínu. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*, Praha, 2007, s. 123.

ké republice nepřipouští cenzuru,²⁸ církvím pak poskytuje autonomii v jejich vnitřních záležitostech,²⁹ přesto však zůstává po „odfiltrování“ některých dřívějších příliš autoritativních metod v církvi a odstranění represivních opatření díky přechodu k demokratickému státu otázka, zda církev chce své instituce, periodika a školská zařízení i za těchto okolností chránit označením „katolická“, a jaký smysl má toto označení mít.

Co se týče církve, je zřejmé, že koncil ukázal naléhavou potřebnost ochranného označení „katolický“ právě za okolností, kdy ve věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* programově uznal autonomní charakter činnosti křesťanů laiků: „Laici shromáždění v Božím lidu a zapojení do Kristova těla pod jednou hlavou jsou všichni bez výjimky povoláni, aby se jako živé údy ze všech sil, přijatých z dobrodiní Stvořitele a z milosti Vykupitele, přičiňovali o vzrůst církve a její neustálé posvěcování. Apoštolát laiků je účast na vlastním spásném postavení církve. Křtem a biřmováním sám Pán pověřuje všechny k tomuto apoštolátu. Svátostmi pak, zvláště svatou Eucharistií, se dává a živí láska k Bohu a k lidem, která je duší celého apoštolátu. Laici jsou však povoláni zvláště k tomu, aby učinili církev přítomnou a činnou na těch místech a za těch okolností, kde se může stát solí země jenom jejich prostřednictvím.“³⁰

Při legislativních pracích na novém pokoncilním Kodexu kanonického práva bylo však nejprve obecné vyhrazení označení „katolický“ pro autorizované apoštolátní aktivity vynecháno a byla spíše obecně zdůrazněna součinnost s hierarchií,³¹ v definitivní verzi, která je obsažena v c. 216 CIC/1983, však došlo nakonec k právní absorpci omezení titulu „katolický“ podle *Apostolicam actuositatem* 24. Kánon 216 váží proporcí mezi svobodou křesťanů a autentizací jejich úsilí ze strany církevní hierarchie: umožňuje tak všem katolickým věřícím

²⁸Listina základních práv a svobod, vyhlášena usnesením předsednictva ČNR pod č. 2/1993 Sb., čl. 17 (2) a (3): „Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu. Cenzura je nepřipustná.“

²⁹Listina, čl. 16 (2): „Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.“

³⁰*Lumen gentium* 33, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu...*, s. 70.

³¹Schema *Legis Ecclesiae Fundamentalibus cum Relatione* uvádí v návrhu c. 18 Základního zákona církve (Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, Typis Polyglottis Vaticanis 1969), odpovídajícím dnešnímu c. 216: „*Christifideles cuncti, quippe qui, unusquisque secundum proprium statum et propriam conditionem, in Ecclesiae missione participant, ius habent ut, propriis etiam inceptis, apostolicam actionem promoveant vel sustineant, debita ad normam sacrorum canonum cum sacris Pastoribus relatione servata.*“

bez rozdílu volnost v aktivitách a iniciativách, ale přesto vyhrazuje označení „katolický“ uznání kompetentní církevní autority.³²

Diskuse církevní legislativní komise navíc nastolila již v roce 1968 v souvislosti s předpokládaným (a později realizovaným) novým kodexovým rozlišením sdružení katolíků na veřejná, původně nazývaná „církevní“, a naopak soukromá, zásadní otázku: zda musí mít všechny takové konsociace schválení ze strany hierarchie. Kodex z roku 1917 se k takovýmto spontánním iniciativám stavěl až příliš zdrženlivě: „V Církvi se neuznává žádné sdružení, které by nezřídila nebo alespoň neschválila právoplatná církevní vrchnost. Zřizovat nebo schvalovat sdružení přísluší, kromě Římského Velekněze, místnímu ordináři, s výjimkou oněch sdružení, u nichž zakládací právo je mocí apoštolské výsady vyhrazeno jiným osobám.“³³

Zato v pokoncilním vývoji také zde pomohlo legislativní komisi upravení normativy v intencích *Apostolicam actuositatem*, čl. 24. Kánon 300 CIC/1983 se zrodil z potřeby umožnit zpočátku spontánně ustaveným skupinám v církvi získat označení „katolická“, jež by jim zajistilo garanci jejich církevního uznání ze strany hierarchie. Toto označení pak může být podle dnešního právního stavu církevní hierarchií udělené nebo následně schválené pro nejrozmanitější druhy konsociací, i když při značné pluralitě církevních sdružení takovéto uznání neplní svůj účel zcela zřetelně: „Obdobně jako u kánonu 216 komentátoři nemohou jasně označit právní význam souhlasu s užíváním jména ‚katolický‘. Konsociace jsou veřejné nebo soukromé, jsou právníckými osobami či nikoli, jsou chváleny nebo doporučovány bez ohledu na toto schválení. Také chybí jakékoli označení právních následků, které by měla konsociace nést za neudělení takovéhoto souhlasu.“³⁴

³² „Křesťanský apoštolát není monopolem posvátných služebníků nebo řeholníků a jestliže věřící mají povinnost spolupracovat s hierarchickým apoštolátem, uskutečňovaným biskupy a kněžími, mají také právo věnovat se apoštolátní činnosti na základě vlastních iniciativ (vydavatelské aktivity, výchovná a sportovní zařízení, zdravotnické poradny, rozhlasové a televizní vysíláče apod.). Jedná se o právo originární, protože není odvozeno od schválení nebo pověření církevní autoritou, ale náleží věřícím mocí samotného křtu a bířmování, jež je „činí účastnými na poslání církve“ ... Iniciativy mohou být záležitostí jak sdružení, tak i jednotlivců, avšak hierarchii zjevně náleží právo vést je a bdít nad nimi. Za těchto okolností je třeba se vyhnout škodlivým zmatkům a ořesům, a proto kánon stanoví, že žádné dílo nemá volit název ‚katolické‘, pokud nebylo přiznáno příslušnou církevní autoritou ...“ – CHIAPETTA, Luigi, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico-pastorale I*, Neapol, 1988, s. 280.

³³ CIC/1917, kánon 686, § 1–2.

³⁴ RINERE, Elissa A., *Catholic Identity...*, s. 147.

V našich podmínkách působila během komunistického režimu například Česká katolická charita, jejíž vysocí funkcionáři byli zároveň členy kněžského sdružení *Pacem in terris*. Církevní postih byl tehdy sotva účinný pro samotné kněžské sdružení, natož pak pro charitu, která nesla označení „katolická“, takže i odchody kněží z prorežimní instituce neznamenal automaticky zánik těchto institucí.³⁵ Na druhé straně je třeba vzít v úvahu skutečnost, že kodex z roku 1983 není retroaktivním právním předpisem, a ve svém respektu k dosavadnímu právnímu stavu³⁶ nemohl svým zákazem zneužívání označení „katolický“ postihnout to, co nebylo vyřešeno před jeho vstupem v účinnost: „Zákaz, který stanoví, je aplikací kánonu 216, který předepisuje že vstupem nového kodexu v účinnost (norma nemá zpětný účinek, takže se netýká sdružení, označených jako ‚katolická‘ již dříve) žádné dílo a žádná iniciativa si nesmí přisvojit název ‚katolický‘ bez souhlasu příslušné církevní autority ... Kánon se zjevně týká sdružení, jež nemají právní subjektivitu. Pro veřejná sdružení, zřízená církevní autoritou a pro soukromá sdružení, jež jsou vybavena právní subjektivitou, nemá význam, protože je lze považovat za ‚katolická‘ ex se.“³⁷ Proto jde v případě žádosti o označení sdružení za „katolické“ vždy o iniciativu „zdola“: „Souhlas může být udělen pouze na žádost sdružení. Za situace, kdy dojde k pozbytí podmínek, jež byly předpokladem uznání, může být souhlas k používání označení ‚katolické‘ odňat.“³⁸

6. Příklady aplikace kodexové normativity v našich současných podmínkách

Po roce 1989 se v souvislosti s obnovením svobody tisku objevilo větší množství církevních iniciativ a periodik, která se často označují za katolická, avšak nesplňují příslušné církevněprávní parametry.

³⁵„Roku 1982 byla Apoštolským stolcem zakázána účast kněží v politických organizacích, výslovně bylo zakázáno také sdružení PiT. Podstatná část kněží v něm organizovaných výzvy uposlechla. Zbytek organizace zanikl 7. 12. 1989.“ – TRETERA, Jiří Rajmund, *Konfesní právo...*, s. 101.

³⁶„Staleté nebo odnepamětné užívání jména ‚katolický‘ je přípustné jen tehdy, pokud nelze dokázat výslovné zákazy. Jinak nastupuje právní domněnka, že bylo uděleno privilegium (kán. 76 § 2 CIC).“ – LORETAN, Adrian, *Das Grundrecht der Vereinsfreiheit in der Kirche*, in: WEISS, Andreas – IHLI, Stefan (vyd.), *Flexibilitas iuris canonici*. Festschrift für Richard Puza zum 60. Geburtstag, s. 176.

³⁷CHIAPETTA, Luigi, *Il Codice di Diritto Canonico...*, s. 384.

³⁸SCHMITZ, Heribert, *Fragen der Rechtsüberleitung der bestehenden kirchlichen Vereinigungen in das Recht des CIC*, in: *Archiv für katholisches Kirchenrecht*, 156/1987, s. 377.

Zde se právě lze dočkat kolize mezi ideově neutrální svobodou, která je příznačná pro korporace schválené podle práva demokratického státu, a obsahovým substrátem, který by je mohl kvalifikovat jako uznané „katolické“ subjekty ve smyslu kanonického práva. V této souvislosti lze uvést úryvek z argumentace místního ordináře, adresované řeholnímu představenému, v jehož jurisdikci působilo občanské sdružení, jež používalo název „katolický“: „Kanonické právo skutečně neukládá, aby všechna sdružení, která jsou (převážně či výlučně) tvořena katolickými křesťany k církevně respektovaným cílům, byla katolickými konsociacemi ve smyslu kán. 298 a násl. CIC, zakotvující obecné společnické právo křesťanů, mlčky počítá s tzv. ‚volnými sdruženími‘ křesťanů, jako jsou třeba občanská sdružení. A takováto sdružení, jakožto necírkevní právnické osoby církevním právem nepochybně vázána nejsou. Ovšem jsou jimi vázáni jednotliví katoličtí křesťané, kteří danou korporaci (spolu)vytvářejí. Nelze si představit, že by katolický křesťan byl vázán kanonickým právem a jako člen občanského sdružení už ale nikoli. Obecné kanonické právo je právem personálním a podle kán. 12, § 1 CIC zavazuje své adresáty kdekoliv. Na toto téma mluví i postsynodní apoštolský list ‚Christifideles laici‘, když na adresu takovýchto schizofrenních postojů říká: ‚Křesťané nemohou vést paralelně dvojitý život: na jedné straně tzv. ‚duchovní‘ život s jeho hodnotami a požadavky; na druhé straně život ‚světský‘, tj. život ... v sociálních vztazích, v politické angažovanosti a v kultuře‘ (čl. 59)“.³⁹

Zásah jiného ordináře směřoval vůči periodiku, které si vyhradilo název „katolický“: „Některé články v tomto časopise napadají urážlivým způsobem představitele katolické církve. Jednostranně informují a odvolávají se na věrnost papeži a biskupům (‚věrni biskupům‘) a často s řadou informací manipulují. Mnozí přispěvatelé neuvádějí, že svým přihlášením se k odloučeným uskupením nemluví jménem církve, a nemohou proto být považováni za hlas jejich věrných členů. Nelze tedy považovat tuto tiskovinu za církevně schválenou.“ Důležitý je však především dodatek téhož prohlášení, který není nikterak ovlivněn předkoncilními metodami zákazů a předpokládá rozumnost katolických křesťanů při posuzování tiskovin, které čtou: „Čtenář k tomuto časopisu musí přistupovat jako k jiným časopisům a novinám a kriticky posoudit jednotlivé články v duchu víry.“⁴⁰

³⁹Dopis ze dne 23. prosince 2004, č.j. arc/397/04.

⁴⁰Přípis „Všem otcům (arci)biskupům ke zveřejnění v AC“: *Mezinárodní report – zákaz rozšiřování a prodeje v kostelích.*

Snadněji se může domáhat ordinář zrušení titulu „katolický“, pokud nebyl součástí registrace podle sekulárního práva: „Z Vašeho dopisu vyplývá, že časopis *Te Deum* nebyl zaregistrován s podtitulem (či ‚nadtitulem‘) ‚katolický dvouměsíčník‘, ale že byl tento podtitul doplněn Vaší redakcí. Proto asi nebude těžké, abyste příště vynecháním těchto slov uvedli titul nejen do souladu s registrací na ministerstvu kultury, ale především s požadavky Kodexu kanonického práva. Vaše svévolné doplnění by mohlo být chápáno jako určitý podvod a registrace zrušena. Pouze cestou dohody je možné situaci vyřešit.“⁴¹

To, že potvrzení všeobecné sdružovací svobody všech věřících a volnosti v rozvíjení iniciativ skrze nejrozmanitější formy apoštolátu přinese určitá napětí, lze však považovat, přes tyto konkrétní zásahy některých ordinářů, za přirozený jev: „Vztah napětí není sám o sobě ničím špatným, ba naopak. Napětí může mít ozdravný účinek proti zkostnatění a nehybnosti. Právě odtud nacházela církev vždy znovu odpovědi na otázky doby, proto mohou také dodnes růst v církvi stále znovu obnovné síly. Na důkaz toho lze odkázat na zakládání mnohých řádů a jejich účinnost, v dnešní době pak na rozličná ‚hnutí‘.“⁴²

Je zřejmé, že katolická církev v České republice zatím nemusela řešit spory ohledně používání označení „katolický“ v případě škol nebo univerzit ve smyslu kánonů 803 § 3 a 808. K založení katolické univerzity se odhodlalo sousední Slovensko, zatímco síly v katolické církvi na české straně nejsou ještě zdaleka dostatečné k takovému podniku.⁴³ Zajímavá je také skutečnost, že ze tří teologických fakult v České republice v rámci příslušných univerzit, jejichž garantem je katolická církev, postrádá označení „katolická“ Teologická fakulta Jihočeské univerzity.⁴⁴

⁴¹Dopis ze dne 24. 4. 2006, č.j. arc/083/06.

⁴²AYMANS, Winfried, *Das konsoziative Element in der Kirche*, in: Archiv für katholisches Recht, 156/1987, s. 340–341.

⁴³CIC/1983, kánon 807: „Církev má právo zřizovat a řídit univerzity, neboť přispívají k vyšší kultuře lidí a k plnějšmu rozvinutí lidské osobnosti a k plnění učitelského úřadu církve.“

⁴⁴„Roku 1991 byla jako součást nově založené Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích založena Teologická fakulta Jihočeské univerzity, zřízená na místě dávného a svou vysokou vědeckou úrovní proslulého diecézního semináře českobudějovického. Kanonickou misí učitelům této fakulty uděluje biskup českobudějovický. Významnou část učitelského sboru tvoří členové řeholní kongregace salesiánské, která má v Českých Budějovicích svůj formační dům (klášter s výchovou kleriků). Fakulta poskytuje vzdělání především budoucím laickým církevním pracovníkům a pracovnícím v oborech pastorační asistent, pastoračně-sociální asistent, učitel náboženství, pedagog volného času. Obor teolog studují kandidáti kněžství z některých řeholních společenství (zejména salesiáni a petrini).“ – TRETERA, Jiří Rajmund, *Stát a církev v České republice*, Kostelní Vydří, 2002, s. 99.

7. Závěrem

Právní ochrana formou přiznání přízviska „katolický“ může být v té podobě, jak ji v kodexu nalézáme, také předmětem kritiky. Vždyť ze čtyř kánonů, upravujících tuto kautelu, pouze kánon 803 uvádí definiční znaky příslušného zařízení, protože jasně stanoví, že „za katolickou školu se považuje ta, kterou řídí příslušný církevní představený nebo veřejná právnická osoba církevní anebo kterou za katolickou písemně listinou uznal církevní představený.“ Proto v případech jiných institucí, děl, iniciativ a sdružení, než jsou katolické školy, může dojít k tomu, že „pojmenování se stane prázdnou nálepkou nebo logem, spíše než zárukou standardů“.⁴⁵ Také nejsou definovány právní důsledky označení „katolický“.⁴⁶ Na druhé straně je ovšem třeba uvést, že sama právní definice ještě nezaručí příslušné standardy v jakékoli církevní instituci či pro jakoukoli církevní iniciativu. Označení „katolický“ je pouze vnější, formální garancí ze strany církevní autority. Samo kanonické právo v abstraktní normativní podobě nemůže zajišťovat kvalitu vlastního obsahu apoštolátní činnosti. Ten je dán schopnostmi lidí, kteří se příslušných iniciativ účastní a prozíravou moudrostí církevní autority, která označení „katolický“ přiznává.

Resumé

Článek se zabývá legitimitou označení církevních institucí i periodik, které používají přízvisko „katolický“. Na rozdíl od CIC/1917, který kritérium legitimacy pod touto značkou ještě neupravoval, nový CIC/1983 toto označení pod vlivem dokumentů II. Vatikánského koncilu zavedl. Článek uvádí historické, civilněprávní i kanonickoprávní souvislosti této nové právní úpravy. Na základě těchto základních parametrů pak diskretně rozebírá některé kauzy, které v české církevní provincii způsobily po roce 1989 spory ohledně tohoto označení. Z historického rozboru je v článku obsaženo také pojednání o snaze komunistického režimu zneužít zmanipulované „Katolické akce“ ke vražení klínu mezi hierarchií a laiky.

⁴⁵RINERE, Elissa A., *Catholic Identity...*, s. 157.

⁴⁶„Kodex ani neupřesňuje konkrétní důsledky, které se by se odvozovaly od formálního označení katolický. Rozhodně lze říci, že mimořádně výslovně vyjadřuje jak před věřícími, tak i pro nečleny církve, že sdružení nejen má svůj původ v církevním společenství, nýbrž je také jeho zákonným a pověřeným vyjádřením. Proto z jedné strany zvyšuje důvěryhodnost svědectví, které sdružení nabízí, ale z druhé strany představuje riziko pro církev v tom, že veřejné mínění by snadno mohlo být svedeno k tomu, že by jeho případná omezení a chyby přisuzovalo celému církevnímu společenství.“ – FELICIANI, Giorgio, *Il diritto di associazione e le possibilità della sua realizzazione nell'ordinamento canonico*, in: Das konsoziative Element in der Kirche. Akten des VI. internationalen Kongresses für kanonisches Recht, St. Otilien, 1989, s.415.

Abstract

Canon Law Protection of the Authenticity of the Description “Catholic”

The article deals with the legitimacy of the usage of the adjective “Catholic” a description often used by Church institutions and periodicals. While CIC/1917 did not regulate the legitimacy of this description, the new CIC/1983 introduced a regulation pursuant to documents by the II Vatican Council. The article presents the historical, civil law and canon law contexts of this new legal treatment. According to these basic parameters the article looks at particular cases that have lead to conflicts over the use of the description “Catholic” in the Czech Church province after 1989. The historical analysis also includes a section on attempts by the communist regime to misuse manipulated “Catholic Actions” to cause fraction between the hierarchy and the laity.

Zusammenfassung

Der Schutz der Authentizität der Bezeichnung „katholisch“ im kanonischen Recht

Der Artikel befasst sich mit der Legitimität der Bezeichnung „katholisch“, wenn es um kirchliche Einrichtungen und Periodika handelt. Im Gegensatz zum CIC/1917, der das Legitimitätskriterium für die Anwendung dieser Bezeichnung nicht geregelt hat, hat der neue CIC/1983 diese Bezeichnung unter dem Einfluss des II. Vatikanischen Konzils schon eingeführt. Artikel erwähnt die historischen, zivilrechtlichen und kirchenrechtlichen Zusammenhänge dieser neuen Regelung. Auf dem Hintergrund dieser Kenntnisse werden rücksichtsvoll einige Rechtsstreitigkeiten aus der tschechischen Kirchenprovinz nach dem 1989 behandelt, die sich direkt auf diese Bezeichnung beziehen. In dem historischen Abschnitt des Artikels wird beschrieben, wie das kommunistische Regime mittels der missgebrauchten „Katholischen Aktion“ die kirchliche Hierarchie und Laien zerspalten versuchte.

Riassunto

La protezione d'autenticità della indicazione „cattolico“ secondo il diritto canonico

L'articolo si occupa della legittimità dell'indicazione di alcune istituzioni o periodici che usano l'appellativo „cattolico“. A differenza dal CIC/1917 che non conteneva il criterio di legittimità di questo „marchio“, il nuovo CIC/1983 sotto l'influenza dei documenti del Concilio Vaticano II ha indotto norme regolatrici di questa indicazione. L'articolo presenta riferimenti storici, civilistici e canonistici di questa nuova regolamentazione

normativa. Sulla base di questi parametri principali analizza alcuni casi che hanno suscitato controversie riguardanti l'indicazione nella provincia ecclesiastica ceca dopo 1989. Nella sua analisi storica l'articolo dedica un brano alle aspirazioni del regime comunista di abusare la „Azione Cattolica“ manipolata per dividere i laici e la gerarchia.

O autorovi

Stanislav Příbyl, nar. 18. 11. 1966 v Praze, vystudoval teologii na teologické fakultě Papežské Lateránské univerzity v Římě, roku 1996 byl vysvěcen na kněze arcidiecéze pražské. Vystudoval též právnickou fakultu UK v Praze, a to v letech 1985–1989 a 1998–2001, obhájil disertaci „Právní zajištění ekumenických vztahů mezi církvemi“ a dosáhl titulů JUDr. – Ph.D. Na Institutu obojího práva Papežské Lateránské univerzity obhájil roku 2002 disertaci „České konfesní právo“ a stal se tak doktorem kanonického práva. Je členem pracovního výboru SPCP, soudcem Interdiecézního soudu v Praze a vyučuje konfesní právo na teologické fakultě JU v Českých Budějovicích.

Stanislav Příbyl, born Nov 18, 1966 in Prague, graduated in theology from the Pontifical Lateran University in Rome, in 1996 ordained a priest of the Prague Archdiocese. Also graduated from the Charles University College of Law, where he studied in 1985–1989 and 1998–2001, wrote a dissertation called “Legal Guarantees on Ecumenical Relations among Churches” and gained titles of JUDr. and Ph.D. At the Institutum Iuris Utriusque of the Pontifical Lateran University in 2002 successfully defended another dissertation called “Czech State Ecclesiastical Law“ and thus became Doctor of Canon Law. He is member of the Working Committee of the Church Law Society, judge of the Interdiocesan Court of Prague, and a lecturer in State Ecclesiastical Law at the College of Theology, University of South Bohemia, České Budějovice.

Stanislav Příbyl, geb. 18. 11. 1966 in Prag, absolvierte Theologie an der Theologischen Fakultät der Päpstlichen Lateranuniversität in Rom, 1996 Priesterweihe in der Prager Diözese. Ferner absolvierte er auch Juristische Fakultät der Karlsuniversität in Prag, und zwar in den Jahren 1985–1989 und 1998–2001. Im letzteren Zeitabschnitt verteidigte er seine Dissertationsarbeit „Rechtliche Sicherstellung der ökumenischen Beziehungen unter den Kirchen“ (JUDr., Ph.D.). Im Rahmen des Instituts für Staats- und Kirchenrecht der Päpstlichen Lateranuniversität verteidigte er im Jahre 2002 seine Dissertation „Tschechi-

sches Staatskirchenrecht“ und wurde somit Doktor kanonischen Rechts. Er ist Mitglied des Arbeitsausschusses der Gesellschaft für Kirchenrecht, Richter des Interdiözesangerichts in Prag und lehrt Staatskirchenrecht an der Theologischen Fakultät der Südböhmischen Universität in Budweis.

Stanislav Příbyl, nato il 18 novembre 1966 a Praga, laureato in teologia alla Facoltà di Teologia della Università Pontificia Lateranense a Roma, nel 1996 ordinato sacerdote della arcidiocesi di Praga. Si è laureato anche dalla Facoltà di Giurisprudenza UK a Praga, fra 1985–1989 e 1998–2001, con la tesi „Garanzie giuridiche dei rapporti ecumenici fra le chiese“ ha ottenuto i titoli JUDr. – PhD. All’Istituto Iuris Utriusque della Università Pontificia Lateranense ha difeso la tesi „Il diritto ecclesiastico ceco“ ed è divenuto dottore di diritto canonico. È membro del Comitato della Società per il diritto delle Chiese, giudice del Tribunale Interdiocesano a Praga ed insegnante del diritto canonico alla Facoltà Teologica della Università di Boemia Meridionale a České Budějovice.

Žena v církvi z pohledu kanonického práva

Marie Kolářová

Před vlastním rozбором současné právní úpravy postavení ženy v kanonickém právu uvedu některá ustanovení předchozího Kodexu kanonického práva (CIC/1917). Připomenutí těchto norem CIC/1917 a srovnání se současnou úpravou považuji za důležité, aby se více ozřejmily některé pohledy na postavení žen. Často se připomíná, zvláště s odkazem na slova sv. Pavla: „Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši“,¹ že právě křesťanství přineslo osvobození ženy. Nechci nijak popírat skutečnost, že mnozí autoři vždy důsledně zastávali rovnost všech křesťanů. Na druhé straně stojí za to připomenout existenci kodifikovaných norem, ze kterých vyplývá, že rovnost křesťanů nebyla samozřejmostí. Současně si také v tomto světle můžeme uvědomit rozsáhlost a hlubokost změn, které přinesl II. vatikánský koncil, např. jeho důrazné připomenutí rovnosti Božího lidu v *Lumen gentium* v pasáži, která se týká důstojnosti laiků.²

V dnešní době nám připadají některé věci jako samozřejmé, ale ještě historicky nedávno tomu tak nebylo. V některých ustanoveních CIC/1917 názorně vidíme tehdejší náhledy na postavení ženy a více se nám přiblíží zorný úhel, pod kterým tehdejší představení církve nahlíželi na ženu. V pohledu na ženy jsou patrné jednak obavy z žen a jednak tendenční výklad jejich podřízeného postavení vůči mužům:³

– žena jako svůdkyně – vyplývá z předpisů, které oddělují ženy od duchovních;

¹Gal 3,28

²Srov. Druhý vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (LG), (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha, Zvon 1995, s. 52.

³BERNARD, Felix, *Je žena v katolické církvi bezprávná*, in: Revue církevního práva č.5-3/1996, s. 179: „... ženy byly v církvi po dlouhá staletí znevýhodňovány. Fundamentalistický výklad zprávy o stvoření a pádu v ráji již od počátku ztěžoval jejich postavení v teologii i v církvi. Pohled na ženu jako pomocnici muže a potenciální svůdkyni tak přispěl k tomu, že ženě bylo přiznáno vůči mužům pouze nižší právní postavení.“

- žena jako bytost s nedostatečným užíváním rozumu – např. předpisy, které neumožňují ženám účast na správě majetku;⁴
- žena jako bytost, která stojí v pořadí a významu pod mužem.

Ustanovení CIC 1917 nám také umožňují uvědomit si, kolik výroků a náhledů na ženy bylo dobově a kulturně podmíněných, a ačkoliv v tehdejší době tato ustanovení byla vnímána jako samozřejmá a nezpochybnitelná, další vývoj ukázal jejich neopodstatněnost a zbytečnost.

Vybraná ustanovení CIC/1917

Pohled na ženu jako svůdkyni můžeme zaznamenat v těchto ustanoveních:

kán. 133 § 1 – *Necht' duchovní dbají o to, aby neměli u sebe ani žádným způsobem nenavštěvovali žen, na něž může padat podezření.*

§ 2 – *Jest jim dovoleno spolu bydlet jen s takovými ženami, u nichž přirozený svazek nepřipouští žádného zlého podezření, jako jsou matka, sestra, teta a podobně, anebo u nichž osvědčená mravní počestnost spojená s pokročilejším věkem, vylučuje všechno podezření.*⁵

§ 3 – *Posoudit, zda mít u sebe nebo navštěvovat ženy, třeba takové, na které celkem nepadá podezření, by v některém zvláštním případě mohlo být pro pohoršení anebo způsobovat nebezpečí nezdrženlivosti, náleží místnímu ordináři, jemuž přísluší zapovědět duchovním mít u sebe tyto ženy nebo je navštěvovat.*

kán. 909 § 1 – *Zpovědnice pro zpovídání žen budiž vždy postavena na volně přístupném a viditelném místě a zpravidla v kostele nebo ve veřejné nebo poloveřejné kapli určené pro ženy.*

kán. 910 § 1 – *Ženy smějí být zpovídány mimo zpovědnici jen z důvodu nemoci nebo jiného důvodu opravdové nutnosti a s použitím záruk, jež místní ordinář uzná za vhodné.*

§ 2 – *Muž je dovoleno zpovídat také v soukromých domech.*

⁴Podle kán. 1521 CIC/1917 ke správě majetku, který přísluší některému kostelu nebo zbožnému místu a který nemá vlastního správce, přibere místní ordinář (mimo diecézní správní radu) též obezřelého muže. Kromě předpisů o hospodaření též např. vlastními členy Komise pro úřední výklad kodexových zákonů mohli být pouze duchovní, zapisovatelem komise mohl být pouze muž.

⁵K tomu ze současnosti srov. Acta curiae archiepiscopalis olomucensis, č. 2/2007, s. 11: „Do služby farní hospodyně uvádí farář na základě smluvního vztahu. Pokud farní hospodyně nebo pastorační asistentka bydlí na faře, je třeba, aby byla vyzrálého věku (aspoň 45–50 let) a měla zajištěné bydlení pro případ příchodu jiného kněze, který ji nebude potřebovat.“

V ustanoveních následujících dvou kánonů je zakotvena odvozená role ženy, žena je závislá na moci muže.⁶ Žena byla tímto způsobem postavena na úroveň osoby nepřičetné nebo nezletilého, protože i oni měli určenu osobu, jejíž bydliště sdíleli. Současná právní úprava postavení manželů vyrovnává a stanoví v kán. 104 CIC/1983, že manželé mají trvalé společné nebo přechodné bydliště, ze spravedlivého důvodu mohou mít každý své vlastní.

Kán. 93 – *Manželka, od muže pravoplatně neodloučená, má nutně řádné bydliště svého muže; nepřičetný řádné bydliště svého opatrovníka, nezletilý řádné bydliště toho, jehož moci podléhá.*

Kán. 90 – *Místo původu dítěte, třebaš nově na víru obráceného, jest tam, kde v době, kdy se dítě narodilo, měl otec řádné bydliště, anebo neměl-li řádného bydliště, tam, kde měl mimořádné bydliště, nebo kde je měla matka, jde-li o dítě nemanželské nebo pohrobka.*

Obdobně je vyjádřeno odvozené postavení ženy též v těchto kánonech:

Kán. 709 § 2 – *Ženy mohou být přijaty do bratrstev jen k získání odpustků a duchovních milostí přiznaných členům bratrstva. Ženy nemohly být tedy plnoprávními členkami bratrstva.*⁷

756 § 2 – *Obřadová příslušnost při křtu dětí - pokud jeden z rodičů je latinského obřadu a druhý východního, pokřtí se dítě podle obřadu otcova, pokud nestanoví partikulární právo jinak. Obřadovou příslušnost otce zachovává i CIC/1983, ale ustanovení je subsidiární a použije se jen v případech, že se rodiče nedohodnou jinak (kán. 111 § 1).*

Kán. 742 § 2 – *Pro případ tzv. neslavnostního křtu, tj. křtu v nebezpečí smrti, mohl tento křest udílet každý, CIC/1917 však stanovil pořadí osob, pokud byly přítomny, a to následující: knězi, je-li přítomen se však dá přednost před jáhnem, jáhnovi před podjáhnem, duchovnímu před laikem a muži před ženou, leč by se z ohledu na stud slušelo, aby křtila spíš žena než muž, nebo leč by žena znala lépe formu a způsob křtu.*⁸

Kán. 1262 § 2 – *Muži v kostele nebo mimo kostel, pokud jsou přítomni posvátným obřadům, ať mají obnaženou hlavu, leč by osvědčené národní zvyky anebo*

⁶BERNARD, op. cit., s. 180: „Tyto normy byly založeny na pojetí manželství, stavějícím ženu pro její domnělou druhořadost v příběhu o stvoření pod vůdčí moc muže.“

⁷Bratrstva patřila mezi spolky, a to takové, které byly zřízeny též k povznesení veřejné bohoslužby. CIC/1983 nezná bratrstva, upravuje obecně sdružení křesťanů, a to buď veřejná nebo soukromá; členové těchto sdružení, duchovní i laici se společně snaží o dokonalejší život nebo o veřejnou bohoslužbu nebo o jinou apoštolátní činnost.

⁸Je třeba ocenit uznání reality, tj. existence žen, které mohou být hlubší znalosti než muži.

zvláštní věcné okolnosti vyžadovaly jinak, ženy pak ať mají hlavu pokrytou a ať jsou oblečeny skromně, zvláště když přistupují ke stolu Páně.

Kán. 1264 § 2 – *Je-li ženám řeholnicím podle předpisů jejich stanov nebo liturgických zákonů a s povolením místního ordináře dovoleno zpívat v jejich vlastním kostele nebo veřejné kapli, necht' zpívají z takového místa, kde je lid nemůže vidět.*

Kán. 2004 § 1 – *V procesu blahověčení: Navrhovatel může vystupovat buď osobně, buď skrze k tomu ustanoveného prokurátora, ženy jen skrze prokurátora.*

Současná právní úprava

Prvním dokumentem, který hovoří o rovném postavením mužů a žen, je *Pacem in terris*: „Lidé mají nedotknutelné právo vybrat si životní stav, jemuž dají přednost: buď založit rodinu, a to na základě rovnosti práv a povinností mezi mužem a ženou, nebo se rozhodnout pro kněžství či řeholní život.“⁹ Tato encyklika poprvé reflektovala postavení žen v tehdejší společnosti, současně se též zmiňuje o pracovních podmínkách žen.¹⁰

Zásadní změnu v nazírání na postavení ženy přinesly koncilní dokumenty, vedle již zmíněné konstituce *Lumen gentium* to byla konstituce *Gaudium et spes*. V článku o obecných touhách lidstva připomíná *Gaudium et spes* jednotlivé skupiny, které potřebují podporu s tím, že dobrodiní kultury se musí dostat skutečně všem.¹¹ GS poukazuje na diskriminaci žen v současném světě, zvláště nemožnost svobodně si vybrat životní stav a manžela, omezený přístup ke vzdělání a obecně ke kultuře,¹² zdůrazňuje nezbytnost, aby „ženy, které už pracují téměř ve všech oblastech života naplno převzaly svou roli ve shodě se svými přirozenými vlohami“.¹³ Na rovnost muže a ženy poukazuje také list *Mulieris dignitatem*, který kromě důrazu na mateřství a panenství ženy připomíná zásadní rovnost muže a ženy při stvoření: „To, že je člověk stvořený jako muž a žena, je

⁹JAN XXIII., Encyklika *Pacem in terris*, (ze dne 11. dubna 1963), Praha, Zvon 1996, s. 15.

¹⁰Srov. *Pacem in terris*, s. 19.

¹¹Druhý vatikánský koncil: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (GS) ze dne 7. prosince 1965, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha, Zvon 1995, s. 9: Připomíná touhu rozvojových národů a těch které dosáhly nedávno samostatnosti podílet se na dobrodinných civilizace, právo dělníků a rolníků na rozvoj svých osobních schopností a účasti na společenském životě a touhu žen: „Ženy se dožadují právní i skutečné rovnoprávnosti s muži tam, kde ji dosud nedosáhly. Jednotlivci a skupiny touží po plném a svobodném životě, důstojném člověka.“

¹²Srov. GS, s. 29.

¹³GS, s. 61.

obrazem Božím, znamená nejen to, že každý z nich jednotlivě se podobá Bohu, protože je obdařený rozumem a svobodnou vůlí, znamená to též, že muž a žena jsou stvořeni jako „jednota dvou“, ve společné lidské přirozenosti.¹⁴ Nezbytnost přítomnosti žen ve světě práce a organizace společnosti připomíná *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*, a současně apeluje na takovou organizaci práce a zákonů v oblasti pracovního práva, která umožní ženám dobře spojit péči o domácnost se současným výkonem zaměstnání.¹⁵

V návaznosti na dokumenty II. vatikánského koncilu bylo nezbytné přijmout nový kodex kanonického práva, který by právně definoval zásady vyjádřené v koncilních dokumentech. Nešlo jen o změnu výše citovaných a některých dalších ustanovení, o kterých se ještě zmíním, ale především o celkové pojetí člověka stvořeného k obrazu Božímu a jeho důstojnosti a rovněž o pojetí církve jako Božího lidu.¹⁶ Ustanovení CIC/1983 navazují na tyto koncilní výpovědi, na prvním místě je třeba zmínit kán. 208, který uvádí, že na základě znovuzrození v Kristu jsou si všichni křesťané skutečně rovni co do důstojnosti i činnosti. Na základě této rovnosti všichni spolupůsobí na rozvoji Těla Kristova, každý podle svého postavení a úkolů. Konkrétně pro laiky pak CIC/1983 dále uvádí, že laici jsou Bohem povoláni skrze křest a biřmování k apoštolátu a jako takoví mají obecnou povinnost a právo, ať jako jednotlivci nebo ve sdruženích, spolupracovat, aby všichni lidé všude ve světě poznali a přijali boží poselství spásy, a to zvláště tam, kde jen oni mohou ostatním zprostředkovat poznání pravd víry.¹⁷

¹⁴JAN PAVEL II., Apoštolský list papeže o důstojnosti a povolání ženy *Mulieris dignitatem*, (ze dne 15. srpna 1988), s. 7.

¹⁵Kongregace pro nauku víry: *List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě*, (ze dne 31. května 2004), Praha, Česká biskupská konference, 2004, s. 13: Jedná se asi zatím o nejvýraznější vyjádření ohledně angažování ženy v jiné práci než péči o domácnost a rodinu, ženy by měly mít zajištěny přijatelné podmínky pro výkon práce v zaměstnání, předchozí vyjádření papežských dokumentů se týkala důstojnosti a vznešenosti ženy, ale poněkud přehlížela její touhu realizovat se v zaměstnání a praktické důsledky, které přináší spojení práce v domácnosti se zaměstnáním: „Potom by ženy, které si to svobodně přejí, mohly věnovat všechn svůj čas práci v domácnosti, aniž by byly ve společnosti v opovržení a finančně poškozovány, zatímco jiné, které si přejí angažovat se také v jiné práci, by ji mohly vykonávat v upravené pracovní době, aniž by musely volit mezi zanedbáváním rodinného života nebo nepřetržitým stresem, což má negativní důsledky jak pro osobní vyrovnanost ženy, tak pro rodinnou harmonii.“

¹⁶Výrazná změna se týkala také pojetí manželství: podle kán. 1013, CIC/1917, bylo prvotním účelem manželství plodit a vychovávat potomstvo, podružným též vzájemná pomoc a prostředek k ukojení žádostivosti. Podle kán. 1055, CIC/1983, je manželský svazek, který muž a žena mezi sebou vytvářejí nejnuitnější společenstvím celého života, zaměřený svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplnění a výchovu dětí.

¹⁷Srov. kán. 225, § 1, CIC/1983.

Obecná ustanovení

CIC/1983 zakotvil postavení muže a ženy zásadně jako rovnocenné, zmizela dřívější ustanovení, která reflektovala myšlenková východiska, o kterých jsem pojednávala v předchozích bodech. Základní rozdělovací linie, pokud se týká práv a povinností, je vedena mezi duchovními a laiky. Ustanovení CIC/1983 týkající se laiků se vztahují vždy současně na muže a ženy, a to s jedinou výjimkou, a to trvalé pověření služby lektora a akolyty. Nad důvody a příčinami tohoto ustanovení se budu zamýšlet dále. Ženy zásadně mohou být pověřeny, jak vyplývá z níže uvedených ustanovení, všemi úřady, ke kterým není zapotřebí svátosti svěcení, stejně jako mohou pracovat v nejrůznějších poradních sborech a radách.

Kán. 228 § 1 – *Jestliže jsou laici uznáni za vhodné, mohou od duchovních pastýřů být pověřováni těmi církevními úřady a úkoly, které podle právních ustanovení mohou zastávat.*

§ 2 – *Jestliže laici vynikají náležitými vědomostmi, moudrostí a počestností, jsou způsobilí pomáhat duchovním pastýřům jako znalci nebo poradci a také v poradních sborech podle ustanovení práva.*

Vyučování

Oprávnění k vyučování zahrnuje možnost přednášet na všech typech škol, od univerzit po nejnižší stupeň škol. Předpokladem je obdržení pověření od církevního představeného. Životní praxe však je komplikovanější, určitě nikdo nemá problém s katechetkami, postupně jsou přijímány i ženy teoložky, nejobtížnější je akceptace ženy ve vedení katolické teologické fakulty.¹⁸

Kán. 229 § 3 – *Rovněž při zachování předpisů stanov o požadované způsobilosti mohou (laici) od zákonného církevního představeného obdržet pověření k vyučování posvátným vědám.*

Kán. 780 – *Místní ordináři dbají, aby katecheté byli důkladně připraveni na řádné plnění svých úkolů, aby se stále dále vzdělávali, aby náležitě poznali učení církve a teoreticky i prakticky si osvojili pedagogické umění.*

¹⁸Z poslední doby je nejznámější problém se souhlasem se jmenováním děkanky Cyrilometodějské teologické fakulty v Olomouci RNDr. Gabriely Ivany Vlkové, Th.D. Kongregace pro katolickou výchovu v Římě ji původně v květnu 2006 nepotvrdila ve funkci s poukazem na krátkou praxi a nedostatečnou odbornou a publikační činnost.

Liturgické služby

Lektorát a akolytát

Ženy mohou na základě dočasného pověření zastávat službu lektora, nemohou však být natrvalo pověřeny touto službou. Jedná se o neodůvodněně nerovné postavení, na které poukazuje např. A. Adam: „Tato diskriminace má ovšem v církvi starobytlou tradici – a to je jediný argument, který se uvádívá jako odůvodnění.“¹⁹ Kromě této zmiňované tradice, je ustanovení o nemožnosti udělit ženě liturgickým obřadem lektorát zřejmě dáno obavou, že by ženy požadovaly další svěcení, obřad lektorátu by mohl být chápán jako první krůček k prolomení bariéry zákazu svěcení. Nemyslím, že se jedná o dobré řešení, protože žena může být lektorkou, zastává tu samou službu,²⁰ ale je lektorkou „druhé kategorie“, z tohoto pohledu se opravdu jedná o čistou diskriminaci.

Ženy dále mohou vést bohoslužbu slova, udílet sv. přijímání, donášet sv. přijímání nemocným, asistovat uzavírání manželství, křtít, udělovat některé svátostiny, vést církevní pohřeb.

Kán. 230 § 1 – *Muži laici, kteří mají vlohy požadované podle rozhodnutí biskupské konference, mohou být předepsaným liturgickým obřadem natrvalo pověřeni službou lektora a akolyty; toto udělení služeb jim však nedává právo na vydržování nebo odměnu od církve.*

§ 2 – *Laici mohou na základě dočasného pověření zastávat při liturgických úkonech službu lektora, stejně tak může každý laik plnit úkol komentátora, kantora a podle ustanovení práva i jiný úkol.*

§ 3 – *Jestliže to vyžaduje potřeba církve v případě nedostatku služebníků, mohou i laici, ačkoliv nejsou lektory nebo akolyty, nahrazovat podle předpisů práva některé jejich úkoly, totiž zastávat službu slovu, řídit liturgické modlitby, udílet křest a rozdávat svaté přijímání.*

Kán. 861 § 2 – *Za nepřítomnosti nebo zaneprázdnění řádného udělovatele uděluje dovoleně křest katechista nebo jiný k tomuto úkolu místním ordinářem pověřený a v případě nutnosti dokonce kterýkoliv člověk, který má náležitý úmysl; pastýři duší, hlavně farář, se starají, aby věřící byli poučeni o správném udělení křtu.*

Kán. 1112 § 1 – *Kde chybí kněží a jáhni, může diecézní biskup, po předchozím příznivém vyjádření biskupské konference a po obdržení dovolení od Apoštolského stolce zmocnit laiky, aby oddávali.*

¹⁹ADAM, Adolf, *Liturgika, křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Praha, Vyšehrad 2001, s. 277.

²⁰Na rozdíl od jisté nedůvěry k ministrantkám, se kterou se můžeme průběžně setkávat, patří k dobrému tónu, aby vždy jedno čtení při mši sv. četla žena.

Kán. 1168 – *Udělovatel svátostí je duchovní mající náležitou moc; některé svátostiny podle předpisů liturgických knih mohou podle rozhodnutí místního ordináře udělovat i laici, kteří mají potřebné vlastnosti.*

Ministrování při bohoslužbě

Z níže uvedených často rozporných vyjádření ohledně ustanovení ministrantek, polemik a nejasností ohledně jejich postavení vyplývá nedůvěra k ženám v blízkosti oltáře. Možnost ministrování žen připouštěl již CIC/1917, byť s výrazným omezením, protože stanovil v kán. 813 § 2, že ministrantem přísluhujícím při mši sv. nesmí být žena s jedinou výjimkou: není k dispozici muž, žena však může odpovídat pouze zpovzdálí a v žádném případě nesmí přistoupit k oltáři.²¹ Nejasnosti pak dále přetrvávaly a úprava oscillovala mezi úplným zákazem a všeobecným dovolením.

V roce 1973, tedy ještě za platnosti CIC/1917, vydala Kongregace pro bohoslužbu a svátosti instrukci *Immensae caritatis*, která dovolila, aby ženy vykonávaly službu při podávání eucharistie jak ve mši svaté tak mimo ni.²² O sedm let později však instrukce téže kongregace *Inaestimabile donum* stanovila: „Ženám není dovoleno převzít službu akolyty nebo ministranta u oltáře.“²³ Spor o ministrantky pokračoval nadále, a proto Komise pro interpretaci CIC v roce 1992 rozhodla, že „ustanovení kán 230 § 2 má charakter dovolení, nikoliv práva, které by laici mohli vyžadovat, záleží proto na biskupovi, aby moudře rozhodl.“²⁴ *Redemptionis sacramentum* stanoví pro ministranty a ministrantky následující: „Je vhodné, když zůstane zachován známý zvyk, kdy chlápci, kteří jsou obvykle jmenováni ministranty, jsou přítomni a podle způsobu akolytů pomáhají u oltáře. Podle posouzení diecézního biskupa a za respektování pevně stanovených norem mohou být k této službě připuštěny dívky nebo ženy.“²⁵

²¹BERNARD, op. cit. s. 180: „Dnes už je asi všeobecně známo, že za tímto církevněprávním zákazem stály motivy kultické čistoty, které však se zřetelem ke stavu vědeckého poznání jsou v církvi neudržitelné.“

²²Instrukce Kongregace pro bohoslužbu a svátosti *Immensae Caritatis* (ze dne 29. ledna 1973), AAS 65 (1973), s. 264–271.

²³Instrukce Kongregace pro bohoslužbu a svátosti *Inaestimabile donum* (ze dne 3. dubna 1980), s. 18.

²⁴AAS 86 (1984) s. 541-542.

²⁵Kongregace pro bohoslužbu a svátosti *Redemptionis sacramentum*, (RS), (ze dne 25. března 2004), Praha, Česká biskupská konference, 2005, s. 47.

Další liturgické služby

Redemptionis sacramentum vykládá některá ustanovení kodexu obsažená v CIC/1983 restriktivním způsobem, zvláště se to týká udělování svatého přijímání a homilie. Laik může udělovat svaté přijímání jen když se jedná o situaci skutečné nouze, v tom případě musí mít pověření od biskupa buď jednorázové nebo na určitou dobu, toto pověření v žádném případě nesmí připomínat obřad svěcení. Kněz, který stojí v čele eucharistické slavnosti, může podle *Redemptionis sacramentum* pověřit laika udělováním svatého přijímání jen v jednotlivých zvláštních a nepředvídaných případech.²⁶

Kán. 910 § 1 – Řádným udělovačem svatého přijímání je biskup, kněz a jáhen.
§ 2 – Mimořádným udělovačem svatého přijímání je akolyta a věřící, který k tomu byl pověřen podle kán. 230, § 3.

Norma ČBK

*V nepřítomnosti kněze nebo jáhna, anebo jsou-li tito zaneprázdněni jinou činností, může donést svaté přijímání nemocným také řádně ustanovený akolyta nebo jiný laik, kterého příslušný místní ordinář pověřil k mimořádné výpomoci při podávání svatého přijímání. Má-li být toto pověření dlouhodobé, dává se zpravidla písemně a uvedení do této služby se koná k tomu stanoveným obřadem.*²⁷

Ženy mohou kázat v kostelech a kaplích mimo homilii, tj. mimo kázání při mši svaté. *Redemptionis sacramentum* zdůrazňuje, že je nezbytné pro každý jednotlivý případ dovolení ordináře, může se provést pouze z důvodu nedostatku duchovních a udělování tohoto dovolení nesmí být pravidlem a nesmí být chápáno jako autentická podpora laiků.²⁸ *Redemptionis sacramentum* zdůrazňuje také zákaz laiků kázat při bohoslužbě (srov. kán. 767 § 1 – homilie při bohoslužbě je vyhrazena knězi nebo jáhnovi) a dodává, že „zákaz kázání laiků při mši svaté platí i pro bohoslovce, studenty teologie i pro ty, kteří působí jako pastorační asistenti, jakož i pro jakékoliv skupiny, společnosti či sdružení laiků.“²⁹

²⁶Srov. RS, s. 155. Tato instrukce byla vydána s dobrým úmyslem odstranit některé závažné nešvary při slavení eucharistie, jejím důsledkem ovšem je, že v některých oblastech je přijímána jako doporučení, naopak jinde velmi doslova, můžeme se proto běžně setkat, že v jedné farnosti dále udělují sv. přijímání ministranti a ministrantky a naopak v jiné farnosti kněz rozhlašuje, že laici nesmí v žádném případě udělovat sv. přijímání.

²⁷Českomoravský sbor Biskupské konference ČSFR jednal na svém 14. zasedání dne 30. března 1992 v Praze o této otázce a formuloval toto závazné stanovisko – zveřejněno Acta curiae archiepiscopalis pragensis 5/92 čj. 1765/92.

²⁸Srov. RS, s.161.

²⁹RS, s. 66.

Kán. 766 – *Ke kázání v kostelech nebo kaplích mohou být připuštěny osoby, které nejsou ani kněžími, ani jáhny, jestliže to za určitých okolností vyžaduje nutnost nebo tak radí ve zvláštních případech užitečnost, podle předpisů biskupského konference a při dodržení kán. 767, § 1.*

Spolupráce při moci řízení

Jako soudci mohou být, pokud existuje dovolení biskupské konference, ustanoveni též laici, tzn. i ženy.³⁰ Ženy mohou samozřejmě též zastávat další funkce u soudu, a to ochránce spravedlnosti a obhájce svazku, zástupkyně stran, advokátka a notářka.

Kán. 1421 § 2 – *Biskupská konference může dovolit, aby soudci byli ustanoveni i laici, z nichž v případě nutnosti může být jeden přibrán k vytvoření senátu.*

Kán. 1424 – *Samosoudce u kteréhokoliv soudu si může přibrat jako poradce dva přísedící, duchovní nebo laiky řádného života.*

Kán 1428 § 1 – *Soudce nebo předseda senátu může jmenovat vyšetřujícího soudce k vyšetření záležitosti; vybere ho buď se soudců soudu, nebo z osob schválených k tomuto úkolu biskupem.*

§ 2 – *Biskup může schválit do úřadu vyšetřujícího duchovní nebo laiky, kteří vynikají dobrými mravy, moudrostí a odbornými znalostmi.*

Kán. 1435 – *Jmenování ochránce spravedlnosti a obhájce svazku přísluší biskupovi; Tito jsou duchovní nebo laici, bezvadné pověsti, doktoři nebo alespoň licenciáti kanonického práva, osvědčení rozumností a horlivostí o spravedlnost.*

Kán 1437 § 1 – *Každého řízení se zúčastní notář; akta, která nepodepsal, jsou neplatná.*

Kán. 1483 – *Zástupce i advokát musí být zletilý a mít dobrou pověst; advokát mimoto musí být katolík, pokud diecézní biskup neposkytne výjimku, a doktor kanonického práva nebo opravdu znalý a musí být schválený biskupem.*

Spolupráce při správě diecéze a farnosti

Muži i ženy spolupracují s diecézním biskupem v pastorační radě diecéze, přičemž CIC/1983 zdůrazňuje roli laiků v této pastorační radě. Na farní úrovni

³⁰Výjimka: Kongregace pro nauku víry svým listem *De delictis gravioribus* ze dne 18.5.2001 sdělila biskupům celé katolické církve a ostatním ordinářům a hierarchům, jichž se to týká, vymezení těžších zločinů proti mravům a vysluhování svátostí, o nichž je rozhodování vyhrazeno Apoštolskému tribunálu Kongregace pro nauku víry, a upřesnila, že u tribunálů, které ustanovil ordinář nebo hierarcha, mohou v těchto případech platně vykonávat úlohu soudce, promotora iustitiæ, notáře a obhájce pouze kněží.

působí laici jako členové pastorační a ekonomické rady. Farář je povinen ustavit ekonomickou radu (kán. 537), ustanovení pastorační rady je doporučeno a je zdůrazněn poradní hlas jejich členů (kán. 536). Laici též mohou převzít vlastní správu farnosti s tím, že je určený kněz, který řídí pastorační péči.³¹

Kán. 512 § 1 – *Pastorační rada sestává z křesťanů, kteří jsou v plném společenství s katolickou církví, jak duchovních, tak členů společenství zasvěceného života, tak především laiků; tito všichni jsou jmenováni způsobem určeným od diecézního biskupa.*

Kán. 517 – *Jestliže pro nedostatek kněží se diecézní biskup rozhodl, že svěří účast na pastorační péči o farnost jáhnovi nebo jiné osobě, která není knězem, nebo společenství osob, ustanoví některého kněze, který mocí a zmocněními faráře bude řídit pastorační péči.*

V diecézní kurii

Kancléřem a další administrativními zaměstnanci kurie mohou být bez dalšího ženy, u kancléře je zásadní změna proti CIC/1917, kdy kancléřem mohl být pouze kněz. Laici mohli být notáři i podle CIC/1917, s výjimkou notáře v případech ohrožení pověsti kněze. Toto ustanovení z CIC/1917 přetrvalo i v CIC/1983, logické bylo za předchozí úpravy: kancléř je vždy kněz a notář – kněz je povinný jen ve vybraných případech. Za současné úpravy, kdy kancléřem může být laik, který má ze svého postavení přístup ke všem listinám, se jeví požadavek na notáře – kněze jako mírně nadbytečný.

Kán. 482 § 1 – *V každé kurii se ustanoví kancléř, jehož hlavním úkolem, pokud zvláštní právo nestanoví jinak, je pečovat o vyhotovení a odesílání listin kurie a jejich uchovávání v archivu kurie.*

§ 2 – *Jestliže je to potřebné, může se kancléři ustanovit pomocník, který se nazývá místokancléř.*

§ 3 – *Kancléř i místokancléř jsou tím samým notáři a sekretáři kurie.*

Kán. 483 § 1 – *Kromě kancléře mohou být ustanoveni další notáři, jejichž listina nebo podpis zakládají veřejnou věrohodnost buď kterékoliv listiny, nebo pouze soudní listiny určitého právního případu nebo jednání.*

§ 2 – *Kancléř i notáři musí mít dobrou pověst a být prosti jakéhokoliv podezření; v případech, v nichž jde o ohrožení pověsti kněze, musí být notářem kněz.*

³¹V praxi má podobu administrátora in materialibus, kterým je laik a administrátora in spiritualibus – kněze.

Správa majetku

Ohledně správy diecézního majetku a dalšího církevního majetku bez vlastního správce ustanovil ordinář podle CIC/1917 radu pro správu církevního majetku v čele s ordinářem, tato rada společně s dalšími správci spravovala také majetek bez vlastního správce. Členy rady i dalšími příbranými správci mohli být pouze muži. CIC/1983 stanoví v těchto případech pouze požadavky na odbornou kvalifikaci a morální bezúhonnost, nikoliv již na pohlaví.

Kán. 492 § 1 – *V každé diecézi se ustanoví ekonomická rada, které předsedá diecézní biskup nebo jeho pověřenec a sestává alespoň ze tří biskupem jmenovaných křesťanů, opravdu zkušených v ekonomii i světském právu a vynikajících bezúhonností.*

Kán. 494 § 1 – *V každé diecézi jmenuje biskup po projednání se sborem poradců a ekonomickou radou i ekonoma, který je velmi zkušený ve věcech ekonomických a je bezúhonný.*

Ostatní ustanovení

Za diskriminační je některými autory považováno též ustanovení kán. 1083 CIC/1983, podle kterého muž před dovršeným šestnáctým rokem věku, žena před čtrnáctým, nemohou platně uzavřít manželství s tím, že biskupská konference může stanovit vyšší věk pro dovolené uzavření manželství. Stejně věkové omezení stanovil i CIC/1917 (kán. 1067) s apelem na duchovní správce, aby odrazovali od uzavírání manželství ve věku mladším než je v daném místě obvyklé. Rozdílnost ve věku neodpovídá rovnému postavení mužů a žen, zůstává však v kodexu především s ohledem na některé kulturní oblasti s jejich zvyklostmi.

Obdobně je za diskriminační považována i překážka únosu. Při pracích na novém kodexu se vážně přemýšlelo o vypuštění této překážky vůbec, zůstala spíše s ohledy na některé místní poměry. Tato překážka samozřejmě historicky chránila ženu, v současném pohledu je pro nás spíše jen vzpomínkou na historii než praktickým ustanovením práva.

Kán. 1089 – *Mezi mužem a ženou, která byla odvedena nebo je zadržována za účelem uzavření manželství, nemůže vzniknout platné manželství, leda že by potom žena, osvobozena z moci únosce a nacházející se na místě pro ni bezpečném a svobodném, sama se dobrovolně rozhodla pro manželství.³²*

³²Obdobná dikce: kán. 1074, CIC/1917.

Závěr

Z předloženého přehledu, srovnání znění CIC/1917 a CIC/1983 vyplývá, že postavení ženy v kanonickém právu dosáhlo výrazného posunu směrem ke skutečně rovnoprávnému postavení s výjimkou svátosti svěcení. Obavy ze svěcení žen jsou zakotveny tak hluboko, že se stále diskutuje postavení žen jako ministrantek, přetrvává nemožnost udílet liturgickým obřadem akolytát a lektorát, přičemž je jeden zásadní rozdíl mezi výkonem lektorátu a výkonem moci vyplývající ze svátosti svěcení. Zatímco žena nikdy platně a dovoleně nevystupuje v roli jáhna nebo kněze, zcela běžně je lektorkou. Pouze jí je lektorát udílen jinou formou.

Rovnocenné postavení ženy podle CIC/1983 má však výrazně odlišnou podobu v žité praxi. Ačkoliv žádné ustanovení práva nebrání, aby žena zastávala různé úřady a aktivně se účastnila v činnosti komisí, v praxi přetrvávají obavy, zda je opravdu vhodné svěřit určitý úřad ženě. V tomto ohledu se právě potvrzuje kolik náhledů na ženu je kulturně podmíněných. Zvláště v zemích, kde je relativní dostatek kněží, není zvykem svěřovat úřady ženě. Časté jsou také dotazy na ženu, která zastává úřad běžně ženám nesvěřovaný, jak se na vás jako ženu dívají, jak vás jako ženu berou vážně. Dotazy jsou vedeny v pozitivním duchu, ale samozřejmě z nich vyplývá ono kulturně podmíněné vnímané postavení ženy. Tyto dotazy ovšem zaznamenáváme i mimo církve, např. v politice nebo vysokém managementu, tam, kde není zažité, že by běžně ženy zastávaly určité pozice. Při skutečně vnitřně přijaté rovnoprávnosti postavení ženy, by takovéto dotazy nikdo nepokládal.

Cesta k dalšímu tzn. faktickému zrovnoprávnění ženy proto vede cestou svěřování úřadů ženám v daleko širší míře než je dnes obvyklé. Jedná se o to, aby tato žitá praxe byla chápána jako běžná, aby se nikdo nepodivoval, že na určitém místě pracuje žena. Zřejmě právě nedostatek zkušeností se spoluprací mezi duchovními a ženami vede k tomu, že jsou vytvářeny někdy umělé konstrukce některých zdůvodnění. Zpravodajská agentura Zenit informovala dne 14.2.2007 o reflexi Benedikta XVI. na téma *Ženy ve službě evangelium*. Benedikt XVI. zdůraznil roli žen, mezi nimi zvláště Marii Magdalskou, která byla první svědkyní Vzkříšení, dále zmínil jednotlivé ženy v evangelium, zvláště u Lukáše, jejich přítomnost u kříže a jejich aktivní činnost v prvních křesťanských obcích.³³

³³Srov. Zpráva agentury Zenit: *Women of the Early Church: „The Feminine Presence Was in No Way Secondary“*, <http://www.zenit.org/date2007-02-14>.

Resumé

Článek nejprve seznamuje s postavením ženy podle CIC/1917 a vymezuje důvody, pro které ženám nebyla přiznána stejná práva jako mužům. Upozorňuje na vybrané církevní dokumenty, které se týkají postavení žen v církvi. Východiskem pro současné hodnocení postavení ženy je kán. 208 CIC/1983 zakotvující skutečnou rovnost křesťanů. Dělicí čarou je rozlišení na duchovní a laiky, nikoliv na muže a ženy, pochopitelně s výjimkou svátosti svěcení. Skutečnou nerovností představuje nemožnost pověřit ženu natrvalo službou lektora a akolyty. Článek dále uvádí jednotlivé oblasti života církve a příslušné právní normy, které upravují postavení žen v daných oblastech. Na závěr je připomenut rozdíl mezi právními možnostmi a žitou praxí a možná cesta k faktickému zrovnoprávnění ženy.

Abstract

Women in the Church As Viewed by Canon Law

The article begins by presenting the status of women according to CIC/1917 and defines the reasons for which women were not afforded the same rights as men. It points out selected Church documents that relate to the status of women in the Church. The starting point for the current evaluation of the status of women is Can. 208 CIC/1983, which stipulates the true equality of Christians. The dividing line is the line between clergymen and laymen, not the line between men and women; naturally, the exception to this is the sacrament of ordination. The real inequality is the fact that women cannot be permanently admitted to the ministries of lector or acolyte. The article further lists particular areas of Church life and respective legal norms that regulate the status of women in these areas. Finally, the article points out the difference between the possibilities offered in law and current practice and suggests possibilities for the real emancipation of women.

Zusammenfassung

Die Stellung der Frau in der Kirche gemäß dem kanonischen Recht

Der Artikel befasst sich zunächst mit der Stellung der Frau in der Kirche gemäß dem CIC/1917 und begründet, warum den Frauen nicht die gleichen Rechte wie den Männern zuerkannt worden sind. Es wird auf ausgewählte Dokumente hingewiesen, die die rechtliche Stellung der Frau in der Kirche betreffen. Bei der heutigen Bewertung der Stellung der Frau muß man vom Kan. 208 CIC/1983 ausgehen, der die wirkliche Gleichheit der Christen verankert. Eine Trennlinie stellt die Unterscheidung zwischen den Geistlichen

und Laien und nicht zwischen den Männer und Fruauen dar, mit der Ausnahme vom Sacrament der Weihe. Eine tatsächliche Ungleichheit liegt darin, dass die Frau mit dem Dienst des Lektors oder Akolythen auf Dauer nicht beauftragt werden darf. In dem Artikel werden ferner die einzigen Bereiche des kirchlichen Lebens und entsprechenden Rechtsnormen aufgeführt, die die Stellung der Frau regeln. Zum Ende des Artikels wird auf den Uterschied zwischen dem rechtlich Möglichen und der Lebenspraxis aufmerksam gemacht und der Weg einer faktischen Gleichstellung angedeutet.

Riassunto

La donna nella chiesa dal punto di vista del diritto canonico

All'inizio l'articolo fa conoscere la posizione della donna secondo il CIC/1917 e definisce le ragioni per le quali alle donne non furono concessi gli stessi diritti che agli uomini. Fa notare alcuni documenti ecclesiastici che riguardano la posizione della donna. Il punto d'uscita per la valutazione del ruolo attuale della donna si vede nel can. 208 CIC/1983 che sancisce una reale uguaglianza di cristiani. Un'unica linea di demarcazione è la distinzione fra chierici e laici, non fra uomo e donna, naturalmente con l'eccezione di ordini sacri. Una vera disuguaglianza viene presentata dall'impossibilità di ottenere una istituzione permanente nel ministero di accoliti o lettori per le donne. L'articolo continua elencando altre aree di vita della chiesa e le norme giuridiche apposte, regolanti la posizione delle donne in esse. Alla fine va ricordata la differenza tra possibilità normative e la prassi vissuta e va accennata una via ad un'uguaglianza pratica della donna.

O autorce

ThLic. JUDr. Marie Kolářová, nar. 1964 v Jihlavě, je absolventkou Právnické fakulty UK a Katolické teologické fakulty UK, v současnosti je doktorandkou této fakulty. Je kancléřkou Arcibiskupství pražského a advokátkou Interdiocézního církevního soudu v Praze. Specializuje se na teorii a filozofii práva.

ThLic. JUDr. Marie Kolářová, born in 1964 in Jihlava, was graduated from the Law School and the Catholic Theological School of Charles University, where she continues her studies as a PhD candidate. She is the Chancellor of the Prague Archdiocese and an attorney of the Interdiocesan Church Court in Prague. She specializes in theory and philosophy of law.

ThLic JUDr. Marie Kolářová, geb. 1964 in Jihlava, absolvierte Juristische Fakultät und Katholische theologische Fakultät der Karlsuniversität; zur Zeit Doktorandin der letztgenannten Fakultät. Sie ist die Kanzler des Prager Erzbistums und Advokat des Interdiözesansgericht in Prag. Sie spezialisiert sich auf Rechtstheorie und -philosophie.

ThLic. JUDr. Marie Kolářová, nata nel 1964 a Jihlava, si è laureata dalla Facoltà di Giurisprudenza e dalla Facoltà di Teologia Cattolica della Università Carolina. Su quest' ultima attualmente frequenta il corso di ricerca. È cancelliere della Curia Arcivescovile di Praga ed avvocatessa del Tribunale Interdiocesano a Praga. Si è specializzata alla teoria e filosofia di diritto.

Pohřbívání v kostele^{1*}

Tomáš Kotrlý

Vzácné obrazy, sochy, malby, architekturu, liturgické předměty – to vše nám v českých a moravských kostelech chrání církev ve spolupráci s památkáři. Dohled nad tím, co zazní v posvátné budově určené pro veřejnou bohoslužbu je také bedlivě zachován.² K vnitřním církevním záležitostem je však nutné počítat i zřizování a provozování hrobových míst uvnitř kostelů, kaplí a klášterů (ambity, rajské dvory, kapitulní síně).

V rámci této mimořádné funkce sakrálního objektu římskokatolické církve je dost nesnadné zůstat lhostejný k současné obnově pohřbívání v šlechtických hrobkách. Jak dále ukážeme, vnitřní předpisy některých řeholních a nekřesťanských náboženských společností ani neumožňují ukládání lidských pozůstatků na veřejném pohřebišti.

Cílem příspěvku je nahlédnout do těsného vztahu mezi náboženskými a čistě profánními důvody pohřbívání v kostelech. Jde o otázku, zda sekulární české zákonodárství nestojí v cestě schválení požadovanému vnitřními církevními předpisy, tj. zda dnešní zákonodárství takové schválení nezakazuje, nebo zda ho nepovažuje za nutné.

1. Právo pohřebišť

Od roku 2002 stát umožnil církvím a náboženským společnostem obnovit správu nad vlastními hřbitovy (jejich podíl na celkovém počtu všech pohřebišť v ČR dosahuje více než 33%). Nově do této služby ve veřejném zájmu stát neumožnil vstoupit všem právnickým osobám. Příslušná biskupská krypta v sídelním kostele, která nás v této souvislosti zajímá, může být provozována

¹Tento článek finančně podpořila Grantová agentura Univerzity Karlovy v rámci projektu Kato­lické teologické fakulty UK č. 218/2006 „Výzkum situace národnostních menšin z hlediska zřizování a provozování veřejných pohřebišť v ČR“ – autor za tuto podporu děkuje. Podrobněji viz <http://www.pohrebiste.cz>.

²Srov. Prováděcí směrnici ČBK k instrukci *Koncerty v kostelích*, in: Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Koncerty v kostelích*, červená řada dokumentů ČBK č. 6, Sekretariát ČBK, Praha 1995, s. 13–21.

jako neveřejné pohřebiště pouze církví. České zákonodárství schválení k pohřbení zemřelého uvnitř kostela od církve požaduje, i když by ho podle církevních předpisů v případě zemřelého diecézního biskupa vůbec nebylo třeba.³

Sekulární právo pohřebišť, resp. hřbitovní právo,⁴ vychází z postojů českých intelektuálů propagujících kremaci v meziválečném období a z ruského modelu, který k nám byl přenesen v období komunistické vlády a postupně se rozšířil. Stalo se tak na základě zákona č. 4/1952 Sb., nařízením ministra zdravotnictví č. 8/1955 Sb., kdy se z propůjčení místa na hřbitově stala služba poskytovaná místním národním výborem, obdobná službám poskytovaným jinými obecně prospěšnými zařízeními jako parkoviště, tržiště, tábořiště, koupaliště, pod který se zařadily vedle hřbitovů i krematoria, urnové háje, kolumbária a rozptylové loučky.

V České republice dnes existují tři základní právní režimy, do kterých se tělo může dostat po smrti jedince, kterému přináleželo. Zaprvé může posloužit jako zdroj orgánů a tkání pro účely transplantací, zadruhé může sloužit pro lékařské potřeby⁵ a zatřetí bude zpopelněno nebo pohřbeno na pohřebišti.

Důležitým pramenem českého sekulárního práva k pohřbení v kostele je zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví (dále jen „ZP“), který porušil tradici jediného právního předpisu shrnujícího veškerou úpravu veřejnoprávních vztahů vznikajících v důsledku smrti, když problematiku zdravotních výkonů po smrti pacienta ponechal v první části dosud platné vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČSR č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí. Lidské pozůstatky nelze pohřbít mimo pohřebiště, tj. mimo prostor výlučně určený k pohřbívání,⁶ za žádných okolností. Tato zásada pietní ochrany osobnosti,⁷ toto sekulární přiřazení důstojnosti lidské osobě, nachází hlubší zdůvodnění z teologické perspektivy.

³CIC/1983, kán. 1242; CCEO/1990, kán. 874 § 3.

⁴Srov. PAULY, Jan, *Hřbitovní a pohřební právo*, příručka zákonitých předpisů o hřbitovech a pohřbívání, Č. A. T. Praha, 1941; MÜLLER, Zdeněk, *Hřbitovní právo - Právní úprava*, in: *Právní Rozhledy* 6, 1997, s. 302–304.

⁵O tom, co všechno může tento eufemismus znamenat, si stačilo zajít v roce 2007 na výstavu – v Čině konzervovaných – lidských pozůstatků v pražském paláci Lucerna pod názvem Bodies... The Exhibition.

⁶§ 2 písm. d) ZP. Zpopelněné lidské ostatky lze uložit kamkoli, v urně nebo bez ní (tzv. rozptyl, popř. vsyp).

⁷Srov. § 15 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník a čl. 10 Listiny základních práv a svobod. Rakouský ústavní soud zařadil zajištění veřejného pohřebiště pod pojem veřejného pořádku ve smyslu čl. 63 odst. 2 státní smlouvy ze St. Germain, a tím vyjádřil, že považuje předpisy o hřbitovech pro fungování soužití lidí ve státě za podstatné (Sbírka usnesení a nálezů Ústavního soudu 3711/1960, 15394/1998).

1.1 Pietní ochrana zemřelého

Právní zárukou pietní ochrany zemřelého v kostele je úkon, na jehož základě dochází k uložení lidských pozůstatků do kostelní hrobky. V daném případě nelze uplatnit ustanovení o nájmu hrobového místa,⁸ neboť jde o vztah tzv. na věčné časy, tj. na dobu trvání „hřbitova“ – kostela. Křesťanské společenství se před pohřbením svého člena pod dlažbou kostela schází ke slavení pohřební mše nebo k nesvátostrným liturgickým aktům, které jsou spojeny s udílením některých svátostí.

Nejčastějším označením hrobu uvnitř kostelů jsou kamenné desky, tzv. náhrobníky⁹, které jsou součástí mediální inscenace smrti a pohřbu, stejně jako castrum doloris, epitaf, epicedium či pamětní mince.¹⁰ V tomto smyslu mají hroby v kostelech výrazně reprezentativní funkci vztahující se k osobě zesnulého, rodu i instituci, již představoval. Kardinál Josef Ratzinger vnímal křesťanské pohřbení do krypty kostela jako akt setby, během kterého „ukládáme lidské pozůstatky do země jako semeno nesmrtnosti“.¹¹

Pohřeb jako obřad není předmětem ZP, nelze jej však důstojně provést ani v kostele, pokud lidské pozůstatky budou zaměněny,¹² nebo zlikvidovány jako biologický odpad. Pietní ochrana osobnosti se nevztahuje na nakládání s odebranými částmi těla, včetně pevných implantátů, nebo s potraceným plodem. Drtivou

⁸§ 25 a § 29 odst. 4 ZP.

⁹Většina dnes známých náhrobníků je umístěna v sekundární, nejčastěji vertikální poloze. Srov. POJSL, Miloslav, *Sepulkrální památky na Moravě a ve Slezsku do roku 1420*, Monumenta Moraviae et Silesiae Sepulcralia I., Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2006, s. 47.

¹⁰Bliže viz HENGERER, Mark (Hrsg.), *Macht und Memoria. Begrabniskultur europaischer Oberschichten in der Frühen Neuzeit*, Köln-Weimar-Wien 2005.

¹¹Promluva kardinála Ratzingera při pohřbu Jana Pavla II. 8.4. 2005, *Následuj mě!*, (překlad J. Koláček), http://www.vira.cz/index1.php?sel_id=486 (28.11.2007). Podobně vnímají pohřeb liberální židé na židovském hřbitově, srov. BOROWITZ, Eugen, B., *Liberal Judaism*, New York: Union of American Hebrew Congregations, 1984, s. 16-17.

¹²Nedávno medializovaný případ záměny nebožtíků se odehrál 9. listopadu 2007 na hřbitově v Třešti na Jihlavsku. Viz *Jihlavská pohřební služba zaměnila zemřelé*, ČTK, 12.11.2007, <http://www.ceskenoviny.cz/> (12.11.2007).

většinou sněmovna v roce 2001 novelou zrušila povinnost pohřbívat lidské plody po potratu,¹³ kterou obsahoval tehdy schválený zákon o pohřebnictví.¹⁴

U sekulární zásady pietní ochrany zemřelého je vhodné poznamenat, že její použití je natolik závislé na situačním kontextu, že zde lze směle mluvit o příkladu právního kontextualismu jako druhu právního myšlení vůbec.¹⁵ Stojíme před paradoxem: racionální zdůvodnění posmrtné ochrany mrtvého lidského těla jsou nezbytná, ale zároveň nezajistí, aby se na nich lidé shodli. Právo na důstojné pohřbení a hrobové místo občanská společnost *neuděluje*, nýbrž *uznává*, a potvrzuje jako obecně platné. Občanský pietní akt, toto laicizované minimum původně náboženské víry, se v České republice zásadně zaměnil s tzv. pohřbem bez obřadu, tj. se zpopelněním lidských pozůstatků v krematoriu bez pronajmutí obřadní síně s anonymním smísením popela z nevyzvednutých ureň.¹⁶

¹³Pohřbívací povinnost se týká pouze živě a zdravě narozených minimálně jednodokilových dětí, které přežijí 24 hodin po porodu. Mrtvý plod do váhy 1 kg se dostává do režimu, který neumožňuje uložit je na místa, která jsou vykázána k pohřbívání, neumožní zpopelnit je v krematoriu, ale spálit ve spalovně (§ 14 odst. 2, písm. a) ZP). Pokud rodič potraceného plodu pohřební službu přesto požádá, neumožní se mu jeho pohřbení. Pohřební službě nebo krematoriu hrozí za porušení povinnosti vyplivající ze ZP sankce podle zákona o živnostenském podnikání. Srov. dále rozpravu v Senátu nad novelou č. 479/2001 Sb., o změně ZP, in: stenoprotokol ze 6. schůze Senátu dne 6. prosince 2001, <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/> (12.11.2007).

¹⁴Srov. § 2 písm. a) zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví (platný do 31. 12. 2001) „Vymezení základních pojmů“. U termínu plod po potratu byl odkaz na § 4 vyhlášky č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky. Ještě před schválením této verze byl podán pozměňovací návrh, který spočíval v tom, že plod po potratu se stává lidským pozůstatkem jen tehdy, pokud žena sjedná pohřbení. Slovenský zákon č. 470/2005 Z. z. z 23. 9. 2005 o pohřebnictve, definuje plody po potratu jako tzv. jiné lidské pozůstatky a jejich pohřební povoluje, aniž by vyžadoval evidenci v matrice. Obdobně upravují problematiku pohřbení plodů po potratu i ostatní evropské státy. Podrobněji viz KOTRLÝ, Tomáš, *Pohřeb Ježíše Krista, Pána a Spasitele*, in: Akord XXVI, revue pro literaturu, umění a život, Knižň Pavel Káňa, Brno – Praha 2006, č. 1-7, s. 17-359, zde č. 6, s. 304-308.

¹⁵Obecně srov. LOTH, Marc, A., *Judikatura a kontextualismus - poznámky k právu, jazyku a společnosti*, in: Jurisprudence 1, 2006, s. 3-11. Autor analyzuje situaci v Nizozemí, kde narůstá počet případů soudního rozhodování, při kterém soudce rozhodne contra legem, aby v konkrétním případě nedošlo k narušení principu spravedlnosti.

¹⁶Např. ve dvoře jihlavského krematoria je smísený popel před uložením do země skladován několik týdnů (dokud se nenaplní) v obřích plastových kontejnerech. Poslední novela z roku 2007 korutanského zákona o pohřebnictví (něm. zkr. K-BStG, Zemská sbírka zákonů č. 61/1971) tuto praxi v § 23a zakazuje: „(2) V jedné urně nesmí být smíseny zbytky popela z více mrtvých těl, vyjma popela mrtvého nebo novorozeného dítěte s popelem své matky.“ Pohřbívání popela zemřelých v „obydlích“ není také dle aktuálně platného právního stavu v Korutanech, narozdíl od několika ostatních spolkových rakouských zemích, možné.

1.2. Rizika pohřbení na veřejném pohřebišti

Daniel Feranc vyzývá v Teologických textech studenty katolické teologie Univerzity Karlovy, aby v průběhu svého studia navštívili hrob vysokoškolského profesora Jana Nepomuka Ehrlicha, a zároveň dodává „mé hledání [jeho hrobu na Vyšehradském hřbitově] by trvalo ještě dlouho, navštívil jsem však [...] odborníka.“¹⁷ Autor tím dokládá známou skutečnost, že na veřejných pohřebišťích nenajdeme hroby svých předků snadno – a nemusí jít o hrobová místa starší sto let. ZP v § 25, odst. 9, stanoví, že pokud nájemce po skončení nájmu neodstraní hrobová zařízení včetně urny, postupuje provozovatel pohřebiště podle § 20 písm. g) bodů 4 a 5 obdobně: bude s nimi naloženo jako s věcmi opuštěnými. Lidské ostatky z opuštěných hrobů na obecních hřbitovech v ČR se stále častěji neukládají do jamky pod jeho dno, ale exhumují se a uloží do společného hrobu.¹⁸ Provozovatel pohřebiště často provádí na opuštěném hrobovém místě exhumaci kostí zesnulých i za účelem jejich kremace. Zpopelnění exhumovaných lidských ostatků je pro správu každého z 27 českých krematorií vítaným finančním příspěvkem, protože cena takového zpopelnění, na rozdíl od ceny za zpopelnění lidských pozůstatků, je smluvní a nespadá pod regulaci cen Ministerstva financí.¹⁹

¹⁷FERANC, Daniel, *Jan Nepomuk Ehrlich*, in: TT 4, ročník 18/2007, s. 190–195, zde poznámka 118, s. 195. Avšak ani Václav Potoček, odborník na národní Vyšehradský hřbitov, na toto první mimokonfesní pohřebiště z „vůle národa“, které symbolizuje konec konfesionálního pohřbívání v českých zemích, si nemůže být místem pohřbení vídeňského rodáka Jana Nepomuka Ehrlicha jist. Vždyť na náhrobku je uveden nápis Rodina Bouzkova. Viz POTOČEK, Václav, *Vyšehradský hřbitov*, Svatobor: Praha, 2005, s. 319.

¹⁸Zhruba tři tisícovky hrobů budou například v roce 2008 zrušeny na Ústředním hřbitově v Plzni. Srov. SKOKÁNOVÁ Eliška: *Nebožtíci opouštějí hroby*, in: Hradecký deník, 19. 3. 2007, s. 7. Málkovský starosta Pavel Bursa potřebuje nový hřbitov, protože „o náš hřbitov i hřbitovy v okolí jsme přišli zásluhou těžby uhlí, v současné době pochováváme většinou až v Chomutově.“ Viz *Málkov chce rozhlednu, nový hřbitov nebo dům pro seniory*, (cer), in: Chomutovský deník, 7. 11. 2007, s. 3.

¹⁹Cenový věstník MF 14/2007, Výměr MF č. 01/2008 ze dne 29. listopadu 2007, kterým se vydává seznam zboží s regulovanými cenami, Oddíl B. Pod číslem 7. 93. 03. 11 jsou to služby krematorií, z toho pod regulaci cen spadá jen zpopelnění zemřelého a ostatků v rakvi včetně uložení popele do pevně uzavíratelné urny s označením. Regulované ceny mají v pohřebnictví bohužel stále své místo, i když postrádají logiku. Například u nájmu hrobových míst, kdy je cena za nájem tvořena součtem regulované ceny za nájem a smluvní cenou za služby s nájmem spojené, takže výsledná cena je prakticky neregulovatelná. Blíže viz *Regulované ceny*, Informační zpravodaj, občanské sdružení pohřebnictví v ČR, 9/2007, r. XI, titulní strana.

Mezi podáními, jimiž se na veřejného ochránce práv lidé obracejí, se vyskytují ta, jež se dotýkají užívání hrobových míst.²⁰ V některých případech se český ombudsman setkává s tím, že po smrti nájemce hrobového místa a vlastníka hrobového zařízení není důsledně projednáno dědictví po zůstaviteli. Místo posledního odpočinku se ruší také na žádost nájemců. Předseda Společnosti přátel žehu se v této souvislosti vyjádřil o tom, jak se jeho společnost snaží podporovat všechny exhumace předků svých členů za účelem následného zpopelnění v krematoriu. „*Hroby i hrobky našich členů mohou sloužit jako podzemní kolumbária.*“²¹

2. Neveřejné pohřebiště v kostele

Na Ministerstvu pro místní rozvoj (MMR), které je od roku 2000 ústředním orgánem státní správy v oblasti pohřebnictví,²² proběhlo v červnu 2007 vnitřní připomínkové řízení iniciované písemnou žádostí odboru církví Ministerstva kultury. Šlo o tvorbu návrhu oficiální odpovědi veřejné správy na dotaz Studentské iniciativy za záchranu kostela sv. Michaela Archanděla na Starém Městě v Praze na otázku, zda může být kostel neveřejným pohřebištěm.²³ Podle stanoviska odboru legislativně právního MMR ze dne 29. června 2007, které se odvolává na blíže nespecifikovaný kanonický zákaz pohřbívání v kostelech, krypty v kostele sv. Michaela Archanděla na Starém Městě v Praze, v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha²⁴ a v kostele Všech svatých na Pražském hradě, nejsou neveřejnými pohřebišti. Nesplňují podle ministerských právníků jeho

²⁰Veřejný ochránce práv např. obdržel od stěžovatelky podnět s žádostí o pomoc ve věci rodinné hrobky na hřbitově. Stěžovala si na to, že hrobové místo bylo bez vědomí rodiny pronajato jiné osobě, které bylo současně odprodáno i tzv. hrobové zařízení (hrobka) a umožněna exhumace. Přestože si dotyčná paní na uvedený postup opakovaně stěžovala u správy hřbitova i obce, nedočkala se zjednáni nápravy. Srov. HANÁK, Marek, *Spor o hrobku*, in: Moderní obec 12. 7. 2006, s. 10.

²¹HRDLIČKA, Josef, osobní rozhovor s předsedou Společnosti přátel žehu dne 20. července 2006.

²²Usnesení vlády č. 218 ze dne 28. února 2000 a podle ustanovení § 14 odst. 1 zák.č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR, ve znění pozdějších předpisů, v souladu s § 35 ZP.

²³Viz KŘÍSTEK, Adam, SNOPEK, Lukáš, nepublikovaný dopis ze dne 21. května 2007 ve věci *Dotaz na právní názor ve věci pohřebišť v sakrálních stavbách*, adresovaný ředitelce odboru církví Ing. Pavle Bendové, archiv MMR.

²⁴Ze 27 biskupů po založení pražského biskupství v r. 997 je v katedrále pohřbeno 17 biskupů a ze 35 arcibiskupů tam odpočívá 21 arcibiskupů. Naposledy byly pohřbeny v pražské katedrále před 15 lety lidské pozůstatky kardinála Františka Tomáška (tj. před účinností ZP).

znaky stanovené v § 3 ZP. Nový výraz „neveřejné pohřebiště v kostele“ se tímto výkladem stal do jisté míry neurčitý.

V ustanovení § 3, mimo vymezení základních pojmů, zákon o pohřebnictví přejímá kanonickou normu.²⁵ Také díky židovské náboženské společnosti, na jejíž hřbitovy se vztahovalo jedno z ustanovení přemyslovských privilegií již z roku 1255, se ukázala *lacuna iuris* před vydáním ZP, totiž absence právního předpisu, upravujícího institut neveřejného pohřebiště. Zřizování a provozování hrobových míst v kostelech je tímto ustanovením upraveno všeobecně; v jednotlivostech, ať již jsou tato místa omezena na osobu toho, kdo je zřídil, nebo jsou-li rodinnými hroby²⁶ naopak předpokládá existenci příslušných církevních předpisů a vlastního řádu pohřebiště. Kostelní kryptu lze zříditi výhradně na návrh registrované církve na pozemku v jejím vlastnictví.

Z dílčích závěrů probíhajícího výzkumu Katedry pastorálních oborů Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (od roku 2004) vyplývá, že z celkového počtu 5799 pohřebišť v ČR je nezrušených neveřejných pohřebišť 125, nepočítáme-li 397 hřbitovů židovských.²⁷ Vysoký počet a různorodost neveřejných hřbitovů vyjadřuje nejlépe charakter české religiózní krajiny.²⁸ Sakralizace krajiny se mj. také projevuje zatím ještě malou výstavbou nových pohřebišť, nebo přeměnou odsvěcených kostelů a kaplí na stavby výhradně k pohřebním a hřbitovním účelům.²⁹ Díky spolupráci krajských úřadů přibývají v databázi neveřejných pohřebišť údaje o provozovaných kolumbárijních zdech

²⁵CIC/1983, kán. 1241; CEO/1990, kán. 874 § 4. Srov. např. ustanovení hl. V. § 6 platné řádové konstituce konventu Řádu rytířů Kristových: „Socii ordinis eorumque necessarii proximi in sepulcra propria (hypogea, conditoria) sepeliantur, legibus atque valetudinibus regulis servatis. Vide etiam CIC, Can 1241, §-2“, viz Provozní řád neveřejného pohřebiště České provincie Řádu rytířů Kristových, archiv Konventu a provinční správy, Zámek 1, Stránecká Zhoř.

²⁶Rodinným hrobem je hrob zajištěný pro určitou rodinu na dobu delší než je doba tleci. Srov. Nejvyšší správní soud, Pramen: [Boh. A 11049/34 (1688/34)] vydaný dne 07.02.1934, Evidenční číslo v ASPI: 12034 (JUD), <http://spsc.prf.cuni.cz/judikat/boh/1199-44.htm> (2.10.2007).

²⁷Srov. ELIÁŠ Vojtěch, KOTRLÝ Tomáš (a kol.): Přehled veřejných a neveřejných pohřebišť v ČR, Praha: Vyšehrad, 1. vydání, 2006, s. 15 a 17. Vysoký počet nezrušených oddělených hřbitovů pro příslušníky dnes již zaniklých židovských diaspor ukazuje jak výrazně se do primárního zakládání pohřebišť kdysi promítala v našem prostředí rozrůzněnost populace.

²⁸Srov. HAVLÍČEK, Tomáš, HUPKOVÁ, Martina, nepublikovaný výzkumný projekt GA AV č. IAA701110701 s názvem: „Diferenciace proměn religiózní krajiny Česka v transformačním období“ katedry sociální geografie a regionálního rozvoje při PřF UK v Praze, blíže viz www.religion-landscape.cz (14.11.2007).

²⁹Zříditi obřadní síň nebo rozšířit hřbitov lze i z vnitřních zdrojů, např. jedinečná pohřební síň vznikla z farního kostela sv. Jiljí v Milevsku, nové kolumbárium vzniklo nedávno ze hřbitovní kaple na hlavním hřbitově v Plzni.

ve sborových budovách církve čs. husitské a v přílehlých stavbách evangelických chrámů.³⁰

2.1 Řád neveřejného pohřebiště v kostele

Nositelem hřbitovního práva je uvnitř kostela dotyčná církev, jíž také přísluší schválení a vyhlášení řádu neveřejného pohřebiště. Dozor nad touto činností církve a náboženské společnosti vykonává podle § 28 ZP územně příslušný krajský úřad, který rovněž vymáhá splnění uložených povinností.

Pro neveřejná pohřebiště platí obdobně jako pro veřejná, že dno hrobu musí ležet nejméně 0,5 m nad hladinou podzemní vody (další podmínky viz § 22 odst. 1 až 5 ZP), neuplatní se 0,3 m boční vzdálenost mezi hroby a dále se uplatní případy vedoucí k zákazu pohřbívání. Na neveřejná pohřebiště se nevztahuje § 22 odst. 6 ZP, tj. pokud jsou lidské ostatky uloženy v kostelní hrobce, je vždy k jejich přemístění, přestože nemá být rakev otevřena, třeba souhlasu krajské hygienické stanice.

Dále v případě pohřbení lidských pozůstatků člověka zemřelého v cizině bude nutno dbát Mezinárodního ujednání o přepravě mrtvol³¹ (nutnost doložit provozovateli neveřejného pohřebiště – faráři tzv. umrlčí pas, tj. průvodní list k přepravě lidských pozůstatků). Lze doporučit i dodržení české technické normy pro pohřební služby. Jde o první evropskou technickou normu pro pohřebnictví zpracovanou Evropskou komisí pro normalizaci CEN.³² Upravuje povinnost používat kovové vložky v rakvi během převozu, a je nutno dodržovat i legislativu cizí země, z které je převoz realizován.

Poněvadž české zákonodárství nepředepisuje žádná určitá pravidla pro publikaci řádu neveřejného pohřebiště, postačí, je-li uveřejněn na vývěsce kostela, nebo přímo před kostelní kryptou. V případě nutnosti uzavřít neveřejné pohřebiště je vhodné umístit v kostele na viditelném místě oznámení o uzavření hrobky.

³⁰Např. Husův sbor v Havlíčkově Brodě provozuje kolumbárium v suterénu kostela se samostatným vstupem o rozloze 240 m² s kapacitou 580 schránek. Zasílat údaje o provozovaných pohřebištích v kostelech je možné elektronicky na adresu KTF UK databaze@pohrebiste.cz. Kvalifikovaný odhad počtu provozovaných pohřebišť (veřejných i neveřejných) v kostelech se pohybuje okolo čísla 50. Výsledky tohoto výzkumu jsou zveřejňovány v mapových službách portálu veřejné správy, www.portal.gov.cz.

³¹Mezinárodní Ujednání o přepravě mrtvol (Berlín, 10. 2. 1937), publikováno ve Sbírce zákonů č. 44/1938 Sb.

³²Ev. č. EN 15017:2005:E o požadavcích na pohřební služby z 29. srpna 2005, kterou ČSN jako českou technickou normu přijalo v květnu 2006, text normy v českém jazyce viz www.pohrebiste.cz.

Řád neveřejného pohřebiště v kostele by měl např. stanovit, že kolumbárijní zdi³³ nemají být budovány uvnitř budovy kostela, ale ve stavbách k němu přilehlých, např. v portiku, krytých sloupových halách, průchodu, rampě, lávce či podél cest a chodníků okolo kostela.³⁴ Dále by měl upravit, za jakých podmínek je povoleno exhumovat lidské ostatky a stanovit výši pokuty za jejich nesplnění.³⁵

2.2 Aplikace kanonického práva

Pohřbívání na hřbitovech nebylo nikdy podřízeno tak podrobné reglementaci jako pohřbívání v kostelech, o které byl zájem především, zatímco hřbitovy byly určeny běžným věřícím. *Graciánův Dekret* obsahoval dva kánony týkající se pohřbívání v kostelech. Přebíral kánon třetího nepravého Nantského koncilu (658)³⁶ a kánon 52 Mayenského koncilu (813)³⁷. První z těchto dvou kánonů nezbudil pozornost vykladatelů. Byl to pouze výklad slov *fideles laici* pocházející z Mayenského koncilu, který vybízel ke kontroverzi. Podle Huguccia *fideles laici* neoznačuje pouze pokřtěné laiky, kteří jsou díky této svátosti s církví spojeni, ale toto spojení označuje také ty laiky, kteří se stali díky svým kvalitám příkladem pro budování církve: ti, kteří zemřeli v závoji svatosti a velebeni zázraky.³⁸ Tento názor však nesdílí Johannes Teutonicus, který ve své *Glose* cituje Huguccia aby ho popřel a prohlašuje, že zastává názor těch, kteří tvrdí, že *laici fideles* označuje všechny křesťany zemřelé ve shodě s církví.³⁹ Byl to nicméně názor Huguccia, který v doktríně převážil a byl citován kanonisty ještě na konci XIX. století.

³³Ne nadarmo je někteří hrobníci nazývají posmrtnými paneláky.

³⁴Srov. HENCHAL, Michael J., *Cremation: Canonical Issues*, in: *The Jurist, Studies in Church Law and Ministry*, The Catholic University of America, Washington, D.C., 55 (1995), 281–298, zde 290.

³⁵Např. v anglikánské církvi lze získat povolení k exhumaci již zetlelých lidských ostatků v kostele pouze od konzistorního soudu na základě písemné žádosti, což snižuje počet antropologických výzkumů těchto lidských ostatků. Srov. <http://www.spoilheap.co.uk/burintr.htm> (12.10.2007), jde o přehled právních aspektů archeologických výzkumů v kostelech ve Velké Británii.

³⁶FRIEDBERG, Aemilius, (ed.), *Decretum Magistri Gratiani*, Lipsko 1879, Corpus Iuris Canonici, Pars prior, Causa 13, questio 2, canon 15.

³⁷Tamtéž, C. 13, q. 2, c. 18.

³⁸HUGUCCIO z Pisy, *Ms lat.*, v° *Fideles*, Patrologia Latina Database, producent Chadwyck-Healey, vydavatel ProQuest, 3892, fol. 215 r°.

³⁹TEUTONICUS, Johannes, *Glose*, v° *Fideles*, tamtéž.

*Dekretály Řehoře IX*⁴⁰, *Liber Sextus*⁴¹, *Klementiny*⁴² obsahují v knize III nadpis *de sepulturis*, stejně jako *Extravagantes communes*⁴³. Otázky zvažované v těchto kompilacích se však dotýkají pouze dvou bodů spojených s pohřbíváním, a to na kterém hřbitově se má pohřeb uskutečnit, a jaký obnos náleží farářům, pokud je pohřeb proveden na hřbitově cizí farnosti či opatství. V citovaných sbírkách se ale neobjevuje žádné principiální řešení pro pravidla pohřbívání *intra muros ecclesiae* a osob majících na takové pohřbení právo.⁴⁴ Tudíž se nelze divit nejednotě v zákonech jednotlivých synod a koncilů týkajících se našeho tématu. Pro české země nejdůležitější byla pražská synoda v roce 1349⁴⁵, která rozhodla, že pro pochování v kostele je v zásadě nezbytné povolení biskupa nebo generálního vikáře. Rozpory přesto přetrvávaly až do sepsání *Kodexu kanonického práva* (1917).⁴⁶

Platný kodex kanonického práva, který upravuje pohřbívání *intra muros ecclesiae* v titulu *De coemeteria*,⁴⁷ nepřipouští možnost pohřbení lidských pozůstatků do země mimo hřbitov, ledaže jde o hroby v kostelech⁴⁸ pro omezenou skupinu: papežové, kardinálové a diecézní (i emeritní⁴⁹) biskupové; na rozdíl

⁴⁰FRIEDBERG, Aemilius, (ed.), *Corpus Iuris Canonici*, op.cit., X, kniha 3, titul 28.

⁴¹Tamtéž, VI, 3, 12.

⁴²Tamtéž, Clem., 3, 7.

⁴³Tamtéž, *Extravagantes communes*, 3, 6.

⁴⁴Některé dekretály ve skutečnosti předpokládají přijímání laiků do hrobů v kostelech, např. *Dekretály Řehoře IX*, X, 3, 28, c. 5 a 6. Podrobněji srov. HOFMEISTER, Philipp, *Das Gotteshaus als Begräbnisstätte*, in: Archiv für katholisches Kirchenrecht mit besonderer Berücksichtigung der Länder deutscher Sprache (AkathKR 111), Kanonistisches Institut der Universität München, Mainz 1931, s. 450–487, zde 468.

⁴⁵MANSI, Giovanni Domenico, *Sacrorum conciliorum, nova et amplissima collectio*, Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1960-61, C. 31, t. 26, col. 88.

⁴⁶Srov. BERNARD, Antonie, *La Sépulture en droit canonique, Du décret de Gratien au concile de Trente*, Thèse pour le Doctorat (Diss), Les Editions Domat-Montchrestien, Paris 1933, s. 18.

⁴⁷CIC/1983, kán. 1242. CIC/1983 převzal původní kánon 1205 § 2 v CIC/1917 a vypustil v něm lidské pozůstatky „opatů nebo prelátů nepříslušejících k žádné diecézi a královských osob.“ Nabytá práva jednotlivých královských osob na pohřbení v kostele před účinností CIC/1983 zůstávají v platnosti. Viz REINHARDT Heinrich J. F., *Kirche als Begräbnisstätte*, in: HERAUSGEGEBEN Klaus Lüdicke, ed., *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Band 3 (cann. 747–1310), Münster: Ludgerusverlag, October 1987, 1242/1.

⁴⁸nebo v kostelních kryptách vyhrazených pro veřejné bohoslužby, srov. . CORIDEN James A., GREEN Thomas J.; Donald E. Heintschel (ed.); *The Code of Canon Law – a text and commentary, The Canon Law of America*, New York: Mahwah Paulist Press, 1985, s. 852.

⁴⁹Pomocní biskupové toto právo nemají. Pouze papež a kardinálové mají dosud neomezenou výjimku z kanonického zákazu pohřbívání v kostelech, takže si mohou za místo k pohřbení vybrat jakýkoli kostel. Srov. tamtéž.

od sekulární právní úpravy v ČR, nezakazuje hřbitovy v soukromém vlastnictví. Rovněž právnické osoby nebo rodiny mohou mít podle CIC/1983 zvláštní hřbitov nebo vlastní hrobku, které mají být podle úsudku místního ordináře žehnány (benedikovány).⁵⁰ Kodex předpokládá partikulární zákon k ochraně posvátného charakteru hřbitova, aby se posvěcený hřbitov ve vlastnictví obce nebo fyzických osob nepoužil ke světským nebo jiným než vlastním účelům.⁵¹ Některé diecéze se brání i proti pouhému přemístování nebo zřizování hřbitovů v hůře dostupných místech.⁵²

Kanonický zákaz pohřbívat mrtvé lidské tělo v kostele se týká i pohřbení pouhé jeho části nebo uložení popela, včetně urny,⁵³ a taktéž nedovoluje umísťovat v kostele nové náhrobníky⁵⁴. Svatostánek nesmí mít formu hrobu či pohřební schránky a má být upraven tak, aby nepůsobil jako místo určené k pohřbení.⁵⁵ Platný Kodex kanonického práva vytvořil v otázce hrobů *intra muros ecclesiae* velký prostor pro partikulární právo a úsudek místního ordináře. To naznačuje už změna názvu samotného titulku v Kodexech kanonického práva ze *sepultura ecclesiastica*⁵⁶ na *exsequiae*⁵⁷. Význam pojmu *exsequiae* zdůrazňuje rity, které pohřbení do hrobu obklopují, nikoli způsob a místo pohřbení samo o sobě.

Platná kanonická úprava jako pramen práva na mimořádné provozování kostela jako církevního hřbitova neztratila nic na své povaze vnitřních předpisů příslušného nositele hřbitovního práva. Panuje shoda v tom, že krajské povolení k pohřbívání lidských pozůstatků (nikoli ostatků) v kostele může být odepřeno jen z důvodů veřejného pořádku, zejména v oblastech hygienického dozoru. Tato shoda by však měla být kodifikována v konkordátu, to jest ve smlouvě uzavřené

⁵⁰CIC/1983, kán. 1241 § 2. Toto ustanovení je v přímém rozporu s ustanovením § 2 písm. c) ZP.

⁵¹CIC/1983, kán. 1171.

⁵²Např. v havajské diecézi, srov. *Handbook on Policies and Guidelines: Sacraments: Funeral*; Hawaii 2000, <http://www.catholicahawaii.com/ow/f-3.html> (12. 5. 2007).

⁵³AAS 20 (1928), 261–264.

⁵⁴Srov. CORIDEN, James A., *The Code of Canon Law*, op. cit., 852.

⁵⁵Srov. Direktář o lidové zbožnosti a liturgii, Směrnice a zásady, z ital. orig. *Direttorio su pietà popolare e liturgia: Principi e orientamenti*, (2002) přel. skupina Jana Kotase, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2007, [= EV 20], čl. 141.

⁵⁶Srov. CIC/1917, Titulus XII. De sepultura ecclesiastica. Kán. 1203–1242.

⁵⁷Srov. CIC/1983, Titulus III. De exsequiis ecclesiasticis. Kán. 1176–1185. České vydání latinské předlohy CIC/1983 (Zvon, 1. vydání, Praha 1994) vypustilo ve slově *exsequiae* písmeno „s“ (od slovesa *exsequi*, »jít za«; z lat. *sequor* »doprovázet«, »následovat«).

mezi státem a církví.⁵⁸ Nutné je především upozornit, že v případě kostela, který není církevním majetkem, je povolení k pohřbení lidských pozůstatků diecézního biskupa velmi nejisté.

2.3 Aplikace Haugwitzů a Podstatských-Lichtensteinů

Na Ministerstvo pro místní rozvoj se v roce 2007 obrátil Středočeský krajský úřad, na základě podané žádosti Svatopluka Haugwitze, s prosbou o právní stanovisko k podmínkám (1) zřízení nadzemní rodové hrobky vedlejší větve Haugwitzů,⁵⁹ a to samostatně mimo veřejné pohřebiště, nebo (2) k obnově hrobky v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Praze.⁶⁰ Mimo již výše zmíněná právní rizika, po pohřbení na veřejném hřbitově může dojít k devastaci hrobových míst i samotných lidských ostatků. Přestupky a trestné činy páchané na hřbitově, pomineme-li nahodilé excesy a prosté, ideově nezakotvené vandalství, směřují z pochopitelných důvodů přednostně k sociálně výše situovaným jedincům.

Stát přesto nepřipouští možnost pohřbu lidských pozůstatků mimo veřejná pohřebiště, ledaže jde o pohřeb do neveřejných pohřebišť církví a náboženských společností (včetně řeholních) a neveřejných pohřebišť zřízených před datem účinnosti zákona (šlechtické hrobky). To může navozovat i otázku ingerence do práva vlastnického ve vztahu k osobám, které by si neveřejné pohřebiště chtěli zřídit na vlastním pozemku, jak to kdysi bývalo možné a jak to vnitřní předpisy v ČR registrovaných církví a náboženských společností dodnes předpokládají.⁶¹ Podle jurisdikce Evropské komise pro lidská práva může sice státní opatření, které odmítá pohřbení na soukromém pozemku, zasáhnout do čl. 8. odst. 1

⁵⁸Srov. článek 24 konkordátu s Polskou republikou nebo článek 17 smlouvy se Svobodným státem Durynsko, in: *Revue církevního práva - Church Law Review*, Praha 1998, vol. 9, no. 1, s. 47; Praha 2000, vol. 17, no. 3, s. 243.

⁵⁹Primogeniturní větev Haugwitzů vlastní a od roku 1825 provozuje rodinnou hrobku v Náměšti nad Oslavou, která se nachází 250 metrů za zdí veřejného hřbitova.

⁶⁰Jde o obnovení katedrální hrobky Václava Haugwitze z Biskupic, pána Litomyšle († 1558).

⁶¹Stěžovatelé ve Francii se nedávno odvolali na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, která garantuje právo na vlastní přesvědčení a jeho projevy a právo na rodinný a soukromý život. Jde o rozsudek, který počátkem roku 2006 vydala Státní rada Francouzské republiky ve věci *Rémy X. a další*, 6. 1. 2006, č. 260307, Recueil Lebon. Šlo o uložení mrtvého těla do speciálního mrazicího boxu v rodinné kryptě soukromého zámečku v Preuil v departementu Maine-et-Loire, které bylo trestně stíháno od roku 2002. Soud v Saumuru na západě Francie nařídil lidské pozůstatky manželů pohřbit na hřbitově. Tribunál současně povolil úřadům, aby v případě potřeby při naplňování verdiktu použily sílu.

Evropské konvence o lidských právech, je ovšem nutno zohlednit i veřejné zájmy, především územního plánování.⁶²

Je doloženo v příloze na konkrétním příkladu z roku 2005, kdy došlo k znovuoobnovení rodinné hrobky rodu Podstatských-Lichtensteinů ve farním kostele sv. Jakuba Staršího ve Velkém Újezdě u Olomouce, že dochází k jisté restauraci zájmu o pohřbívání laiků v českých a moravských kostelech pod správou církve. Dodejme, že v tomto připojeném platném řádu neveřejného pohřebiště je chybně uváděn odkaz na zákon o obcích, neboť církev není obec, nevzdává proto řád neveřejného pohřebiště dle zákona o obcích.

3. Exkurs: Neveřejná pohřebiště muslimské náboženské společnosti

Ústředí muslimských obcí bylo jako náboženská společnost zaregistrováno Ministerstvem kultury dne 17. září 2004 pod číslem 4874/2004-26 bez přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv. Mezi tyto zvláštní práva zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech logicky nezahrnul právo základní, mající obecně právní zajištění: zříditi a provozovati účelová zařízení podle § 3 ZP. V nauce al-Kaysi⁶³ se přímo říká, že zesnulý nesmí být pohřben na nemuslimském hřbitově. Stejně tak jako ten, kdo není muslim, nesmí být pohřben na islámském pohřebišti.

Muslimská náboženská společnost usilovala v ČR před svou registrací na Ministerstvu kultury nejprve o „své“ veřejné pohřebiště (tj. o muslimský hřbitov ve správě i vlastnictví města). Správa pražských hřbitovů nabídla Ústředí muslimských obcí zahradu s domkem na Homolce v Praze 5, blízko motolské nemocnice s tím, že provozovatelem nového muslimského pohřebiště bude Hl. m. Praha. Magistrát Hl. m. Prahy zřízení veřejného muslimského pohřebiště nakonec nepovolil. Od srpna 2004 uzavřelo Ústředí muslimských obcí nájemní smlouvu se Správou pražských hřbitovů na šest hrobových míst ležících ve 29. oddělení Olšanských hřbitovů na Žižkově, v místě s kapacitou v okolí asi 50 hrobových míst.⁶⁴

⁶²Evropský soudní dvůr pro lidská práva, rozsudek ze dne 17. 1. 2006, Elli Poluhas Dödsbo, č. 61564/00, bod 23 ff ohledně švédského zákazu přemístění urny do jiné urnové schránky.

⁶³Al-Kaysi: *Morals and Manners in Islam. A Guide to Islamic Adab*, Leicester 1986, s. 178.

⁶⁴Mohamed Ali Šilhavý, čestný hlavní představitel českých muslimů, zřídil v roce 1994 první muslimské hrobové oddělení na veřejném pohřebišti, které provozuje město Třebíč. Zajímavé na celkem 30 muslimských hrobech je to, že šlo původně o hřbitovní pole vyhrazené pro komunistické prominenty. Na brněnském ústředním hřbitově muslimové užívají 12 hrobových míst na jednom ze starších oddělení, kde zbývají už jen 3 volná místa. Viz fotogalerie na www.pohrebiste.cz.

Otevřenou otázkou zůstává, jakým způsobem církev či náboženská společnost jako provozovatel neveřejného pohřebiště bude zjišťovat náboženskou příslušnost zemřelého. Obec samozřejmě nesmí bez předchozího výslovného souhlasu zjišťovat náboženskou příslušnost zemřelých; podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, jde o jeden z údajů označených jako citlivé.

Závěrečné poznámky

Veřejná pohřebiště v kostele bude možné zřizovat jen za cenu toho, že budova určená pro slavení křesťanské liturgie ztratí svou identitu. To neplatí pro neveřejná pohřebiště uzavřených šlechtických rodů a řeholních komunit. Biskupské krypty v kostelech je nutno vnímat v kontextu vývoje představ o poslání biskupského úřadu. Předává-li se kostel ke světskému užívání podle CIC/1983 kán. 1222 § 2, pak vždy jen se souhlasem těch, kteří si v něm zákonně vyhradili právo k pohřbívání.

Uložení lidských pozůstatků do hrobu v kostele je náboženský rituál, ale současně svým způsobem i mimořádná festivita. Samostatnému bádání by však bylo nutno podrobit už předpoklad její výjimečnosti, a sice nakolik je kanonický zákaz pohřbívání v kostelech jednotný a nakolik vycházejí české a moravské farnosti a kláštery z místních zvyklostí.

Úvodní otázku, zda platnou podobou právní úpravy církevního pohřbení v kostele je sekulární právní úprava neveřejných pohřebišť, anebo zda kanonickoprávní úprava pietní ochranu lidských ostatků křesťana transcenduje, lze považovat v jistém smyslu za ústřední.

Lze bez nadsázky konstatovat, že všechna nařízení týkající se ať už způsobu pohřbívání v kostelech, či přímo zřizování kostelních hrobek, lze vnímat jako projev a důsledek institucionální struktury církevní organizace – a v důsledku toho i jako projev stále výraznější institucionalizace nejrůznějších oblastí lidského života, včetně jeho závěru v podobě výběru místa k pohřbení.

Resumé

V několika kapitolách autor popisuje hlavní trendy pohřbívání v současných českých kostelech v historické posloupnosti a přitom letmo porovnává vztah dvou normativních systémů (právo kanonické – české právo sekulární). Upozorňuje na značný podíl relativity a proměnlivosti v dílčích pravidlech, zvycích a normách, a pokouší se o hlubší zdůvodnění tohoto jevu z teologické perspektivy.

Abstract**On Burying in a Church**

In several sections the author presents the major trends in burial practices in Czech churches in historical sequence and briefly compares the relationship between the two normative systems (Canon law and Czech secular law). He points out the considerable degree of relativity and variability of particular rules, customs and norms, and attempts to offer a deeper justification for this phenomenon from a theological perspective.

Zusammenfassung**Die Bestattung in der Kirche**

In nicht vielen Kapiteln beschreibt der Autor die Hauptarten des Bestattung in den tschechischen Kirchen in der historischen Reihenfolge, wobei zwei normative Systeme verglichen werden (kanonisches Recht und tschechische weltliche Rechtsordnung). Es wird auf einen großen Anteil an Relativität und Variabilität in einzelnen Regeln, Bräuchen und Normen hingewiesen; der Autor versucht diese Tatsache vom theologischen Standpunkt näher begründen.

Riassunto**Seppelimenti in chiesa**

In alcuni capitoli l'autore descrive i trend maggiori di seppelimenti nelle chiese odierne ceche in progressione temporale, abbozzando la comparazione di due sistemi normativi (diritto canonico – diritto secolare). Avverte ad una notevole porzione di relatività e variabilità nelle norme particolari, usanze e regole e cerca di motivare questo fenomeno in modo dettagliato dal punto di vista teologico.

O autorovi

ThLic. Tomáš Kotrlý, zaměstnanec Ministerstva pro místní rozvoj odpovědný za autorizaci osob v oblasti pohřebnictví dle zákona č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání; vyškolený hrobník odborně způsobilý k provozování koncesované živnosti pohřební služby. Narodil se roku 1972 v Brně. Studoval katolickou teologii a nyní dokončuje doktorandské studium na Kato­lické teologické fakultě UK v Praze se specializací na církevní právo. V letech 2004–2006 vytvořil přehled veřejných a neveřejných pohřebišť v ČR, který pod stejným názvem vydalo nakladatelství Vyšehrad. O rok později obhájil rigorózní

práci „Teologicko-filosofická východiska církevního pohřbu a vývoj jeho právní úpravy s přihlédnutím k právu České republiky“.

ThLic. Tomáš Kotrlý a civil servant at the Ministry for Regional Development, is in charge of the authorization of natural and legal persons engaged in undertaking and funeral services under Act No. 179/2006 Coll. on Recognition of Results of Further Education. He is a certified gravedigger, professionally competent to operate concessionary trade Funeral services; he was born in 1972 in Brno. He has studied Catholic theology and is now completing his ThD studies at the Catholic Theological School of Charles University in Prague with a specialization in Church law. In 2004–2006 he drew up an overview of all public and non-public burial grounds in the Czech Republic that was published by Vyšehrad publishing house. One year later he graduated with final thesis, “The Theological and Philosophical Backgrounds of Ecclesiastical Funeral Rites and Development of Legal Regulation Thereof in Respect to Laws of the Czech Republic.”

ThLic Tomáš Kotrlý, arbeitet im Rahmen des Ministeriums für regionale Entwicklung und ist für die Autorisierung von Personen im Bereich des Bestattungswesens nach dem Gesetz Nr. 179/2006 über die Anerkennung der Ergebnisse der Fortbildung zuständig; gleichzeitig ist er ein für die Gewerbe zugelassener Totengräber; geb. 1972 in Brünn, studierte katholische Theologie und steht kurz vor dem Abschluss des Doktorstudiums an der Katholischen theologischen Fakultät der Karlsuniversität mit der Spezialisierung – Kirchenrecht. In den Jahren 2004–2006 fertigte er eine Liste der öffentlichen und nicht öffentlichen Bestattungsorten in der Tschechischen Republik aus (erschien beim Verlag Vyšehrad). Ein Jahr später verteidigte er die rigorose Arbeit „Theologisch-philosophische Ausgangspunkte der kirchlichen Bestattung und Entwicklung deren rechtlichen Regelung mit dem Hinblick auf das Recht der Tschechischen Republik“.

ThLic. Tomáš Kotrlý, l'impiegato del Ministero per lo sviluppo regionale, responsabile per l'autorizzazione delle persone nel settore di onorificenze funebri secondo la legge n. 179/2006 Coll., sulla approvazione dei risultati di corsi di formazione; seppelitore istruito qualificato allo svolgimento dell'attività concessionata di imprese funebri, nato nel 1972 a Brno. Laureato presso la Facoltà di Teologia Cattolica della Università Cattolica a Praga dove sta per terminare il corso di ricerca, specializzato al diritto canonico. Fra 2004–2006 ha creato l'elenco di necropoli pubbliche e non pubbliche nella Rep. Ceca, pubblicato dalla casa editrice Vyšehrad. L'anno seguente ha difeso la tesi di laurea per il licenziato „Le concezioni teologico-filosofiche delle esequie ecclesiastiche e lo sviluppo della loro regolazione legale con il riguardo al diritto della Rep. Ceca“.

Platný řád neveřejného pohřebiště v kostele z roku 2005

Římskokatolická farnost Velký Újezd u Olomouce, která je vlastníkem a provozovatelem neveřejného pohřebiště, vydává podle § 19 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví, v platném znění, v souladu s § 102 odst. 3 zákona č. 128/2000., o obcích (obecní zřízení), Řád neveřejného pohřebiště (dále jen řád).

Článek 1

Úvodní ustanovení

Řád upravuje provoz neveřejného pohřebiště (dále jen pohřebiště) ve Velkém Újezdě na parcele č. 1 v k. ú. Velký Újezd. Jedná se o rodinnou hrobku rodu Podstatských-Lichtensteinů, která se nachází pod farním kostelem sv. Jakuba Staršího. Provozovatelem pohřebiště je Římskokatolická farnost Velký Újezd u Olomouce, 78355 Velký Újezd, č. 43, IČ: 48427641.

Článek 2

Provozní doba pohřebiště

Pohřebiště je zpřístupněné pro pozůstalé rodu Podstatských-Lichtensteinů kdykoliv o předchozí domluvě s duchovním správcem ŘK farnosti Velký Újezd u Olomouce. Otevření pohřebiště a dozor zajistí osoba prověřená duchovním správcem farnosti.

Zpřístupnění pro veřejnost:

- ▶ V době významných výročí farnosti nebo obce Velký Újezd.
- ▶ V době konání velkoujezdských hodů vždy v neděli v době od 10 do 15 hod.
- ▶ O svátcích vánočních, velikonočních a památce zesnulých, jindy po předchozí domluvě s duchovním správcem ŘK farnosti v doprovodu osoby jím pověřené.
- ▶ Otevření pohřebiště a dozor zajistí osoba pověřená duchovním správcem farnosti.

Článek 3

Pořádek na pohřebišti

Návštěvníci pohřebiště jsou povinni zdržet se takového jednání, které by se týkalo důstojnosti zemřelých nebo mravního cítění pozůstalých a veřejnosti; zejména se musí chovat slušně, nepouštět přenosné nosiče zvuku, nepožívat

alkoholické nápoje, omamné a psychotropní látky, neodhazovat odpadky mimo nádoby a místa k tomu určená a nepoužívat prostory pohřebiště a jeho vybavení k jiným účelům, než k jakým jsou určeny. Děti do 10 let mají na pohřebiště přístup pouze v doprovodu dospělé osoby. Na pohřebiště je zakázán přístup podnapilým osobám a osobám se psy, kočkami a jinými zvířaty.

Přístup na pohřebiště může správce pohřebiště z oprávněných důvodů (terénní úpravy, náledí, vichřice, exhumace, technický stav hrobky atd.) na vymezenou dobu omezit nebo zakázat. Na pohřebišti je povoleno provádět jakékoli práce pouze v takovém rozsahu a takovým způsobem, který stanoví tento řád. Dozor nad pořádkem na pohřebišti provádí správce pohřebiště.

Článek 4

Rozsah služeb poskytovaných na pohřebišti

Správce pohřebiště poskytuje zejména následující služby:

- ▶ otevření hrobky pro pozůstalé (za podmínek stanovených v čl. 2)
- ▶ vykonání pohřebních obřadů
- ▶ vedení související evidence o hrobových místech a o uložení lidských ostatků
- ▶ správu a údržbu pohřebiště.

Článek 5

Ukládání lidských pozůstatků a zpopelněných lidských ostatků a jejich exhumace

Lidské pozůstatky může do hrobů a hrodek ukládat pouze správce pohřebiště, jiná osoba jen s jeho souhlasem. Obdobně to platí i o provádění prací spojených se zajišťováním exhumací. Obdobně jako při přijímání lidských pozůstatků ke zpopelnění by měl správce pohřebiště dbát na to, aby převzetí ostatků bylo doloženo listem o *prohlídce mrtvého, tento dokument by měl být podkladem i pro evidenci související s provozováním pohřebiště.*

Zpopelněné lidské ostatky je možné uložit na pohřebišti vždy jen se souhlasem správce pohřebiště a způsobem, který stanoví. Všechny rakve určené k pohřbení musí být označeny štítkem obsahujícím minimálně jméno zemřelého, datum narození a den pohřbu. Před uložením do hrobky musí být víko rakve pevně a trvale spojeno šroubem se spodní částí rakve.

Pro pohřbívání do hrobky je nutno použít rakve:

- ▶ celodubové nebo z jiných tvrdých druhů dřev, do které bude umístěna zinková (ne pozinkovaná) neprodyšně zaletovaná vložka

► kovové s neprodyšně zaletovanou zinkovou (ne pozinkovanou) vložkou.

Přímou manipulaci s lidskými ostatky uloženými v rakvích může správce pohřebiště provádět pouze se souhlasem krajské hygienické stanice.

Článek 6 **Účinnost**

Tento Řád neveřejného pohřebiště nabývá účinnosti patnáctým dnem po jeho vyhlášení.

Za Římskokatolickou farnost
Velký Újezd u Olomouce

V Olomouci dne 6. května 2005
za Arcibiskupství Olomoucké

P. František Pěnčík,
farář

Mons. Mgr. Milán Kouba,
generální vikář

**Agreement
between the Holy See
and the Republic of Lithuania**

concerning

**juridical aspects of the relations
between the Catholic Church
and the State**

The Holy See and the Republic
of Lithuania,

- with the aim of establishing a juridical framework for the relations between the Catholic Church and the Republic of Lithuania;
- the Holy See, acting on the basis of the documents of the Second Vatican Council and the norms of Canon Law and the Republic of Lithuania, acting on the basis of the provisions of the Constitution of the Republic of Lithuania;
- having regard to a special role of the Catholic Church, especially in strengthening the moral values of the Lithuanian nation, as well as its historical and current contribution to the social, cultural and educational spheres;
- acknowledging that the majority of the citizens of the Republic of Lithuania profess the Catholic Religion;
- adhering to the principle of religious freedom, enshrined in international juridical instruments;

have agreed on the following:

**Smlouva
mezi Svatým stolcem
a Litevskou republikou**

týkající se

**právních aspektů vztahů
mezi Katolickou církví a státem**

Svatý stolec a Litevská republika,

- s cílem ustanovit právní rámec pro vztahy mezi Katolickou církví a Litevskou republikou;
- Svatý stolec jednáje na základě dokumentů Druhého vatikánského koncilu a norem kanonického práva a Litevská republika jednáje na základě ustanovení Ústavy Litevské republiky;
- berouce zřetel na zvláštní roli katolické církve zejména v posilování mravních hodnot litevského národa jakož i na její historický a současný přínos v sociální, kulturní a vzdělávací sféře;
- uznávající že většina občanů Litevské republiky vyznává katolické náboženství;
- hlásíce se k principu náboženské svobody zakotvené v mezinárodních právních dokumentech;

se dohodli na následujícím:

Article 1

1. The Holy See and the Republic of Lithuania agree that the Catholic Church and the State shall be independent and autonomous each within their field and, adhering to the said principle shall co-operate closely for the spiritual and material welfare of every individual and of society.

2. The competent authorities of the Republic of Lithuania and the competent authorities of the Catholic Church shall co-operate in ways acceptable to both Parties on educational, cultural, family and social issues and, in particular, in the field of protecting public morals and human dignity.

Article 2

1. The Republic of Lithuania shall recognise the status of juridical person for the Catholic Church.

2. All institutions of the Catholic Church in the Republic of Lithuania which enjoy the status of public or private juridical persons in accordance with Canon Law shall have the rights of a juridical person in civil law according to the legal acts of the Republic of Lithuania.

3. In accordance with the norms of Canon Law the competent authority of the Catholic Church competent may establish, change, suppress and recognise ecclesiastical juridical persons. The authority of the State shall be informed of such decisions so that the effects related thereto be registered pursuant to the requirements of the national law.

Článek 1

1. Svatý stolec a Litevská republika se dohodli, že Katolická církev a stát jsou nezávislé a autonomní každý ve své oblasti a hlásíce se k této zásadě budou úzce spolupracovat pro duchovní a hmotné blaho každého jednotlivce a společnosti.

2. Příslušné orgány Litevské republiky a příslušné orgány Katolické církve budou spolupracovat pro obě strany přijatelnými způsoby na vzdělávacích, kulturních, rodinných a sociálních otázkách, obzvláště na poli ochrany veřejných mravů a lidské důstojnosti.

Článek 2

1. Litevská republika uznává právní postavení Katolické církve jako právnické osoby.

2. Všechny instituce Katolické církve v Litevské republice, které mají právní postavení veřejných nebo soukromých právnických osob v souladu s normami kanonického práva mají práva právnické osoby soukromého práva v souladu s právními předpisy Litevské republiky.

3. V souladu s normami kanonického práva oprávněné orgány Katolické církve mohou zakládat, měnit, rušit a uznávat církevní právnické osoby. Státní orgány budou o těchto rozhodnutích informovány tak, aby mohlo dojít k jejich registraci v souladu s požadavky národních zákonů.

Article 3

The Republic of Lithuania shall guarantee the Catholic Church, its juridical and natural persons freedom to maintain contacts and to communicate without restrictions with the Holy See and other ecclesiastical institutions recognised by Canon Law both within Lithuania and abroad.

Article 4

The Republic of Lithuania shall recognise the freedom of the Catholic Church to carry out its pastoral, apostolic and charitable mission. The Catholic Church shall pursue its social, educational and cultural activities in accordance with Canon Law and the procedure prescribed by the laws of the Republic of Lithuania. The Republic of Lithuania shall also recognise freedom of the Catholic Church and its communities to perform publicly religious rites, develop its structure, educate and offer pastoral assistance to the faithful, as well as acknowledge the total competence of the Catholic Church in its sphere.

Article 5

1. The competent authority of the Catholic Church shall have the exclusive right to regulate freely ecclesiastical life, to establish and suppress ecclesiastical provinces, archdioceses, dioceses, apostolic administrations, territorial prelatres, territorial abbas, personal prelatres, parishes, religious houses and other ecclesiastical juridical persons

Článek 3

Litevská republika zaručuje Katolické církvi, jejím právníckým a fyzickým osobám svobodu v udržování kontaktů a komunikace bez jakýchkoli omezení se Svatým stolcem a jinými církevními institucemi uznanými kanovníckým právem jak v Litvě tak i v cizině.

Článek 4

Litevská republika uznává svobodu Katolické církve vykonávat své pastorační, apoštolské a charitativní poslání. Katolická církev bude vykonávat své sociální, vzdělávací a kulturní aktivity v souladu s kanovníckým právem a způsobem, jaký předepisují právní předpisy Litevské republiky. Litevská republika také uznává svobodu Katolické církve a jejích společenství vykonávat veřejně své náboženské obřady, rozvíjet svou strukturu, vzdělávat a nabízet duchovní pomoc věřícím, a dále potvrzuje úplnou pravomoc Katolické církve ve své oblasti.

Článek 5

Oprávněné orgány Katolické církve mají výhradní právo svobodně regulovat církevní život, zřizovat a rušit církevní provincie, arcidiecéze, diecéze, apoštolské administratury, územní prelatury, územní opatství, osobní prelatury, farnosti, náboženské domy a jiné církevní právní osoby

2. The outer borders of ecclesiastical circumscriptions in Lithuania shall be the same as the State borders of the Republic of Lithuania.

Article 6

1. The competent authority of the Catholic Church shall have the right to appoint freely persons to ecclesiastical offices in accordance with the norms of Canon Law.

2. The appointment, transfer and removal from office of bishops and those canonically equivalent to them shall be within the exclusive competence of the Holy See.

3. Before making public the appointment of a diocesan bishop, the Holy See shall, by courtesy only, confidentially inform the President of the Republic of Lithuania.

4. Only citizens of the Republic of Lithuania may be appointed bishops in Lithuania.

Article 7

1. The Republic of Lithuania shall guarantee the freedom to profess and practise publicly the Catholic religion.

2. The Republic of Lithuania shall guarantee respect for the sacred character of churches and chapels, as well as buildings, territories and religious places of worship directly related thereto, and shall defend them at the request of the competent authority of the Catholic Church.

2. Vnější hranice církevních obvodů v Litvě se budou překrývat se státní hranicí Litevské republiky.

Článek 6

1. Oprávněný orgán Katolické církve má právo svobodně jmenovat osoby do církevních úřadů v souladu s normami kanonického práva.

2. Jmenování, přesun a odvolání z biskupského úřadu a jemu kanonicky odpovídajících funkcí je ve výhradní pravomoci Svatého stolce.

3. Před zveřejněním jmenování diecézního biskupa, Svatý stolec o tomto uvědomí, toliko ze zdvořilosti, důvěrným způsobem presidenta Litevské republiky.

4. Litevskými biskupy mohou být jmenováni jen státní občané Litevské republiky.

Článek 7

1. Litevská republika se zavazuje zaručit svobodu vyznání a veřejného provozování katolického náboženství.

2. Litevská republika se zavazuje zabezpečit posvátný charakter kostelů a kaplí, stejně jako budov, území a náboženských míst přímo určených k bohoslužbám a na požádání příslušného orgánu Katolické církve jim poskytne ochranu.

3. The places referred to in paragraph 2 of this Article may be temporarily used for other purposes only for important reasons, provided that the explicit consent of the competent ecclesiastical authority has been given and the sacred character of these places is respected.
3. Místa uvedená v paragrafu 2 tohoto článku mohou být dočasně využita k jiným účelům jen z důležitých důvodů, za podmínky předchozího výslovného souhlasu příslušného orgánu církve a pokud bude respektován posvátný charakter těchto míst.
4. At the request of the competent ecclesiastical authority, the competent authorities of the Republic of Lithuania and the representatives thereof may take safety measures in places referred to in paragraph 2 of this Article, if such action is necessary to protect human life or health, as well as to save property of artistic or historical value.
4. Na základě žádosti příslušného orgánu církve, příslušné orgány Litevské republiky a její zástupci mohou přijmout bezpečnostní opatření na místech uvedených v paragrafu 2 tohoto článku, pokud je taková akce nezbytná pro ochranu lidských životů a zdraví, jakož i pro uchránění majetku umělecké nebo historické hodnoty.
5. In extraordinary cases the competent authority of the Republic of Lithuania may take safety measures in places referred to in paragraph 2 of this Article without the prior notification of the competent ecclesiastical authority, provided that such action is necessary to guarantee public order and the safety of individuals, or to preserve cultural treasures; it shall later notify the ecclesiastical authority thereof.
5. Ve výjimečných případech mohou příslušné orgány Litevské republiky přijmout bezpečnostní opatření v místech uvedených v paragrafu 2 tohoto článku bez předchozího oznámení příslušnému církevnímu orgánu, je-li to nutné k zabezpečení veřejného pořádku a bezpečnosti osob nebo pro záchranu kulturních pokladů; přičemž poté musí být uvědoměn příslušný církevní orgán.
6. If public religious rites, such as processions, pilgrimages, etc., are performed in places which are not listed in paragraph 2 of this Article, the competent ecclesiastical authority shall notify the competent State authority thereof, so that public order and safety may be guaranteed, in accordance with the legal acts of the Republic of Lithuania.
6. Pokud se konají veřejné náboženské obřady jako procese, poutě, atd. na místech, které nejsou uvedeny v paragrafu 2 tohoto článku, příslušný církevní orgán toto oznámí příslušnému orgánu Litevské republiky tak, aby mohl být zajištěn veřejný pořádek a bezpečnost v souladu s právními předpisy Litevské republiky.

Article 8

1. The Republic of Lithuania shall guarantee the inviolability of the or secrecy intervene inherent in sacramental confession, even when proceedings a priest is called to give witness in judicial.

2. Upon the instigation of criminal procedures against a member of the clergy, the relevant legal institutions, in consideration of their pastoral responsibility for the faithful, shall inform the competent ecclesiastical authority thereof, provided it does not negatively affect the investigation process.

Article 9

- a) 1. Public holidays include all Sundays and the feast-days listed below:
- b) January 1 – Solemnity of the Virgin Mary, Mother of God, The New Year;
- c) The 2nd day of Easter;
- d) August 15 – Assumption of the Virgin Mary, šolinū;
- e) November 1 – Solemnity of All Saints;
- f) December 25 – The Birth of the Lord, Christmas;
- g) December 26 – The 2nd day of Christmas.
2. The Parties to the present Agreement may modify this list of public holidays by mutual agreement.

Article 10

1. Ecclesiastical juridical persons shall have the right to acquire, administer, use and dispose of movable and immovable property in accordance with Canon Law and the legal acts of the Republic of Lithuania.

Článek 8

1. Litevská republika se zavazuje zabezpečit neporušitelnost svátosti smíření a zpovědního tajemství, a to i pokud by byl kněz povolán podat svědectví před soudem.

2. V případě zahájení trestního stíhání proti členu kléru, příslušné orgány berouce v úvahu duchovní odpovědnost těchto osob vůči věřícím, budou o této skutečnosti informovat církevní orgán, ledaže by to mohlo negativně ovlivnit proces vyšetřování.

Článek 9

- a) 1. Veřejné svátky zahrnují všechny neděle a svátky uvedené níže:
- b) 1. leden, slavnost Bohorodičky Panny Marie, Nový rok;
- c) Druhý den velikonoční;
- d) 15. srpna, slavnost Nanebevzetí Panny Marie, šolinū;
- e) 1. listopad, slavnost Všech svatých;
- f) 25. prosinec, Narození Páně, vánoce
- g) 26. prosinec, Druhý den vánoční.

2. Strany této smlouvy mohou upravit tento seznam veřejných svátků vzájemnou dohodou.

Článek 10

1. Církevní právnické osoby mají právo nabývat, spravovat, užívat a nakládat s movitým a nemovitým majetkem v souladu s kanonickým právem a právním řádem Litevské republiky.

2. The juridical persons listed in Article 2 of the present Agreement, as well as churches, chapels and other sacred buildings, parish houses, curial buildings, seminaries, religious houses and other property belonging to the said juridical persons and used for pastoral, charitable, social, educational and cultural purposes, shall be exempt from national taxation.

3. The State shall exempt from taxation free-will offerings for the Catholic Church and offerings for pastoral, educational and charitable activities.

4. Property and income intended for purposes other than those listed in paragraphs 2 and 3 of this Article above shall be taxed in accordance with the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania.

Article 11

1. The Catholic Church shall have the right to build churches and other buildings for ecclesiastical purposes, as well as to extend and restore those already in existence pursuant to the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania

2. Only the local Ordinary shall decide on the necessity of such constructions. The location for such buildings shall be chosen, and construction works shall be carried out in accordance with the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania.

2. Právnícké osoby uvedené v článku 2 této smlouvy, stejně jako kostely, kaple a jiné posvátné budovy, farní domy, domy kurie, semináře, náboženské domy a jiný majetek náležející zmíněným právníckým osobám a užívaný pro pastorační, charitativní, vzdělávací a kulturní účely jsou osvobozeny od vnitrostátních daní.

3. Stát se zřiká zdanění dobrovolných darů Katolické církvi a darů na pastorační, vzdělávací a charitativní činnosti.

4. Majetek a příjmy určené pro účely jiné než uvedené v paragrafech 2 a 3 tohoto článku, budou zdaněny v souladu s právními předpisy Litevské republiky.

Článek 11

1. Katolická církev má právo stavět kostely a další budovy k církevním účelům, jakož i rozšiřovat a restaurovat budovy již existující, v souladu s právními předpisy Litevské republiky.

2. Pouze místní ordinář může rozhodnout o nutnosti takové výstavby. Umístění těchto budov bude vybráno a stavební práce budou prováděny v souladu s právním řádem Litevské republiky.

Article 12

1. The Catholic Church shall be guaranteed the right to print, publish and distribute books, newspapers and magazines, as well as to engage in other publishing activities related to its mission.

2. The State shall support the publishing activities of the Church, its juridical persons and organisations in social, cultural, educational, moral and apostolic spheres in the same way as related publishing activities of other non-governmental organisations.

Article 13

1. A canonical marriage will have civil effects pursuant to the legal acts of the Republic of Lithuania from the moment of its religious celebration provided there are no impediments to the requirements of the laws of the Republic of Lithuania.

2. The time and manner of recording a canonical marriage in the civil register shall be established by the competent authority of the Republic of Lithuania, in co-ordination with the Conference of Lithuanian Bishops.

3. The preparation for a canonical marriage shall include informing future spouses of the teaching of the Catholic Church on the dignity of the sacrament of marriage, its unity and indissolubility, as well as the civil effects of the marriage bond as provided for by the laws of the Republic of Lithuania.

Článek 12

1. Katolické církvi se zaručuje právo tisknout, vydávat a rozšiřovat knihy, noviny a časopisy, jakož i vykonávat jiné vydavatelské aktivity vztahujících se k jejímu poslání.

2. Stát podpoří vydavatelské aktivity církve, jejích právnických osob a organizací v oblasti sociální, kulturní, vzdělávací, etické a apoštolské stejným způsobem tak, jak podporuje vydavatelské aktivity jiných nevládních organizací.

Článek 13

1. Církevní sňatek bude mít občanskoprávní důsledky v souladu s právními předpisy Litevské republiky od okamžiku náboženského obřadu za předpokladu, že neexistují právní překážky podle právních předpisů Litevské republiky.

2. Lhůta a způsob zaznamenání církevního sňatku v občanské matrice bude stanoven příslušným orgánem Litevské republiky za spolupráce s Litevskou biskupskou konferencí.

3. Příprava k církevnímu sňatku bude zahrnovat informování budoucích manželů o učení Katolické církve o důstojnosti a posvátném charakteru manželství, o jeho jednotě a nerozlučitelnosti, stejně tak jako o občanskoprávních důsledcích manželství plynoucích z právního řádu Litevské republiky.

4. Decisions of ecclesiastical tribunals on the nullity of marriage and decrees of the Supreme Authority of the Church on the dissolution of the marriage bond are to be reported to the competent authorities of the Republic of Lithuania with the aim of regulating legal consequences of such decisions in accordance with the legal acts of the Republic of Lithuania.

Article 14

1. The Republic of Lithuania shall guarantee the right of the faithful to establish organisations to achieve the aims proper to the Catholic Church and to conduct their activities. Civil aspects of the activities of such organisations shall be regulated by the legal acts of the Republic of Lithuania.

2. Organisations and institutions of the faithful may use the name „Catholic“ in their title only on receiving the written consent of the competent ecclesiastical authority.

3. The State shall support such organisations of the faithful and shall promote co-operation on issues of mutual concern, on the same basis as other non-governmental organisations.

Article 15

1. The Republic of Lithuania shall recognise and guarantee the Catholic Church the right to offer pastoral care in hospitals, orphanages, other establishments for health and social care and imprisonment establishments.

4. Rozsudky církevních soudů o nulité manželství a rozhodnutí Nejvyšší autority církve o rozluce manželství budou oznámeny příslušným orgánům Litevské republiky s cílem upravit právní důsledky těchto rozhodnutí podle právních předpisů Litevské republiky.

Článek 14

1. Litevská republika zajistí věřícím právo zřizovat organizace k dosahování cílů vlastních Katolické církve a k řízení jejich činností. Občanskoprávní důsledky činností těchto organizací budou upraveny právními předpisy Litevské republiky.

2. Organizace a instituce věřících mohou užívat označení „Katolický“ ve svém názvu jen na základě písemného souhlasu příslušného církevního orgánu.

3. Stát bude tyto organizace věřících podporovat a prosazovat spolupráci ve věcech vzájemného zájmu na stejných principech jako jiné nevládní organizace.

Článek 15

1. Litevská republika uznává a zaručuje Katolické církvi právo poskytovat duchovní péči v nemocnicích, sirotčincích, jiných institucích poskytujících zdravotní a sociální péči a ve věznicích.

2. The pastoral ministry in State and municipal establishments shall be regulated by an agreement between the competent authorities of the Catholic Church and the competent authorities of the Republic of Lithuania.

3. Members of the clergy assigned to work in the establishments referred to in paragraph 1 of this Article shall be appointed and recalled by decree of the local Ordinary.

Article 16

1. Pursuant to the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania the Catholic Church may establish institutions for charitable and social work.

2. The activities and maintenance of the institutions of a charitable or social character of the Catholic Church shall be regulated in accordance with their statutes and the legal acts of the Republic of Lithuania; they shall have the same rights and duties as other institutions established for similar purposes.

3. The Catholic Church and the Republic of Lithuania shall promote co-operation between their charitable and social institutions.

4. Pursuant to the procedure prescribed by legal acts, the Republic of Lithuania shall render appropriate material assistance to the institutions of a charitable and social character of the Catholic Church which promote public welfare.

2. Duchovní péče ve státních a obecních institucích bude upravena dohodou mezi příslušnými orgány Katolické církve a příslušnými orgány Litevské republiky.

3. Členové kléru určení k práci v zařízeních uvedených v paragrafu 1 tohoto článku budou jmenováni a odvoláváni rozhodnutím místního ordináře.

Článek 16

1. V souladu s právními předpisy Litevské republiky může Katolická církev zřizovat instituce pro charitativní a sociální činnost.

2. Aktivita a provoz institucí Katolické církve charitativního nebo sociálního charakteru se řídí podle statutů a právních předpisů Litevské republiky; mají mít stejná práva a povinnosti jako jiné instituce zřízené k podobným účelům.

3. Katolická církev a Litevská republika budou podporovat spolupráci mezi svými charitativními a sociálními zařízeními.

4. V souladu s právními předpisy, Litevská republika poskytne odpovídající materiální pomoc institucím Katolické církve charitativního a sociálního charakteru, které podporují obecné blaho.

Article 17

A Mixed Commission comprised of representatives of both Parties shall be set up for the implementation of the provisions of the present Agreement.

Article 18

Should any divergences arise in the future concerning the interpretation or implementation of this Agreement, the Parties will proceed by common accord to an amicable solution.

Article 19

This Agreement shall enter into force from the moment of reciprocal notification of the fulfilment by the Parties of the procedures necessary for its entrance into force.

Done in Vilnius on 5 May 2000 in two copies in English and Lithuanian, both texts being of equal force.

For the Holy See: For the Republic of Lithuania:

Erwin Josef Ender, Nunzio Apostolico **Algirdas Saudargas, Ministro degli Affari Esteri**

Článek 17

Za účelem realizace ustanovení této smlouvy bude ustavena smíšená komise složená ze zástupců obou Stran.

Článek 18

V případě jakýchkoli budoucích neshod týkajících se výkladu nebo aplikace této smlouvy, Smluvní strany budou postupovat společným úsilím ke smírnému řešení.

Článek 19

Tato smlouva vstoupí v platnost okamžikem vzájemné notifikace Smluvními stranami o splnění podmínek týkajících se procesu nutného pro její vstup v platnost.

Dáno ve Vilniusu, 5. května 2000 ve dvou vyhotoveních v anglickém a litevském jazyce, přičemž oba texty jsou si rovné.

za Svatý stolec: za Litevskou republiku:

Erwin Josef Ender, apoštolský nuncius zahraničních věcí **Algirdas Saudargas, Ministr**

**Agreement between the Holy See
and the Republic of Lithuania**

**concerning
the pastoral care of Catholics
serving in the Army**

The Holy See and the Republic of Lithuania (hereinafter referred as the “Contracting Parties”);

in order to provide continuous pastoral care to Catholics serving in the Army of the Republic of Lithuania, in a way which is acceptable to both Contracting Parties; have agreed on the following:

Article 1

1. The Holy See shall establish a Military Ordinariate responsible for the pastoral care of the Catholics serving in the Army of the Republic of Lithuania.
2. In accordance with the Apostolic Constitution *Spirituali Militum Curae*, the Military Ordinariate shall be headed by a Military Ordinary who has the rights and duties of a diocesan Bishop.
3. The Military Ordinary may at the same time hold the office of a diocesan or auxiliary Bishop.
4. The jurisdiction of the Military Ordinary is personal, ordinary and proper. This jurisdiction shall be exercised cumulatively with the local Ordinaries.

**Smlouva mezi Svatým stolcem
a Litevskou republikou**

**týkající se
duhovní péče o katolíky sloužící
v armádě**

Svatý stolec a Litevská republika (dále označené jako „Smluvní strany“);

za účelem zajištění trvalé duchovní péče katolíkům sloužícím v armádě Litevské republiky způsobem, který je přijatelný pro obě Smluvní strany; se dohodli na následujícím:

Článek 1

1. Svatý stolec zřídí vojenský ordinariát odpovědný za duchovní péči o katolíky sloužící v armádě Litevské republiky.
2. V souladu s apoštolskou konstitucí *Spirituali Militum Curae* bude vojenský ordinariát řízen vojenským ordinářem, majícím práva a povinnosti diecézního biskupa.
3. Vojenský ordinář může zastávat současně úřad diecézního nebo pomocného (auxiliárního) biskupa.
4. Jurisdikce vojenského ordináře je osobní, řádná a vlastní. Tato odpovědnost bude vykonávaná společně s místními ordináři.

5. The Military Ordinary is a member of the Conference of Lithuanian Bishops.

Article 2

The Military Ordinary shall be freely appointed by the Holy See, and prior notice of his appointment is to be given to the President of the Republic of Lithuania.

Article 3

In co-ordination with the Minister of Defence, the Military Ordinary shall appoint a Vicar General. The Vicar General is at the same time the Head Chaplain of the Army.

Article 4

1. Military Chaplains shall be appointed or dismissed from office by the Military Ordinary in agreement with the local Bishop. In accordance with the provisions of the Canon Law, Military Chaplains shall be subject to the jurisdiction of the Military Ordinary, even when they remain incardinated in their own dioceses. Military Chaplains have the rights and duties of a pastor of a personal parish.

2. The Minister of Defence, in agreement with the Military Ordinary, may grant a special service status to Military Chaplains charged with the pastoral care of Catholics in the major military units. Such Military Chaplains may be incardinated in the Military Ordinariate, according to the norms of Canon Law.

5. Vojenský ordinář je členem Litevské biskupské konference.

Článek 2

Vojenský ordinář je jmenován volně Svatým stolcem po předchozím oznámení prezidentu Litevské republiky.

Článek 3

Vojenský ordinář v součinnosti s ministrem obrany jmenuje generálního vikáře. Generální vikář je současně Hlavním vojenským kaplanem.

Článek 4

1. Vojenští kaplani budou jmenováni nebo propouštěni z úřadu vojenským ordinářem po dohodě s místním biskupem. V souladu s ustanoveními kanonického práva, vojenští kaplani budou podřízeni pravomoci vojenského ordináře i tehdy, pokud zůstanou inkardováni ve svých vlastních diecézích. Vojenští kaplani mají práva a povinnosti farářů osobních farností.

2. Ministr obrany po dohodě s vojenským ordinářem může udělit vojenským kaplanům zvláštní služební status pověřených duchovní péči o katolíky v hlavních vojenských jednotkách. Tito vojenští kaplani mohou být inkardováni ve Vojenském ordinariátu v souladu s normami kanonického práva.

3. The Military Ordinary, in co-ordination with the local Bishop, may also temporarily engage other priests in pastoral ministry.

Article 5

In accordance with the norms of Canon Law, the following persons shall be subjected to the jurisdiction of the Military Ordinary:

- (a) Catholic military and civilian personnel serving in the Army of Lithuania;
- (b) Catholic members of their families and other Catholics who share the same residence with them;
- (c) Catholics attending military schools, working in hospitals and other similar institutions;
- (d) Catholics who carry out a task committed to them by the Military Ordinary in a permanent way or with his consent.

Article 6

The curia of the Military Ordinariate will be in Vilnius.

Article 7

The Ministry of Defence shall provide proper material assistance in maintaining the Military Ordinariate and its places of worship, as well as for the other pastoral activities.

Article 8

1. In exercising their pastoral ministry, Military Chaplains shall be bound by the norms of Canon Law, the ordinances

3. Vojenský ordinář v součinnosti s místním biskupem může rovněž dočasně pověřit duchovní službou jiné kněze.

Článek 5

V souladu s normami kanonického práva mohou být podřízeni pravomoci vojenského ordináře tyto osoby:

- (a) vojenský a civilní zaměstnanci katolického vyznání sloužící v Litevské armádě;
- (b) členové jejich rodiny katolického vyznání nebo jiní katolíci, kteří s nimi bydlí;
- (c) katolíci navštěvující vojenské školy, pracující v nemocnicích nebo v jiných podobných institucích;
- (d) katolíci vykonávající úkol uložený jim vojenským ordinářem trvale nebo s jeho souhlasem.

Článek 6

Sídlo kurie vojenského ordinariátu bude ve Vilniusu.

Článek 7

Ministr obrany zajistí odpovídající materiální zabezpečení pro udržování Vojenského ordinariátu a míst jeho bohoslužeb jakož i pro další duchovní činnosti.

Článek 8

1. Při výkonu své duchovní služby budou vojenští kaplani vázáni normami kanonického práva, nařízeními

of the Military Ordinary, as well as the statutes, rules and regulations of the Army.

2. The duties of a Military Chaplain shall comprise: visiting military units, celebrating Mass and presiding at other acts of worship, administering the sacraments, teaching religion and morals, arranging talks on the topics of religion and morals, managing and caring for the church property entrusted to him and performing other pastoral activities.

3. If a Military Chaplain is to be subjected to administrative sanctions, the military authorities shall act in consultation with the Military Ordinary.

Article 9

1. The Military Ordinary shall have the right to give instructions to Military Chaplains concerning their ministry, to maintain constant relations with them either directly or through his delegates, and to supervise them in the places of their ministry.

2. Military Chaplains shall regularly report to the Military Ordinary on their activities.

Article 10

The Conference of Lithuanian Bishops and the Ministry of Defence of the Republic of Lithuania will agree upon specific regulations for the Military Ordinariate concerning practical aspects of the pastoral ministry of

vojenského ordináře, jakož i zákony, pravidly a nařízeními armády.

2. Povinnosti vojenského kaplana zahrnují: návštěvy vojenských jednotek, sloužení mší a vedení jiných bohoslužebných úkonů, správu svátostí, výuku náboženství a etiky, správu a péči jemu svěřeného církevního majetku a výkon dalších duchovních činností.

3. V případě, že by mohl být vojenský kaplan potrestán správnými sankcemi, budou vojenské úřady jednat po konzultaci s Vojenským ordinářem.

Článek 9

1. Vojenský ordinář má právo udílet pokyny vojenským kaplanům, jež se týkají jejich služby, udržovat s nimi trvalé vztahy a to buď přímo nebo prostřednictvím svých zástupců a kontrolovat je v místech jejich působení.

2. Vojenští kaplani jsou povinni podávat Vojenskému ordináři pravidelné zprávy o své činnosti.

Článek 10

Litevská biskupská konference a ministr obrany Litevské republiky se dohodnou na specifických pravidlech pro Vojenský ordinariát, týkajících se praktických aspektů duchovní služby vojenských kaplanů, jakož i na pod-

Military Chaplains, as well as their terms and conditions within the military structure.

Article 11

Should any divergences arise in the future concerning the interpretation or implementation of this Agreement, the Contracting Parties will proceed by common accord to an amicable solution.

Article 12

This Agreement shall enter into force from the moment of reciprocal notification of the fulfilment by the Contracting Parties of the procedures necessary for its entrance into force.

Done in Vilnius on 5 May 2000 in two copies in English and Lithuanian, both texts being of equal force.

For the Holy See: **For the Republic of Lithuania:**
Erwin Josef Ender, **Algirdas Saudargas,**
Nunzio Apostolico **Ministro degli Affari Esteri**

mínkách a pravidlech jejich postavení v rámci vojenských struktur.

Článek 11

V případě jakýchkoli budoucích neshod týkajících se výkladu nebo aplikace této smlouvy, Smluvní strany budou postupovat společným úsilím ke smírnému řešení.

Článek 12

Tato smlouva vstoupí v platnost okamžikem vzájemné notifikace Smluvními stranami o splnění podmínek týkajících se procesu nutného pro její vstup v platnost.

Dáno ve Vilniusu, 5. května 2000 ve dvou vyhotoveních v anglickém a litevském jazyce, přičemž oba texty jsou si rovné.

za Svatý stolec: **za Litevskou republiku:**
Erwin Josef Ender, **Algirdas Sadargas,**
apoštolský nuncijs zahraničních věcí **ministr**

**Agreement between the Holy See
and the Republic
of Lithuania**

**on Co-operation in Education
and Culture**

The Holy See and the Republic of Lithuania (hereinafter referred to as the „Contracting Parties“);

- in order to regulate relations between the Catholic Church and the Republic of Lithuania in the spheres of education and culture;
- the Holy See, acting in accordance with the documents of the Second Vatican council particularly its declaration *Gravissimum educationis*, as well as the norms of Canon Law, and the Republic of Lithuania, acting in accordance with its Constitution;
- holding the principles of freedom of conscience and religion as recognised and proclaimed by the international community;
- having regard to the important moral, cultural and historic contribution of the Catholic Church to the Nation's life;
- acknowledging that in Lithuania Catholics constitute the largest community among the traditional religious communities in Lithuania recognised by the State;

have agreed on the following:

Article 1

1. The Republic of Lithuania, upholding the principle of freedom of religion

**Smlouva mezi Svatým stolicem
a Litevskou republikou**

**o spolupráci v oblasti vzdělávání
a kultury**

Svatý stolec a Litevská republika (dále uváděni jako „*Smluvní strany*“);

- s cílem upravit vztahy mezi Katolickou církví a Litevskou republikou v oblasti vzdělávání a kultury;
- Svatý stolec jednáje v souladu s dokumenty Druhého vatikánského koncilu, zejména s Deklarací *Gravissimum educationis*, jakož i s normami kanonického práva a Litevská republika, jednáje v souladu se svou Ústavou;
- berouce principy svobody svědomí a náboženského vyznání za uznaná a vyhlášená mezinárodním společenstvím;
- berouce zřetel na důležité mravní, kulturní a historické přispění Katolické církve národnímu životu;
- uznávající že litevští katolíci tvoří největší komunitu mezi tradičními náboženskými společenstvími v Litvě, které jsou uznány státem.

se dohodli na následujícím:

Článek 1

1. Litevská republika podporující princip svobody náboženství a uznávající

and acknowledging the natural right of parents to provide their children with religious education, shall create the same conditions for teaching the Catholic religion in all State and municipal schools of general education as for teaching other curriculum subjects.

2. At the request of parents or guardians State or municipal pre-school educational establishments shall be provided with conditions for Catholic education.

3. All educational establishments and study institutions shall guarantee respect for religious convictions, symbols and values.

Article 2

1. Holding in respect freedom of conscience, everybody shall have a guaranteed right to choose freely classes in religion or ethics as subject for required moral education. Such a choice shall not be ground for discrimination.

2. For students attending school up to the age indicated in the legal acts of the Republic of Lithuania the right to choose classes in religion or ethics shall be reserved to their parents or guardians. Students who have reached the age indicated in the legal acts of the Republic of Lithuania shall have the right to decide independently regarding religious education.

3. Students under the guardianship of the State or municipality shall be guaranteed the right to study the Catho-

přirozené právo rodičů zajistit svým dětem náboženskou výchovu, vytvoří stejné podmínky pro výuku katolického náboženství ve státních a městských školách všeobecného vzdělávání, jako pro výuku jiných studijních předmětů.

3. Na žádost rodičů nebo opatrovníků státní nebo městská předškolní vzdělávací zařízení poskytnou podmínky pro katolickou výchovu.

3. Všechny vzdělávací zařízení a studijní instituce zaručí úctu k náboženskému přesvědčení, symbolům a hodnotám.

Článek 2

1. Majíce v úctě svobodu svědomí, každý má zaručené právo si svobodně zvolit vyučovací hodiny v náboženství nebo etice jako předmět požadované morální výchovy. Takový výběr nesmí být důvodem diskriminace.

2. U studentů až do věku určeného právními předpisy Litevské republiky mají právo rozhodovat o náboženské výchově nebo etice jejich rodiče nebo opatrovníci. Studenti, kteří dosáhli věku určeného právními předpisy Litevské republiky, mají právo nezávislého rozhodování pokud jde o náboženskou výchovu.

3. Studentům pod opatrovnictvím státu nebo místní samosprávy bude zaručeno právo studovat katolické náboženství,

lic religion, provided that Catholicism is the faith professed by their families or relatives.

Article 3

1. The qualifying certificate for teaching the Catholic religion shall be granted in accordance with the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania with due regard to the norms of the Conference of Lithuanian Bishops.

2. Teachers of the Catholic religion must have the written authorisation (*missio canonica*) of the local Bishop. Such authorisation constitutes an indispensable part of the qualification requirements for the profession. From the moment when the authorisation is withdrawn, a teacher shall lose the right to teach the Catholic religion. The procedure for the notification of the withdrawal of the authorisation shall be established by a separate agreement between the authorised institution of the Republic of Lithuania and the Conference of Lithuanian Bishops.

3. Teachers of religion in State or municipal schools have the same rights and duties as teachers of other subjects.

Article 4

1. In educational establishments where the Catholic religion is taught as a subject of moral training, teachers and students of the Catholic religion shall enjoy the same opportunities as teachers

za předpokladu, že katolictví je vírou praktikovanou jejich rodinami nebo příbuznými.

Článek 3

1. Kvalifikační oprávnění vyučovat katolické náboženství bude uděleno v souladu s právními předpisy Litevské republiky s povinným náležitým respektováním norem Litevské biskupské konference.

2. Učitelé katolického náboženství musí mít písemné oprávnění (*missio canonica*) místního biskupa. Takové oprávnění představuje nepostradatelnou část kvalifikačních požadavků pro toto zaměstnání. Je-li toto oprávnění odebráno, ztrácí učitel právo vyučovat katolické náboženství. Způsob oznámení o odebrání oprávnění bude stanoven zvláštní dohodou mezi příslušným orgánem Litevské republiky a Litevskou biskupskou konferencí.

3. Učitelé náboženství na státních nebo obecních školách mají stejná práva a povinnosti jako učitelé jiných předmětů.

Článek 4

1. Ve vzdělávacích zařízeních, kde je katolické náboženství vyučováno jako předmět etické výchovy, požívají učitelé a studenti katolického náboženství stejných možností přístupu k mimo-

and students of other subjects as regards the development of extra-curricular activities, using of the school premises and resources.

2. Appreciating the contribution of the Catholic Church to the education of youth, the Republic of Lithuania shall support the activities of Catholic youth organisations, providing said organisations with the same possibilities to use premises and resources of the State or municipal educational institutions as other public youth organisations registered in accordance with the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania.

Article 5

The Catholic Church may organise courses and engage in spiritual-religious education in universities and other establishments of higher education in agreement with the administration of these institutions.

Article 6

1. The preparation of programmes for teaching the Catholic religion, textbooks and other didactical materials for institutions of education shall be organised by the Conference of Lithuanian Bishops, in co-operation with the competent institution of the Republic of Lithuania. The prepared textbooks shall be approved for use by the Conference of Lithuanian Bishops and by the competent institution of the Republic of Lithuania.

školním aktivitám, využívání školských zařízení a zdrojů, jako učitelé a studenti jiných předmětů.

2. Uznávajíc příspěvní Katolické církve ke vzdělávání mládeže bude Litevská republika podporovat činnost Katolických organizací mládeže, zajišťující tyto organizace stejnými možnostmi využívání státních zařízení a zdrojů nebo obecních vzdělávacích zařízení jako jiné organizace mladých registrované v souladu s právními předpisy Litevské republiky.

Článek 5

Katolická církev může pořádat kurzy a být činná v duchovně-náboženské výchově na univerzitách a jiných zařízeních vyššího vzdělávání po dohodě s vedením těchto institucí.

Článek 6

1. Příprava programů pro výuku katolického náboženství, učebnic a jiných didaktických materiálů pro vzdělávací instituce bude organizována Litevskou biskupskou konferencí ve spolupráci s příslušným orgánem Litevské republiky. Připravené učebnice budou schváleny k použití Litevskou biskupskou konferencí a příslušným orgánem Litevské republiky.

2. The preparation and printing of textbooks on the Catholic religion shall be financed in accordance with the general procedure established by the competent institution of the Republic of Lithuania, in co-operation with the Conference of Lithuanian Bishops.

Article 7

1. Each within its competence, the authorised institutions of the Contracting Parties shall ensure that the contents and methods of teaching the Catholic religion comply with the requirements established by the Catholic Church and the Republic of Lithuania.

2. Professional qualifications of teachers of the Catholic religion shall be assessed and their work shall be supervised in accordance with the procedure prescribed by the legal acts of the Republic of Lithuania with the joint participation of the representatives of the Conference of Lithuanian Bishops.

Article 8

The Catholic Church shall have the right to establish educational establishments of various types and levels or to be among the founders of such establishments. Such institutions shall be established upon receiving written authorisation of the competent authority of the Catholic Church and pursuant to the laws of the Republic of Lithuania. Education in such institutions shall be

2. Příprava a tisk učebnic katolického náboženství budou financovány v souladu s obecným postupem určeným příslušným orgánem Litevské republiky ve spolupráci s Litevskou biskupskou konferencí.

Článek 7

1. Příslušné orgány Smluvních stran, každý v rámci své kompetence, zajistí, aby metody výuky katolického náboženství odpovídaly požadavkům stanoveným Katolickou církví a Litevskou republikou.

2. Odborná způsobilost učitelů katolického náboženství bude hodnocena a jejich práce bude kontrolována v souladu s právními předpisy Litevské republiky za společné účasti zástupců Litevské biskupské konference.

Článek 8

Katolická církev má právo zřizovat vzdělávací zařízení různých druhů a stupňů nebo být jedním ze zřizovatelů těchto institucí. Tato zařízení mohou být zřízena po obdržení písemného souhlasu oprávněného orgánu Katolické církve a v souladu s právními předpisy Litevské republiky. Vzdělávání v těchto zařízeních musí být řízeno v souladu s katolickou naukou, přičemž

conducted according to Catholic doctrine, while subjects of general education shall be taught according to the programme approved by the competent institution of the Republic of Lithuania.

Article 9

1. State or municipal educational institutions established together with the Catholic Church, as well as programmes providing education of established public standards within non-State and non-municipal Catholic educational institutions, shall be financed by the budgetary funds allotted thereto pursuant to the procedure prescribed by the Government of the Republic of Lithuania or its authorised institution to the same degree as State or municipal institutions of a relevant type or level.

2. Supplementary programmes of non-State Catholic educational institutions shall be financed by the founding institution.

Article 10

1. The Contracting Parties shall mutually recognise diplomas and academic qualifications in education at the University level.

2. The authorised institutions of the Contracting Parties shall exchange information on the recognition of qualifications.

3. The Republic of Lithuania shall recognise diplomas and academic qualifications granted by the Faculty of

předměty všeobecného vzdělání musí být vyučovány v souladu s programem schváleným oprávněnými institucemi Litevské republiky.

Článek 9

1. Státní a obecní vzdělávací instituce založené společně s Katolickou církví, stejně jako programy poskytující vzdělávání podle obvyklých obecných standardů v nestátních a neobecních katolických institucích, budou financovány z přidělených rozpočtových fondů v souladu s pravidly předepsanými vládou Litevské republiky nebo jejich příslušných orgánů, na stejné úrovni jako státní nebo obecní zařízení odpovídajícího druhu a stupně.

2. Doplnkové programy nestátních katolických vzdělávacích zařízení budou financovány zakládajícími institucemi.

Článek 10

1. Smluvní strany vzájemně uznávají diplomy a dosaženou akademickou kvalifikaci ve vzdělání na univerzitní úrovni.

2. Příslušné orgány Smluvních stran si vymění informace o pravidlech uznávání kvalifikace.

3. Litevská republika uznává diplomu a akademickou kvalifikaci udělené Teologickou fakultou, která byla činná

Theology which had been in operation within the Inter-diocesan Seminary in Kaunas in 1940–1991.

4. In providing subsidies for State post-secondary schools (including Universities), the Republic of Lithuania shall also grant subsidies to schools preparing teachers of Catholic religion, as well as to public institutions of post-secondary education, including those wherein faculties of Catholic theology, religious study centres and departments are established.

Article 11

1. The competent authority of the Church may establish diocesan and inter-diocesan seminaries for the spiritual and intellectual preparation of candidates for the priesthood. Diplomas of higher education granted by the seminaries shall be recognised in the Republic of Lithuania, provided that the level of studies meets the qualification requirements set for higher education.

2. Seminary professors and students shall have the same rights and duties as professors and students from other educational institutions of an equivalent level.

3. The Republic of Lithuania shall provide support to the Catholic seminaries. The amount shall be fixed by a separate agreement between the competent institution of the Republic of Lithuania and the Conference of Lithuanian Bishops.

v rámci inter-diecézního semináře v městě Kaunas v letech 1940–1991.

4. Při přidělování podpor státním školám třetího stupně (včetně univerzit) bude Litevská republika taktéž zajišťovat podpory školám připravujícím učitele katolického náboženství, jakož i veřejným institucím třetího vzdělávacího stupně včetně těch kde jsou zřízeny katolické teologické fakulty, střediska a oddělení náboženských studií.

Článek 11

1. Příslušný orgán církve může ustanovit diecézní a inter-diecézní semináře pro duchovní a intelektuální přípravu kandidátů kněžství. Diplomy vyššího vzdělání udělené semináři budou uznávány Litevskou republikou za předpokladu, že úroveň studií bude odpovídat kvalifikačním požadavkům stanovených pro vyšší vzdělání.

2. Profesori a studenti seminářů mají stejná práva a stejné povinnosti jako profesori a studenti v jiných vzdělávacích zařízeních odpovídajícího stupně.

3. Litevská republika bude podporovat katolické semináře. Jejich počet bude upraven ve zvláštní dohodě mezi příslušnými orgány Litevské republiky a Litevskou biskupskou konferencí.

Article 12

1. Having regard to the right of its citizens to freedom of information, the Catholic Church shall have access to public mass media. Catholic radio and television programmes shall be broadcast pursuant to separate agreement between the Conference of Lithuanian Bishops and the authorised institution of the Republic of Lithuania.

2. The Catholic Church shall have the right to establish and possess its own media network in conformity with Canon Law and the legal acts of the Republic of Lithuania.

3. Honouring the principle of religious freedom, the Republic of Lithuania and the Catholic Church shall co-operate to guarantee respect for religious convictions and beliefs, ethical and religious values, religious symbols and sacred objects in the media amid public life.

Article 13

1. The cultural and historical patrimony of the Catholic Church is an important part of the national heritage, therefore the Catholic Church and the Republic of Lithuania shall continue to co-operate to preserve this heritage.

2. The archives of the Catholic Church that were expropriated between 15 June 1940 and 11 March 1990 and which are currently being kept at the State Archives

Článek 12

1. S ohledem na právo občanů na informace, Katolická církev má právo přístupu do masmédií. Katolické rozhlasové a televizní pořady budou vysílány na základě zvláštní dohody mezi Litevskou biskupskou konferencí a oprávněnými orgány Litevské republiky.

2. Katolická církev má právo zřizovat a držet své vlastní komunikační sítě v souladu s kanonickým právem a právními předpisy Litevské republiky.

3. Majíc v úctě princip svobody náboženského vyznání, Litevská republika a Katolická církev budou spolupracovat za účelem zajištění úcty k náboženskému přesvědčení a víře, etickým a náboženským hodnotám, náboženským symbolům a posvátným objektům v médiích v rámci veřejného života.

Článek 13

1. Kulturní a historické dědictví Katolické církve je důležitou součástí národního dědictví, a proto Katolická církev a Litevská republika budou pokračovat ve spolupráci ze účelem zachování tohoto dědictví.

2. Archivy Katolické církve, které byly vyvlastněny mezi 15. červnem 1940 a 11. březnem 1990 a které jsou v současné době uloženy ve Státním archivu,

shall be left there for safekeeping. The authorised representatives of the Catholic Church shall have the right to free access, to investigate and to publish the material from these archives without charge.

3. The conditions for the administration and safekeeping of the aforementioned archives, as well as the procedure for the submission of information on the available documents shall be stipulated by a separate agreement between the Conference of Lithuanian Bishops and the authorised institution of the Republic of Lithuania.

4. The Conference of Lithuanian Bishops and the authorised institution of the Republic of Lithuania will establish a permanent bilateral commission to perform the following tasks: decide on the future status of the movable and immovable cultural treasures that were expropriated between 15 June 1940 and 11 March 1990, while having regard to their religious value; draw up lists of movable and immovable cultural treasures in order to receive full financing from the State for their conservation and restoration; draw up and update on a regular basis lists of movable and immovable cultural treasures in order to receive State support according to their priority.

5. The Catholic Church desiring that its cultural heritage should continue to be available to the public, shall ensure that the interested persons are able to study and research it.

tam zůstanou v úschově. Oprávnění zástupci Katolické církve mají právo na volný přístup, vyhledávání a publikaci materiálů z těchto archivů bez poplatků.

3. Podmínky pro správu a úschovu výše zmíněných archivů, stejně jako forma žádosti o informace o dostupných dokumentech, budou ujednány ve zvláštní dohodě mezi Litevskou biskupskou konferencí a příslušným orgánem Litevské republiky.

4. Litevská biskupská konference a příslušné orgány Litevské republiky zřídí stálou dvoustrannou komisi s cílem zajistit následující úkoly: rozhodnout o budoucím postavení movitých a nemovitých kulturních pokladů, které byly vyvlastněny mezi 15. červnem 1940 a 11. březnem 1990, přičemž bude brán ohled na jejich náboženský význam; vypracovat seznamy movitých a nemovitých kulturních pokladů za účelem plného financování státem jejich konzervace a restaurování; vypracovat a pravidelně obnovovat základní seznamy movitých a nemovitých kulturních pokladů za účelem obdržení státní podpory podle jejich významu.

5. Katolická církev, přejíc si, aby její kulturní dědictví bylo i nadále přístupné veřejnosti, zajistí, aby osoby, které se o něj zajímají, měly možnost jej studovat a zkoumat.

Article 14

Should any divergences arise in future concerning the interpretation or implementation of the present Agreement, the Contracting Parties will proceed by common accord to an amicable solution.

Article 15

This Agreement shall enter into force from the moment of reciprocal notification of the fulfilment by the Contracting Parties of the procedures necessary for its entrance into force.

Done in Vilnius on 5 May 2000 in two copies in English and Lithuanian, both texts being of equal force.

**For the Holy See: For the Republic
of Lithuania:**
Erwin Josef Ender, **Algirdas Saudargas,**
Nunzio Apostolico **Ministro degli Aff-
ari Esteri**

Článek 14

V případě jakýchkoli budoucích neshod týkajících se výkladu nebo aplikace této smlouvy, Smluvní strany budou postupovat společným úsilím ke smírnému řešení.

Článek 15

Tato smlouva vstoupí v platnost okamžikem vzájemné notifikace Smluvními stranami o splnění podmínek týkajících se procesu nutného pro její vstup v platnost.

Dáno ve Vilniusu, 5. května 2000 ve dvou vyhotoveních v anglickém a litevském jazyce, přičemž oba texty jsou si rovné.

**za Svatý stolec: za Litevskou
republiku:**
Erwin Josef Ender, **Algirdas Sadargas,**
apoštolský nuncius zahraničních věcí **ministr**

Antonín Hrdina: Prameny ke studiu kanonického práva

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2007,
ISBN 978-80-7380-039-0, 278 s.

Sources of Study of Canon Law

Die Quellen zum Studium des kanonischen Rechts

Le fonti per lo studio di diritto canonico

Již v roce 1998 vydal autor provizorní chrestomatii „Texty ke studiu kanonického práva“ ve formě skripta pro své posluchače předmětu Kanonické právo na právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni. Rozšířenou a podrobněji zpracovanou edicí onoho původního sborníku textů je nyní předkládaná verze „Prameny ke studiu kanonického práva“.

Předmluva skromně uvádí, že „Prameny“ jsou určeny především pro posluchače povinně volitelného předmětu vyučovaného na plzeňské právnické fakultě. To je zjevně až příliš pokorné podcenění dosahu tohoto jedinečného sborníku pramenů, a to nejen proto, že vychází v renomovaném nakladatelství JUDr. Aleše Čenka a dostává se tak na standardní trh s právnickou literaturou. Kromě autorových „pokusných“ skript z roku 1998 totiž zatím u nás žádná publikace tohoto druhu nevyšla, a tím spíše je důležité, že nejen pro autorovy posluchače, ale pro všechny studenty oboru kanonického a konfesního práva na našich právnických i teologických fakultách vyšla nyní příručka, která je reprezentativně seznamuje na konkrétních příkladech s prameny kanonického práva, o nichž by se jinak učili pouze zprostředkovaně z učebnic. Dále je publikace vhodnou pomůckou i pro širší odbornou i laickou veřejnost. Jestliže se u nás v souvislosti s jednáními mezi církví a státem stále znovu vynořují obavy, aby snad kanonické právo nebylo postaveno výše než právo českého státu, pak je dobré, aby se ti, kdo takovéto teze šíří, alespoň seznámili s originály pramenů tohoto „nebezpečného“ práva. Informovaná znalost je velmi dobrým prostředkem proti předsudkům a tento sborník podává informace „z první ruky“.

Prameny jsou po vzoru jiných chrestomatií uvozovány zasvěcenými komentáři, které ovšem svým relativně krátkým rozsahem nemají suplovat rozsáhlejší rozborů v manuálech a učebnicích kanonického práva. Originální je autorovo

členění pramenů tzv. historického kanonického práva: 1. Předklasické období (od počátků církve do 12. století), 2. Klasické období (Graciánův dekret – 1140 – a středověký *Corpus iuris canonici* – do počátku 16. století), 3. Postklasické období (sem autor řadí usnesení Tridentského a I. Vatikánského koncilu), 4. Období kodifikovaného práva (Kodex kanonického práva z roku 1917 a pozdější dílčí pokusy o kodifikaci kanonického práva východních katolických církví).

Platné kanonické právo sestavovatel rozlišuje na kodexové a mimokodexové. Co se týče Kodexu kanonického práva z roku 1983 a Kodexu kánonů východních církví z roku 1990, zde vybral nejtypičtější a nejrepresentativnější normy, protože by chrestomatie notně zesílila, pokud by oba kodexy reprodukoval v českém znění celé. Zatímco kodex „latinské“ církve autor cituje v oficiálně schváleném (i když zdaleka ne zcela přesném) znění z pera prof. Miroslava Zedníčka, které bylo vydáno v roce 1994 v zrcadlové latinsko-české verzi, jak se to pro takovou edici požaduje, Kodex kánonů východních církví se doposud takového překladu nedočkal, a proto je citován z verze Leo Salveta a kolektivu z roku 1998. Jinou podobu překladu téhož kodexu vydala Husitská teologická fakulta v Praze, a to rovněž v roce 1998. V této souvislosti je třeba upozornit také na český překlad Kodexu z roku 1917, který sestavovatel přejal z verze Františka Kopa z roku 1948, oficiálně povolené v době, kdy to ještě v církvi nebylo samozřejmostí, protože znalost latiny se automaticky předpokládala, a která se navíc vyznačuje nesmírně půvabnými archaismy.

Mezi prameny mimokodexového práva autor zařadil nejrozmanitější zákonodárné akty. V úvodu k nim se zřetelně projevuje jeho civilněprávní erudice, která ostře kontrastuje s „nedbalostí“ církevního zákonodárce ve věci hierarchie normativních právních aktů: „Vzhledem k tomu, že katolická církev nemá psanou ústavu, mají všechny zákony promulgované Apoštolským stolcem v publikačním médiu ‚Akta apoštolského stolce‘ (Acta Apostolicae Sedis) stejný stupeň právní síly. Proto i tyto mimokodexové zákony mají stejnou právní sílu jako samy kodexy a mohou jejich normy derogovat (platí zde tedy princip *lex posterior derogat legi priori*). Bohužel jen zcela výjimečně jsou takové právní předpisy opatřeny enumerativní derogační klauzulí – pravidelně obsahují jen generální derogační ustanovení typu ‚zrušují se všechny zákony, které by s tímto byly v rozporu‘.“ (s. 158).

Mimokodexové právo je ve sborníku reprezentováno téměř jako „panoptikum“ nejrůznějšího druhu pramenů: tak apoštolská konstituce *Sapientia christiana* o církevních univerzitách a fakultách, obdobná konstituce *Ex corde Ecclesiae* o katolických univerzitách, jakož i motu proprio *Apostolos suos* o teologické

a právní povaze biskupských konferencí pouze dále rozvádějí rámcová kodexová ustanovení, apoštolská konstituce *Divinus perfectionis magister* o kanonizaci Božích služebníků byla naopak vydána na základě odkazující normy kodexu. Apoštolská konstituce *Spirituali militum curae* o vojenské duchovní správě se zabývá tématem, jehož se kodex v podstatě nedotýká, zatímco apoštolskou konstituci *Pastor bonus* o římské kurii naopak papež Jan Pavel II. označil spolu s oběma kodexy za nedílnou součást současné podoby *Corpus iuris canonici*. Zcela jiného druhu je apoštolská konstituce *Pro supremi* o zřízení Plzeňské diecéze, která má (obdobně jako stovky jiných právních aktů téhož druhu) charakter jakéhosi „hybridu“ mezi zákonodárným a individuálním správním aktem. Oproti tomu motu proprio *Ad tuendam fidem* o definitivní nauce církve je doposud jedinou přímou novelizací inkorporovanou přímo do obou kodexů. Jako příklad autentické interpretace, která může mít v kanonickém právu sílu zákona, sestavovatel vybral prohlášení Papežské rady o rozvedených a znovu sezdaných. Kuriozitou je pak Ústava státu Vatikánské město z roku 2001, která nahradila **dosavadní Základní zákon Města Vatikánu z doby Mussoliniho**.

Pokud jde o právo konkordátní, reprezentativním je ve sborníku první z tzv. konkordátů historických, totiž Konkordát wormský (1122), přičemž sestavovatel vystihl, kterým konkordátem začíná naopak éra tzv. konkordátů moderních, totiž „napoleonským“ konkordátem z roku 1801. Vzhledem k otřesným zkušenostem církví s totalitními režimy ve 20. století považoval sestavovatel za důležité publikovat např. konkordát s hitlerovskou Německou říší (1933).

Novinkou v mapování konkordátních úprav platných na našem území je obohacení čtyř doposud uváděných smluv Basilejskými kompaktáty. Ta se tak staví, na rozdíl od klasické čtveřice konkordátů podle prvního dílu prvorepublikové monografie Josefa Pejšky (Semily, 1932), po bok konkordátu „šackého“ (1221–1222), „solního“ konkordátu (1630), konkordátu s Rakouským císařstvím (1855) a Modu vivendi (1928). Sestavovatel nabízí jako poslední text sborníku rovněž text doposud neratifikované smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolcem.

Z publikace je zřejmé, že autor je zcela zaměřen na kanonické právo katolické církve (str. 9). Ve sborníku však publikuje rovněž historické prameny, které také pravoslavná církev považuje za tradiční zdroj nebo dodnes platnou součást svého kanonického práva: prvokřesťanskou sbírku „Didaché“, Kánony apoštolů z 5. století a nomokánon Jana Scholastika. Vzhledem k rozvolněnosti pojmání vnitřních předpisů jiných církví než katolické a pravoslavné autor nepublikoval další nekatolické prameny. To ovšem není na škodu. Tak jako se vyvinulo pojetí

vnitrocírkevních předpisů např. luterských evangelických církví v Německu jako kanonického práva, mohlo by obdobně dojít k takovému procesu u našich církví pocházejících z reformace. Sestavovatelem sborníku těchto předpisů by pak byl někdo jiný než doc. Antonín I. Hrdina.

Stanislav Příbyl

James. A. Coriden: The Rights of Catholics in the Church

Paulist Press, New Jersey, 2007,
ISBN-13: 978-0-8091-443-4, 145 s.

James A. Coriden je profesorem kanonického práva, emeritním děkanem Washington Theological Union (fakulta pro postgraduální studium). Je jedním z hlavních editorů a autorů *The code of Canon Law: A Text and Commentary a New Commentary on the Code of Canon Law*. Je také autorem těchto monografií: *The Parish in Catholic Tradition: History, Theology, and Canon Law*, *Canon Law as Ministry: Freedom and Good Order for the Church*, *An Introduction to Canon Law*.

Monografie je rozdělena na tři hlavní části: úvodní část pojednává o pojmu práva v katolické církvi a typech osob oprávněných z těchto práv, druhá, nejrozsáhlejší část, je věnována katalogu práv v církvi a třetí, závěrečná, se zabývá limity práv a možnostmi ochrany práv v církvi. Autor připomíná, že CIC/1983 obsahuje listinu práv, což je výrazná změna oproti CIC/1917, který mezi 2414 kánony zakotvoval pro laiky pouze jedno pozitivně vymezené právo (kán. 682 – právo laiků přijímat od duchovenstva duchovní dobra a pomocné prostředky nutné ke spáse). Některá další práva pak bylo možno z CIC/1917 odvodit nepřímou.

Ačkoliv se autor nevyhýbá srovnání práv v církvi s lidskými právy uznávanými civilní společností, přiznává právům v církvi jinou kvalitu. Odlišnost práv v církvi spatřuje ve skutečnosti, že tato práva jsou uplatňována ve společenství, nikoli jako práva jednotlivce. Dále v tom, že tato práva jsou limitována obec-

ným dobrem a z těchto práv vždy současně vyplývá i povinnost. Autor rozlišuje čtyři kategorie práv: lidská práva vyplývající z přirozenosti a důstojnosti osoby, práva křesťanů náležející pokřtěným v církvi, církevní práva vztahující se na ty, kdo přijali úřad v církvi a komunální práva patřící těm, kdo jsou členy společenství v církvi. Svobodu chápe autor především ve smyslu učení sv. Pavla o pravé svobodě z Božího ducha a osvobození od moci hříchů: *Dáte-li se vést Božím Duchem, nejste už pod zákonem* (Gal 5,18), což mu však nebrání, aby připomněl s odkazem na *Dignitatis humanae* (7), že svoboda musí být přiznána člověku v rozsahu co největším a nemá být omezována, leda tehdy a v té míře, jak je to nutné.

V druhé části autor vymezuje celkem 28 práv rozdělených do šesti skupin s tím, že některá z těchto práva jsou přímo definována v příslušných kánonech (převážně v knize II, stati I), další práva pak autor odvozuje z jiných pramenů. Autor vychází z následujícího rozdělení práv: práva vyplývající z příslušnosti k církvi („základní práva“), práva na Boží slovo, svátosti a pastorační péči, práva na iniciativu a aktivitu v církvi, práva vztahující se k životnímu stavu, práva na formaci a vzdělání a procesní práva. Každé z těchto práv je ilustrováno konkrétním příkladem z praxe.

Zvláště zajímavá je kategorie práv, která autor dovozuje nejen ze samotného CIC/1983, ale z Písma a též z dalších dokumentů, zvláště pak koncilních. V této souvislosti stojí za zmínku právo být informován o životě a aktivitách v církvi a právo být konzultován při výběru osoby představeného. Autorův povzdech, že farnosti netají pořad bohoslužeb, ale získat vyúčtování přijatých darů není někdy snadné, ačkoliv tuto povinnost stanoví kánon 1287 § 2, svědčí o univerzálnosti některých problémů. Mezi jednotlivými právy definovanými autorem a neobsaženými v CIC/1983 nechybí ani právo na svobodu svědomí. Autor vymezuje tři základní podmínky této svobody: svědomí musí být formováno, musí mu být nasloucháno a musí být svobodné.

Z jednotlivých uvedených případů vyplývá důraz na nezbytnost komunikace a současně důsledek, které přináší neschopnost naslouchat v dialogu mezi stranami a neochota hledat společné řešení. Autor zdůrazňuje nezbytnost spolupráce mezi laiky a představenými v rámci místní církve. Překvapující může být pro nás přísno, se kterou jsou někdy posuzovány ze strany představených případy sexuálního zneužívání mladistvých. V uvedeném příkladu bylo uvolněn v roce 2002 ze služby kněz kvůli případu, který se odehrál v roce 1977, bez ohledu na skutečnost, že dotyčný kněz podstoupil terapii a dalšího obdobného jednání se poté již nedopustil.

V závěrečné části se autor věnuje limitům práv a možnostem jejich ochrany. Limity práv jsou dány obecným dobrem církve, právy ostatních a povinnostmi vůči ostatním. Autor konstatuje, že CIC/1983 sice definuje celou řadu práv věřících, ale jejich garance je však nedostatečná. Hájit práva je možné třemi prostředky: evangelijní cestou (bratrské napomínání v duchu Mt 18,15–17), s využitím prostředníků (mediace) nebo rozhodců a administrativní cestou, která je však v podstatě uzavřena v důsledku neexistence administrativních tribunálů na místní úrovni, jejichž ustanovení zákonodárce původně předpokládal (kán 1400, § 2).

Za hlavní přínos publikace považuji její přehlednost. U jednotlivých práv jsou vždy uvedeny odkazy na biblické citáty a církevní dokumenty, včetně příslušných kánonů. U práv, které nejsou přímo pozitivně vymezeny v CIC/1983, autor udává důvody, ze kterých vychází při vymezení daného práva. Příklady z praxe vycházejí z reality USA a jsou vždy komentovány vlastním stanoviskem autora. Z některých uvedených příkladů je patrné, že určité problémy církve jsou skutečně univerzální, jiné mohou sloužit jako zdroj poučení. Kromě pramenů, ze kterých čerpal, uvádí autor též další bibliografii vztahující se k tomuto tématu.

Marie Kolářová

Právní dějiny na Setkání mladých vědeckých pracovníků – Býkov 2007

Ve dnech 12. až 14. října 2007 se v areálu Zámeckého statku Býkov (okr. Plzeň-sever) uskutečnilo v pořadí již druhé mezinárodní setkání mladých vědeckých pracovníků napříč právními obory, kterým pořádající Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni navázala na předchozí úspěšný ročník. Tentokrát přijelo více než sedmdesát účastníků ze všech právnických fakult České i Slovenské republiky, z Ústavu státu a práva Akademie věd ČR a z Ústavu právních věd Maďarské akademie věd. Konference byla slavnostně zahájena v pátek, v průběhu soboty a nedělního dopoledne pak vystupovali účastníci v jednotlivých sekcích organizovaných paralelně po dvou. Šlo tak o dva bloky vedle sebe běžících sekcí, jednak o blok „Trestní právo“, „Civilní právo“ a „Ústavní právo“, jednak o blok „Právní dějiny“, „Obchodní právo“, „Civilní právo procesní“, „Pracovní právo“ a „Evropské a mezinárodní právo“.

Vzhledem k vyššímu počtu přihlášených právních historiků bylo možno zorganizovat samostatnou sekci, v níž byla během sobotního dopoledne prezentována v chronologickém pořadí řada zajímavých příspěvků. Je jistě potěšitelné, že sekce se vedle právních historiků účastnila také nemalá skupina kolegů z jiných oborů, a to nejen jako posluchači, ale i diskutéři.

Jako první vystoupil Mgr. Petr Dostálík, Ph.D., z pořádající plzeňské fakulty s příspěvkem na téma „Součást věci a příslušenství v římském a občanském právu“, kterým reagoval na nedávno uveřejněný článek prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše.

Následovala brněnská doktorandka Mgr. Nad'a Štachová, která se v příspěvku „Úvaha o zemském právu v zrcadle diplomatického materiálu pozdně středověkých Čech“ zaměřila na některé fáze středověkého soudního procesu podle zemského práva.

Jako třetí vystoupil JUDr. et Mgr. Tomáš Gábriš z bratislavské fakulty s příspěvkem „Stredoveká uhorská právna obyčaj a zákon medzi tradíciou a zmenou“, zamýšlející se nad problematikou rozlišení mezi zákonem a obyčejem ve středověku, nad mýtem „starého dobrého“ obyčeje a nad modernizací středověkého uherského práva.

Poté seznámil přítomné s tématem „Ochranné smlouvy – porušení české svrchovanosti nad Chebskem?“ předsedající JUDr. Vilém Knoll, Ph.D. z Plzně. Věnoval se problematice smluvních vztahů města Chebu s okolními suverény, zvláště braniborskými markrabaty v 15. a 16. století a jejich dopadu na státoprávní postavení Chebska.

Následoval plzeňský doktorand JUDr. Petr Beránek, který se zaměřil na „Vývoj mlynářského práva“. Přítomné seznámil s pramennou základnou, s vývojem mlynářstva i s jeho organizací a vývojem právních norem upravujících tuto problematiku.

JUDr. Pavel Salák, jr., z brněnské fakulty se pak věnoval otázce „Stromy a komunikace v 1. polovině 19. století“, která se v souvislosti se současnou diskusí o kácení či nekácení stromořadí podél silnic ukázala překvapivě aktuální a osvětlila pozadí historických počátků jejich vzniku.

Velmi zajímavý příspěvek „Ruské bělogvardějské režimy a jejich struktura“ přesvědčivě přednesl Dr. Ivan Halász, PhD., z Ústavu právních věd Maďarské akademie věd, zaměřující se na společné právní a politologické problémy těchto mocenských struktur.

S problematikou „Ústavní garance individuálních a kolektivních náboženských práv v Rakousku a Předlitavsku v letech 1848-1918“ přítomné seznámil JUDr. et Bc. Václav Valeš, doktorand plzeňské fakulty. V chronologickém pořadí podal jasný přehled vývoje problematiky. Konstatuje přitom, že se právě tehdy objevily v českých zemích obdobné zásady, které uznává a mnohdy takřka doslova převzalo i recentní konfesní právo, především rovnosti církví (náboženských společností), jejich určitá, byť ne absolutní autonomie.

Jako další vystoupila Mgr. et Mgr. Adriana Švecová, PhD., z trnavské fakulty s příspěvkem na téma „Institutio heredis ex testamento vo vztahu k zákonnému dedeniu v uhorskom práve“ ve kterém na příkladu archivního materiálu města Trnavy z 1. pol. 19. stol. demonstrovala dobovou praxi v oblasti testamentárního dědění.

JUDr. et Mgr. Ondřej Horák z fakulty v Olomouci na základě několika zajímavých rozsudků načrtl problematiku „Etnicita v judikatuře Nejvyššího správního soudu v letech 1918–1948“.

Brněnský doktorand Mgr. et Bc. Jaromír Tauchen, LL.M.Eur.Int., se pak zaměřil na obecní samosprávu v období národního socialismu v Německu. Věnoval se uchopení moci v obcích národními socialisty a německému obecnímu zřízení z roku 1935.

Stejnému období se věnovala Mgr. Lucia Bujňačková-Spišáková z fakulty v Košicích, která vystoupila s příspěvkem na téma „Pohľad na vnútroštátnu úpravu autorského práva na území Slovenska v rokoch 1939–1945“.

Sekci zakončil Mgr. Jozef Horňáček z bratislavské fakulty, v jehož zorném poli se ocitla perzekuce a „Likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v ČSR“. V důsledku akce „P“, řízené ústředními orgány KSC a KSS, delegáti tzv. Prešovského „soboru“ rozhodli v roce 1950 o zrušení řeckokatolické církve a přestoupili v duchu hesla „Návrat k viere otcov“ na pravoslaví. V přímém důsledku se pak řeckokatolická církev ocitla na osmnáct let v ilegalitě. Autor popsal a analyzoval jednotlivé právní kroky církevních i světských autorit, přičemž zdůraznil jejich rozpor nejen s platnou ústavou, ale i s jinými předpisy, a nemožnost legalizace dosaženého faktického stavu.

Mimo uvedenou sekci vystoupila ještě s právně-historickým příspěvkem Mgr. Lucie Obrovská z brněnské fakulty. Srovnala „Postavení otroka ve starém Římě“ s jeho postavením nejen v dalších orientálních despociích, ale i v germánských státech, ve kterých nachází přechod mezi antickým otroctvím a středověkým nevolnictvím. Nekoncepční zařazení příspěvku do civilistické sekce bylo dáno časem jejího příjezdu.

Větší část účastníků sekce „Právní dějiny“ ještě stihla v čase volna shlédnout v sobotu v nedaleké Třemošné povedenou rekonstrukční ukázkou z bitvy u severoitalského Caporetta (1917), pořádané plzeňským KVH K.u.K. 35. Infanterie Regiment – 2. kompanie.

Stejně jako z předchozího ročníku¹, je i tentokrát připravován organizátory sborník přednesených příspěvků, který vyjde v průběhu roku 2008.

JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.

¹KNOLL, V., BEDNÁŘ, V. (eds.), *Naděje právní vědy*. Býkov 2006. Sborník z mezinárodního setkání mladých vědeckých pracovníků konaného ve dnech 29. 6.–1. 7. 2006 na Zámeckém statku Býkov. Plzeň, Aleš Čeněk, 2006, ISBN 80-7380-002-0, 596 s.

Z kongresu Evropského konsorcia pro výzkum vztahu církvi a státu v Nikósii (listopad 2007)

Mezinárodní organizace Evropské konsorcium pro výzkum vztahu církvi a státu (European Consortium for Church and State Research) pořádá každoročně kongres na konfesněprávní téma, které předem stanoví generální zasedání členů této organizace a který připraví její výkonný výbor. Zprávy podávají jak řádní členové konsorcia, tak další odborníci zabývající se konfesním právem jako vědním oborem ve státech Evropské unie.

Poslední kongresy se konaly v Tübingenu (Německo, 2004), v Hööru (Švédsko, 2005) a v Messině (Itálie, 2006). Letošní devatenáctý výroční kongres se konal ve dnech 15. 11.–18. 11. 2007 v Nikósii (řecky Lefkósii) na Kypru. Jeho téma znělo: „Aplikace článku 9 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a jejich dalších článků souvisejících s náboženskou svobodou v zemích Evropské unie“.

Zpravodaj z každé z 27 zemí EU (řádný člen konsorcia nebo pozvaný referent) dodal několik měsíců před zahájením kongresu odpovědi podle výkonným výborem předem vypracovaného schématu (anglicky nebo francouzsky), což pak bylo všem pozvaným účastníkům rozesláno a speciálně určení zástupci vypracovali souhrnné referáty. Za ČR společný referát předem zaslali a v diskusi na kongresu vystoupili Prof. Jiří Rajmund Tretera a JUDr. Záboj Horák, Ph.D., z Právnické fakulty UK v Praze. Mezi 47 účastníky kongresu asi polovinu tvořili řádní členové konsorcia (z většiny zemí EU aspoň po jednom), druhou část tvořili konsorciem pověřeni referenti.

Na zahájení v pátek 15. 11. 2007 dopoledne přivítal účastníky kongresu v hlavním sále konferenčního hotelu Holiday Inn prezident Kyperské republiky pan Tasos Papadopoulos, který je profesně právníkem. Přivítání se zúčastnili také předseda kyperského nejvyššího soudu a předseda kyperské advokátní komory. Na výborném průběhu celého kongresu měl rozhodující zásluhu jeho hlavní organizátor, člen konsorcia Prof. Achilles Emilianides (Nikósie).

Následovala čtyři zasedání v pátek i v sobotu dopoledne i odpoledne, řízená vždy jedním z řádných členů konsorcia, na kterém jiný mluvčí podával zprávu sestavenou na základě předem dodaných národních zpráv. Poté vždy následovala bohatá diskuse, na níž se podíleli postupně všichni účastníci. Výsledky

budou jako obvykle shrnuty ve zvláštní publikaci a zaslány jak účastníkům, tak zástupcům evropských komunitárních orgánů.

Součástí pobytu byla prohlídka Leventisova městského muzea v Nikósii (Lefkósii), které svými exponáty podává zajímavý přehled dějin ostrova od antiky, byzantského období, doby křižáckých států ve středověku a následujících staletí turecké nadvlády, až po dobu britské správy od roku 1875 a získání samostatnosti v roce 1960. Současné dějiny Kypru, poznamenané novodobým, bolestně vnímaným rozdělením státu, byly evidentně zřetelné již pohledem z oken hotelu. Pouhých několik desítek metrů odtud se táhne zeď oddělující tureckou a řeckou část města.

V sobotu večer se řádní členové Konsorcia zúčastnili jeho generálního zasedání, které se zabývalo jak organizačními, tak koncepčními záležitostmi. Zasedání řídil dosavadní prezident konsorcia Prof. Salvatore Berlingò, rektor Univerzity v Messině. Za nového řádného člena byl přijat dosavadní referent z Lotyšska Dr. Ringolds Balodis z Rigy. Prezidentkou na nové období byla zvolena Prof. Sophie van Bijsterveld z Univerzity Tilburg (Nizozemí). Příští kongres i zasedání generálního shromáždění se koná v říjnu 2008 v Järvenpää (Finsko).

Navázali jsme kontakty s referentem ze Slovinska (Dr. Blaž Ivanc, Univerzita Lublaň), který projevil velký zájem o výměnu publikací i činnost nově založeného Centra zdravotnického práva Právnické fakulty UK.

Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák

Na internetu

Bohatý fond pramenů k německému, rakouskému a švýcarskému právu občanskému a právu občanskému procesnímu 19. století nabízí Max-Planck-Institut na adrese <http://dlib-pr.mpier.mpg.de/index.htm>.

Pozornost zaslouží <http://www.monasterium.net/cz/konsortium.html>, totiž Virtuální archiv střeoevropských a východoevropských klášterů a diecézí.

American-Israeli Cooperative Enterprise, nezisková nevládní organizace zřízená v roce 1993, uvádí na adrese <http://www.jewishvirtuallibrary.org/index.html> Jewish Virtual Library (Židovskou virtuální knihovnu), údajně nejobsáhlejší židovskou internetovou encyklopedií na světě s více než 13 000 články a 6000 fotografiemi.

Ústavní soud ČR spustil zkušební provoz strukturované databáze NALUS (NALezy a USnesení), a to na adrese <http://nalus.usoud.cz>.

Ze Společnosti pro církevní právo

Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht

Dalla Società per il diritto delle Chiese

Přednášky v cyklu Působení práva ve společnosti a církvi

Dne 22. listopadu 2007 přednášela pro naši Společnost v čítárně dominikánského kláštera sv. Jiljí v Praze JUDr. Ing. Marie Kolářová, ThLic., kancléřka římskokatolického Arcibiskupství pražského na téma „Žena v církvi z pohledu kanonického práva“.

Po přednášce následovala živá diskuse. S obsahem přednášky se čtenáři mohou seznámit na stránkách tohoto čísla naší Revue.

Blahopřání

Dne 6. října 2007 uzavřeli Jaroslava Greplová a Lukáš Kvapil z Olomouce v poutní bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce svátostné manželství. Kolega Lukáš Kvapil se během svých studií na Právnické fakultě UK v Praze horlivě účastnil činnosti naší Společnosti. Oběma novomanželům srdečně gratulujeme a přejeme mnoho štěstí na společné životní pouti.

Úmrtí

S lítostí oznamujeme, že v listopadu 2007 náhle zemřel člen Společnosti pro církevní právo Ing. Mgr. Otakar Adámek z Frýdku-Místku, geolog, absolvent olomoucké teologické fakulty, katolický akolyta a lektor, účastník řady přednášek a akcí našeho pražského ústředí.

Ze sekretariátu Společnosti

Na konci roku 2007 měla naše Společnost celkem 394 členů. V českých zemích sídlí 348 členů, na Slovensku 30, v dalších zemích 16 (jde o Rakousko, Německo, Itálii, Polsko, Velkou Británii a USA).

Společnost vydává od roku 1995 časopis Revue církevního práva. V prvním roce vyšel ve dvou číslech, od roku 1996 vychází třikrát do roka. Do českých zemí odesíláme v současné době asi 580 exemplářů, na Slovensko 45 a do dalších

zemí 40, zvláště pak expedujeme autorské výtisky. Na požádání posíláme členům Společnosti balíčky s těmi staršími výtisky, které jsou ještě na skladě. Časopis dostávají všichni členové Společnosti automaticky, náklady ze započítávají do členského příspěvku. Dále časopis odebírají předplatitelé, k nimž patří více než stovka institucí, knihoven a individuálních zájemců. Dalšími příjemci časopisu jsou knihovny, které jej dostávají zdarma jako povinné výtisky ze zákona, a některá vydavatelství doma i v zahraničí, s nimiž si je vyměňujeme.

Společnost pořádá několikrát do roka přednášky a diskuse na různá témata v rámci cyklu Působení práva ve společnosti a církvi. O jejich obsahu se lze informovat na internetových stránkách Společnosti <http://spcp.prf.cuni.cz>. Témata jsou avizována také v pololetních programech České křesťanské akademie, s níž Společnost pro církevní právo jako její kolektivní člen těsně spolupracuje.

Několikrát do roka Společnost rozesílá své interní zpravodajství ve formě Bulletinu SPCP těm členům, kteří poskytnou svou e-mailovou adresu.

Občas Společnost ztratí kontakt s některými svými členy, kteří neoznámili změnu svých podstatných osobních údajů (zejména změnu adresy). Tím se stává, že časopis či další informace a písemné materiály nenajdou svého adresáta a našemu sekretariátu nezbyvá než obtížná, někdy až detektivní cesta k obnovení tohoto spojení. Proto používáme tentokrát i této cesty, abychom požádali čtenáře, kteří vědí o doručování časopisu na nesprávnou adresu, nebo zjistí ztrátu kontaktu, aby se s naším sekretariátem spojili. E-mail: spcp@prf.cuni.cz, adresa Společnost pro církevní právo, Husova 8, CZ 110 00 Praha 1.

Těší nás, že většina členů Společnosti zaplatila příspěvky za rok 2007, někteří dokonce už na rok 2008. Ty, kteří tak dosud neučinili, prosíme, aby dlužnou částku poslali co nejdříve na účet uvedený na přední stránce našeho časopisu a uvedli své členské číslo jako variabilní symbol. Děkujeme za pochopení.

From the Church Law Society

Lectures from the Lecture Series The Effects of Law on Society and the Church

JUDr. Ing. Marie Kolářová, ThLic., the Chancellor of the Roman-Catholic Prague Archdiocese, lectured on “Women in the Church as Viewed by Canon

Law” on 22 November 2007 for our Society in the reading hall of the Dominican Monastery of St. Giles in Prague. The lecture was followed by a lively discussion. The readers can learn about the content of the lecture in this issue of the Review.

Congratulations

Jaroslava Greplová and Lukáš Kvapil were married on 6 October 2007 in the Basilica of the Visitation of the Virgin Mary on Svatý Kopeček near Olomouc. During his studies at the Law School of Charles University our colleague Lukáš Kvapil actively participated in the activities of our Society. We cordially congratulate the newlyweds and wish them much happiness in their journey together in life.

Obituary

With much sorrow we announce that Ing. Mgr. Otakar Adámek from Frýdek-Místek, a member of the Church Law Society, a geologist, a graduate of the Theological School in Olomouc, a Catholic lector and acolyte, a participant in a number of lectures and other events of our Prague organization, died suddenly in November 2007.

From the Church Law Society Secretariat

At the end of 2007 the Church Law Society had 394 members: 348 members are from the Czech Republic, 30 members are from Slovakia and 16 are from other countries (Austria, Germany, Italy, Poland, Great Britain, and the United States).

The Society has published the Church Law Review since 1995; in the first year the Review was published in two issues, and since 1996 it has been issued three times a year. Currently, we distribute about 580 copies in the Czech Republic, 45 copies are sent to Slovakia and about 40 are sent to other countries. This does not include copies for the authors, which are distributed separately. When requested, we send previous copies of the Review to Society members if copies are still available. The members of the Society receive the Review automatically; the cost is included in the membership fee. Additionally, the Review is sent to more than one hundred institutions, libraries and individuals who are also subscribers. The Review is further distributed to libraries that receive them free of

charge as mandatory copies by law and to some publishing houses in the Czech Republic and abroad in exchange for periodicals published by them.

Several times a year the Society organizes lectures and discussions on various topics within the lecture series *The Effects of Law on Society and the Church*. Information about the contents of these lectures can be accessed on the website of the Society at <http://spcp.prf.cuni.cz>. The topics are also announced in the semester programs of the Czech Christian Academy; the Church Law Society, as a collective member of the Academy, closely cooperates with this organization.

Several times a year the Society sends out its internal news in a Bulletin to those Church Law Society members who provide their email addresses.

From time to time the Society loses contact with some of its members who have not provided changes in their personal data (particularly change of address). For this reason the Review and other materials cannot reach their addressee and our secretariat must embark on difficult detective work to re-establish the connection. Therefore, we would like to ask readers who are aware of instances in which the Review has been delivered to an incorrect address or in which a contact was dropped to contact our secretariat at our email address: spcp@prf.cuni.cz; or our mailing address: Společnost pro církevní právo, Husova 8, CZ 110 00 Praha 1, Czech Republic.

We thank the Society members – a majority – who paid their membership fees for 2007, and some even for 2008, and would like to ask members who have not paid their fees yet to send payment to the account listed on the front page of the Review. Please note your membership number as a variable code.

Thank you.

Naše akvizice

Our Acquisitions – Unsere Akquisitionen – Le nostre acquisizioni

FRIEDNER, Lars, (ed.), *Churches and Other Religious Organisations as Legal Persons*, Proceedings of the 17th Meeting of the European Consortium for Church and State Research Höör (Sweden), 17-20 November 2005, Peeters, Leuven-Paris-Dudley, MA, 2007, 228 s., ISBN 978-90-429-1858-0.

Z obsahu:

TRETERA, Jiří, *Religious Entities as Legal Persons – Czech Republic*, s. 55–59.

HRDINA, Antonín Ignác, *Prameny ke studiu kanonického práva*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2007, 278 s., ISBN 978-80-7380-039-0.

CHALOUPSKÝ, Petr, *Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Život Marie Kovalové*. Nakladatelství KRYSTAL OP, Praha, 2007, 56 s., ISBN 978-80-85929-97-3.

PRÁCE MUZEA V KOLÍNĚ, *Židé v Kolíně a okolí*, Regionální muzeum v Kolíně, 2005, 228 s., ISBN 80-86403-07-6, ISSN 1210-6941.

Z obsahu:

PETRÁŠ, René, *Židé a židovská náboženská obec v Kutné Hoře v letech 1899 – 1920*, s. 119–148.

RATZINGER, Joseph – Benedikt XVI., *Ježíš Nazaretský*, Společnost pro odbornou literaturu - Barrister a Principal, Brno, 2007, 272 s., ISBN 978-80-87029-20-6.

VLČEK, Vojtěch, *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*, Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní vydří, 2006, 400 s., ISBN 80-7192-688-4.

VLČEK, Vojtěch, *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1948 – 1964*. Matice cyrilometodějská, Olomouc, 2004, 598 s., ISBN 80-7266-179-5.

ZLÁMAL, Bohumil, *Příručka českých církevních dějin III.*, Doba gotické katolicity (1200-1400), Matice cyrilometodějská, Olomouc, 2007, 414 s., ISBN 978-80-7266-263-0.

Časopisy – Reviews

Cristianisme i Justicia Booklets 126, *Commentary on the „Notification“ Regarding Jon Sorbino*, Barcelona, 2007, 48 s., ISBN 84-9730-173-0.

Právněhistorické studie 39, Zvláštní číslo, „*Současnost a perspektivy právní historie*“, materiály z právněhistorického kolokvia ze dne 26. října 2005, Univerzita Karlova v Praze, 2007, 370 s., ISBN 978-80-246-1366-6.

Z obsahu:

FALADA, David, *Právněhistorická literatura se zaměřením na římské právo, kanonické právo a obecné právní dějiny po roce 1989*, s. 33–39,

PETRÁŠ, René, *Výzkum českých a československých právních dějin po roce 1989*, s. 41–59,

KOTOUS, Jan, *K úloze Vyšehradu v Českém korunovačním řádu*, s. 61–67,

KEJŘ, Jiří, *Otázka, zda má stát v čele církve teolog či právník, ve scholastice a v husitství*, s. 69–67,

VESELÁ, Renata, *Proměny rodinného práva v průběhu 19. století*, s. 109–124,

TRETERA, Jiří Rajmund, *Vztah států a církví v českých zemích od 18. století do pádu monarchie*, s. 143–160,

HORÁK, Záboj, *Vztah státu a církve v období první Československé republiky*, s. 239–248.

Právník, ročník 146, Ústav státu a práva AV ČR, Praha, 2007, ISSN 0231-6625

č. 10/2007:

Z obsahu:

HRDINA, Antonín Ignác, *Recenze publikace Stanislava Příbyla Konfesněprávní studie*, HTF UK v Praze, vyd. L. Marek, Brno, 2007;

č. 12/2007:

Z obsahu:

VALEŠ, Václav, *Myšlenka odluky církví od státu v prvních letech Československé republiky (1918–1920)*.

Teologické texty, ročník 18/2007, Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, Praha, ISSN 0862-6944,

č. 3/2007:

Z obsahu:

SOUSEDÍK, Stanislav, *Idea lidských práv a její dvě verze*. s. 132–134;

č. 4/2007:

Z obsahu:

VAŠKO, Václav, *Legendární profesor Kolakovič*, s. 210–214.

Ukázky z připravovaného slovníku církevního práva (9)

From the Prepared Dictionary of Church Law

Passagen Aus dem vorzubereitenden Lexikon des Kirchenrechts

Dal nascente dizionario di diritto canonico

Administrátor in rebus materiālibus

osoba, která je → biskupem diecézním nebo jiným z → ordinářů pověřena řízením majetkových záležitostí administrované farnosti; nemusí být nositelem svěcení.

Administrátor in rebus spirituālibus

takový → administrátor farní nebo → administrátor farní → *excurrendō*, jenž je pověřen jen správou věcí duchovních (např. rozhodováním o udělování svátostí a jiných pastoračních aktivitách); musí být knězem.

Akolyta

(původní význam již z doby předkonstantinské: průvodce biskupa, kněze); v katol. církvi před r. 1972 titul nositele nejvyššího (čtvrtého) stupně nižšího kněžského svěcení (→ minoristé); od té doby jde (podobně jako u → lektora) o nositele služby natrvalo udělené vhodným laikům – mužům ze strany jim nadřízeného → ordináře; úkolem akolyty je pomáhat i bez zvláštního pověření kněžím a jáhnům podávat Nejsv. svátost jak v kostele, tak i jinde (mimo kostel především nemocným nebo uvězněným); za zvláštních okolností ji akolyté také vystavují a ukládají (aniž by jí žehnali).

Akolytát

služba → akolyty; podle CIC/1983 je bezplatná a trvalá, a povinně předchází (nejméně 6 měsíců) svěcení na → jáhna; může být, ale nemusí být spojena se službou → lektora;

podobná služba je, nebo v minulosti byla, také v některých nekatolických církvích.

Biskupská konference

sbor katolických biskupů zpravidla na území určité země (státu); od právních změn po Druhém vatikánském koncilu (tedy po r. 1964) je více než pouhým koordinačním poradním orgánem; má pro své území také derivativní legislativní

pravomoc (vydávat generální dekrety s mocí zákona) tam, kde je k tomu zmocněna celocírkevním zákonodárstvím (zejména Kodexem kanonického práva) nebo papežem, obecně i pro jednotlivý případ; každá b. k. má vlastní, Apoštolským stolcem schválený statut, v němž je mj. stanoveno, zda v ní mají rozhodující hlas všichni biskupové (tedy včetně pomocných), nebo jen diecézní, dále zda jsou jeho členy i biskupové katolických církví východních obřadů, dále na jaké období volí svého předsedu, místopředsedu, generálního sekretáře a stálou radu; b. k. svolává se souhlasem Apoštolského stolce místní → koncil partikulární, zvaný plenární (nebo také plenární sněm) se zákonodárnou pravomocí, jehož účastníky s rozhodujícím hlasem jsou nejen všichni → biskupové, diecézní i pomocní, ale i emeritní. Biskupská konference není – pro vztahy církve ke státu či jiným světským institucím – nejvyšším orgánem katolické církve na daném území, pokud není zvláštním způsobem – např. v rámci konkordátu – Apoštolským stolcem k tomu pro běžné případy zmocněna. Určitou obdobou biskupské konference – ne však s identickým postavením – jsou → konference vyšších řeholních představených mužských a ženských řeholí na témže území.

Celebrant

z lat. celebrō, -āre: slavit;

1. **hlavní celebrant**: biskup nebo kněz, který předsedá slavení (službě) mše svaté (ve východní církvi: svaté liturgie);
2. **koncelebranti**: biskupové nebo kněží, kteří slaví (slouží) mši svatou společně s hlavním celebrantem;
3. každý duchovní, který uděluje v bohoslužebném shromáždění nějakou svátost.

Dignita

církevní hodnost, úřad; výraz používaný zejména pro různá postavení členů → kapituly kanovníků.

Dignitář

nositel církevní hodnosti, → dignity.

Domicil

obecně ve světském právu:

domovské právo, v některých zemích zajišťující také občanství;

v katol. církvi latinské:

- **diecézní domicil**: trvalé bydliště na území diecéze, které zajišťuje svému nositeli – diecézanovi – postavení člena diecéze jako korporativní právnické osoby;

– **farní domicil**: trvalé bydliště na území farnosti, které zajišťuje svému nositeli – farníkovi – postavení člena farnosti jako korporativní právnické osoby;
– **diecézní** nebo **farní kvazidomicil**: přechodné bydliště na území jiné diecéze či farnosti, než na které má člen katolické církve domicil, kterým jsou mu zajištěna stejná práva diecézana resp. farníka jako v případě domicilu;
podmínky a lhůty pro nabytí domicilu či kvazidomicilu stanoví Kodex kanonického práva; laici mohou mít domicil a kvazidomicil současně na různých místech, klerici jsou však přivtěleni → inkardinaci jen jedné diecézi, resp. partikulární církvi.

Emeritní

lat. ēmeritus: nositel církevního úřadu na odpočinku.

Exempce

z lat. eximō, -ere: vyjímat

výjimka v kanonickém právu, spočívající ve vynětí jisté skupiny osob (např. některého řeholního institutu, kláštera, některých kapitul) z pravomoci partikulární církve v určitých přesně stanovených záležitostech a její podřízení nadřízené církevní autoritě (v latinské církvi Apoštolskému stolci).

Exklaustrace

přechodné období, na které byl řeholníkovi či řeholnici na jeho (její) žádost povolen pobyt mimo klášter, po jehož ukončení nastává buď uplatnění dispenze od řeholních slibů a tím odchod z řeholního společenství, anebo naopak návrat do kláštera.

Exkomunikace

nejobecnější léčebný trest v katolické církvi, na jehož základě delikvent až do své nápravy ztrácí právo udělovat a přijímat svátosti a vykonávat církevní úřady a služby; trest může být uložen jen v případě naplnění některé ze skutkových podstat stanovených v církevním zákoně, u kterých je výslovně možnost jeho uložení stanovena; v některých rovněž zákonem výslovně stanovených případech delikvent upadá do trestu samočinně již spácháním deliktu; nejde a nikdy nešlo o vyloučení z církve (které katolické církevní právo nepřipouští); tradiční překlad „vyobcování“, tj. odloučení od společenství církve, vzbuzuje nesprávnou představu; exkomunikovaný se totiž smí účastnit bohoslužeb, přijímat svátostiny, intimovat (sdělovat) svému duchovnímu správci své potřeby a přání, být svědkem při sňatku, uzavřít s potřebnou licencí ordináře církevní sňatek; v případě nápravy má nárok na prominutí trestu.

Exorcista

zažehnávač; do roku 1972 nositel třetího stupně nižšího kněžského svěcení (→ minoristé); jeho úkolem bylo přednášet tzv. → malý exorcismus, tj. modlitbu, kterou se vyprošovalo zažehnání působení ducha zla.

Interim

mezidobí; často ve spojení: ad interim, tj. na přechodnou dobu.

Konzistoř

1. papežem svolaná schůze všech → kardinálů (mimořádná k.), nebo v Římě se právě nalézajících (řádna k.);
2. dříve užívaný název pro → kurii biskupskou, resp. pro biskupskou kancelář.

Kostel rektorátní

takový, který není ani farní ani kapitulní, ani není připojen k domu řeholního institutu nebo společnosti apoštolského života (CIC/1983, c. 556 a n.), → budovy a prostory bohoslužebné, kostel katolický; např. některé poutní svatyně nebo kostely některých specializovaných duchovních správ řízených přímo diecézí; v čele stojí kněz s titulem → rektor kostela.

Lektor

předčítatel; do roku 1972 nositel druhého stupně nižšího kněžského svěcení (→ minoristé), od té doby služba, kterou jsou nadřizeny → ordinářem pověřování natrvalo členové katolické církve z laického stavu, muži; jejich úkolem je číst při bohoslužbách první, případně i druhé čtení z Bible, v žádném případě však ne Evangelium; většinou však tato čtení obstarávají lektoři ad hoc, ustanovení pro každou bohoslužbu z kteréhokoliv přítomného člena církve, muže nebo ženy.

Lektorát

služba → lektora; podle CIC/1983 je bezplatná a trvalá a povinně předchází (nejméně šest měsíců) svěcení na → jáhna; může, ale nemusí být spojena se službou → akolyty; podobná služba je, nebo v minulosti byla, také v některých nekatolických církvích.

Majoristé

vyšší kněžská svěcení; v pojetí do vydání papežského motu proprio Ministeria quaedam z roku 1972 šlo o svěcení → podjáhnů (subdiakonů), → jáhnů (diakonů) a → kněží (presbyterů, sacerdotů); podjáhenství se od stanoveného roku neuděluje, jáhenství je považováno za první stupeň kněžského svěcení, kněžství za druhý stupeň a biskupství (episkopát), které bylo až dosud označováno za „plnost

kněžství“, se nyní označuje za třetí stupeň kněžského svěcení; všechna tato svěcení zavazovala k celibátu, ale podjáhenství nemělo svátostný charakter.

Minoristé

nižší kněžská svěcení, udělovaná v latinské církvi kandidátům kněžství (seminaristům); byly společně s předcházejícími → postřizninami a následujícím → podjáhenstvím zrušeny papežským motu proprio *Ministeria quaedam* z roku 1972; šlo o služby, které se v prvních staletích křesťanství postupně v různých částech církve vytvářely a nakonec byly spolu s třemi stupni vyššího svěcení (→ majoristé) zahrnuty do soustavy sedmi stupňů kněžského svěcení; šlo o → ostiáře, → lektory, → exorcisty, → akolyty. Žádný z těchto stupňů svěcení neměl svátostný charakter a nezakládal povinnost celibátu.

Ostiář

dveřník; nositel prvního, nejnižšího stupně kněžského svěcení; jeho úkolem v dávných dobách bylo otvírat a zavírat kostel, případně poučovat o liturgii (v tom smyslu na něho navazují soudobí → komentátoři bohoslužeb při mediálních přenosech obřadů); podle některých teorií byl o. nahrazen → kostelníkem, jehož funkce je mnohem širší a nezakládá se na žádném obřadném ustanovení; viz také → minoristé.

Predikant

kazatel; v době české protireformace bylo toto slovo v katolických kruzích užíváno ve zkrácené formě jako zlehčující označení pro cestující protestantské duchovní.

Promulgace

vyhlášení zákona či jiného právního předpisu, zpravidla písemné; kanonické právo připouští ve výjimečných případech také ústní promulgaci.

Superior

obecné označení pro klášterní představené; v jezuitském řádu jde o označení představeného obou základních forem klášterů, tj. kolejí a rezidencí.

Suriora n. superiorissa

představená ženské řeholní komunity (kláštera), zastarale také: matka představená.

Suspense n. suspendace

pozastavení výkonu úřadu nebo funkce; v katolické církvi jeden z léčebných trestů.

Sodál, sodálka

člen resp. členka církevního sdružení.

Vizitace kanonická

plánovaná nebo namátková návštěva katolického církevního představeného u jeho podřízeného, a současně u jeho poradních orgánů a všeho jemu svěřeného lidu, spojená s rozhovory na osobní i služební úrovni, je projevem pastorační péče (osobního zájmu) představeného o podřízeného a jemu svěřený lid, ale je také kontrolou, zda podřízený dodržuje a jak dodržuje pastorační předpisy k vedení lidu jemu svěřenému, zda dodržuje a jak právní předpisy církevní a státní, a jak hospodaří se svěřenými finančními prostředky a majetkem církevní instituce, v jejímž čele stojí; vizitátor zkoumá též, jak vizitovaný dohlíží na hospodaření s finančními prostředky a majetkem institucí jemu podřízených církevních institucí. Vizitátor si zpravidla přibírá ku pomoci několik spolehlivých odborníků zejména z oblasti pastorace, práva a finanční vědy. Za institut podobný vizitaci lze považovat návštěvu biskupů → *ad limina apostolorum*.

Vizitační protokol

záznam o výsledku provedené → vizitace kanonické, který sepíše vizitátor a vizitovaný; navazuje na závěry předcházejícího protokolu a konstatuje, které závady byly odstraněny; nově zaznamená jak klady tak nedostatky objevené v pastorační i hospodářské činnosti vizitovaného.

Vizitátor

→ vizitace kanonická.

Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák